

شورا

عدد ۱۵

آغوست ۱ = سنه ۱۹۱۳

محرری: رضاء الدیبه به فخر الدیبه
ناشری: «م. ساکر و م. زاکر رامیفلر»

مندرجه سی:

عبدالرحمن خان

افغانستان خانلرندن

اسلام امتینی زهرلهمش
فکرلر

میان عبدالاول الغفاری .

«اوش» شهری هم «تخت
سلیمان

اهل الله خیرالله اوغلی .

مختوم قلبی اشعارینه کو-
سترگچ

احمد زکی ولیدی .

املا مسئلهسی

«شورا» سؤالینه جوابلر .

اسلام عالمنده انقراض
دوری و آنک سببازی

مبارکشاہ الحق .

خرافات و اکیدت

نوشیروان یابوشف، ش .

حسنف، ع . هبت اللین .

تنبیهار حقنده بر ایکی
سوز

سید شریف احمد جهانشین .

بیوک آدملرنک سوزلری
عبدالجلیل آشیرف .

تربیه و تعلیم: «مکتبده علم
حال درسی» - خطی . «آنا

تلی اوگره نو ایچون کوبی

وقت کیته» . «مکتبلرمنک

بالارغه ملی روح بیره آماوی»

امام م . خلیل یادگاری .

اشعار: طبیعت هم کشیلر،
شولای توکلمی؟ . آنک قول

اشلرینی کورگاندہ و بره وگه .

مراسله و مخابره:

سازاپول، استرلیتاماق، پوچی،

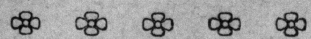
مینزله هم یاکی یارمکدن .

مطبوعات خلاصهسی .

مثنوعه .

ایزگی زمانلر

حوادث .

(غ . ص . افندی گه)

III

اوتكان عدده باصلغان «مسامره» ده گي عربچه يتلرنگ
«شعب الخزون وطورا قصر تيماء» سوزي يا گلش باصلغان ايكان.
اورنپورغ مدرسه لر نده اوقوجي و اوقوغان شاگردلرنگ هر بری
بلورلك بولغان يا گلشني مين . برهان افندی آيتكاندن صولك غنه
هم ده يك آورسئوب غنه بلدم . باصلغان نرسه لرده گي خطالريني
مطبعه لر اوز اوستلرينه آوب طوره لر، عييلري بولماغان حالده هر
بر عييني کوتاره لر. شونگ ايچون بو يا گلشني مطبعه اوستينه
تاشلاغان بولسه م البته کوتاركان بولور، اعتراض فلان قيلماز
ايدي . لکن مگدن بر عييني اوز اوستگه آوده كوب بولماز.
برکنه عييني کوتارگه كيرك . مطبعه گه کوتارتورگه تيوشلي عييلر
موندن باشقه ده كوب بولور ئلي . يوقاريدده غي شعرني اوزم
يا گلش يازغان ، يازغان غنه توگل شولاي اوقوب ده يورگغن (۱).
مرجاني حضرتلرينگ «شعر علمي بلميم و شونگ ايچون
تأسف ايتهم» ديگان سوزيني بره و دن ايشئوب «آثار» گه يازدم.
لکن برامي گه قاراب احمدباي نگ: «سين ده نادان، مين ده نادان،
شولاي بولسه ده نادانلقنگ ده درجه سي يك كوب، سيگا قاراغانده
مين اوزمني پرافيسور ديسه م سقم باز» ديگان سوزي قيليندن
مرجاني بلماوي ايله مينم بلماوم آراسنده غي مسافه ثري ايله ثريا
آراسي قدر يراق بولسه كيرك . «انسان، اوزي بلماگان نرسه گه
دشمن» ديرلر . لکن بو قاعده دن بعض بر استئنار بولسه كيرك.
بز، شعر بلماديكمز حالده شعرني سويوچيلردغز حتى بعض بر
شعرلر فکرمز گه روح ، روحزغه قوت بيرر، هر حالده دشمنلغمز
يوقدر .
بو يا گلشني توزه تو اورني «مسامره» نگ آخر نده بولسه ده
اورن بتارده حرف جيويچيلر اوزوب قالدردلر ديب قورقوومدن
مونده باشده يازدم .

(۱) بو يتلر ابو محمد الخازن ديب مشهور بولغان شاعرنگ صاحب
بن عباده ني مدح ايدوب سويله گان و:
هذا فؤادك نهبي بين اهواء
وذاك رأيك شوري بين آراء
ديب باشلانغان قصيده سيندندر .

نعم تجنب لا يوم العطاء كما
تجنب ابن عطاء لثقة الرء
ديكان ييتده شوشي قصيده ايچنده در .

ويرخورال اويازلرنده ، جايق بويلرنده ، بورونغي قازاق
يرلرنده گنه يوروب ، «اومهك» يلغه سنده صو كروب گنه قالمادم .
طرويسكي ، چيلابي ، يكاترينبورغ ، پيرمه ، قازان ، نيزغورود
شهرلريني ده تفرج ايتدم . چرشي و نارات اورمانلريني كوردم ،
بعض بر موزه خانه لرني خصوصا قازان شهرنده بيك باي بولغان
كتبخانه لردن داملا عالجان حضرت كتبخانه سيني زيارت ايتدم .
مقبره لرگه باروب عبرت آلدم شوشي عالمده طوروچيلرنگ آرالرنده
يوردم . اورال تاويني ايكي مرتبه آرقلي اوتدم . تاونگ اوستنده
«بو طرفي آزيا» و «بو طرفي آوروپا» ديب يازلغان باغاناني
كوروب يازولريني اوقوب كيتدم . موندی بر علامت بارلغيني
ايشتكام يوق ايدي . اورال تاويني اورمان ومعدن چيقاره طورغان
زاوودلريني ، يولنگ بورلوب بورولريني عجب قيلوب حيران
قالوب باردينه مده مذکور يازو تصادفي اوچرادى . مسافر پرور
مسلمانلرنگ عزتلريني ، حرمتلو عالملر وشيخلرنگ التفاتلريني
كوردم . علمي مسئله لر چيقدى ، آز برده گنه تابولاجق سوزلر
ايشتم وسفرمدن كوب استفاده قيلدم .

قدر احلك ذا الحجاز وقدارى

و ابي مالك ذوالحجاز . بدار

ديب اوقوب يوردم .

سامار زلاتاوست تيمر يولينگ «اورال» تاوندن اوتوب
چييقغان اورنلريني كوروب عجب ايتدم . آدم بالالرينگ (مسلمانلر
مستئي) همترلينه حيران بولدم . «همة الرجال تقلع الجبال»
سوزيني كوب ايشتكان بولسه قده معناسيني درست فکر قيلورغه
يتشه الماغز ايكان . حقيقت حالده «رجل» ياكه «رجال»
(اير و ايرلر) شوندى تاولردن يول صالحوي اينترنيرلر و يول
صالدروچي شرکتلر و حكومتلر بولورغه تيوشلي . «اوقا» شهرنده
نيچه يلر طوروب ده شول يولني برگنه مرتبه بولسه ده كيلوب
كوره آلماديعم ايچون اوزمني اوزم شلته قيلدم .

نيچه تابون خلق آلدنده (ايچلرنده خليل قاضي سليمانوف
ايله آخوند خيرالله عثمانوف حضرتلري ده بار ايدي) ميرزا
عبيدالله داشقين ، محفوظه بيكه يورتنده آياق اوستينه باصقان حالده:
«بو كونگي مسلمانلرني محمد (عليه السلام) امتي ديب حكيم قيلو
يك آور، محمد (عليه السلام) افراط درجه ده همتلي ، جسارتلي ،
اقدام صاحبي و تدبيرلي ، توزوم و متانتلي ايدي . حالبوكه بو
صفتلرنگ برسي ده بو كونگي مسلمانلرده كورلمى . بونلرنگ
بتون هنرلري آشاولدن عبارت . تورلي اسملر برله جيولشه لرده
آشير جيولالرده آشير، ايهك سلكتوب اوطورودن باشقه ني

۱ اؤغوست - ۱۹۱۳ سنه

۱۱ رمضان - ۱۳۳۱ سنه

شورا دهر والوغ هاد دهر

عبد الرحمن خان

مستحق بولسهر شيعه و مجوسى ديب طورميرلر حكومت منصبلرندن زور اورنلر بيره لر، اهالى ده بو حالتى مكروه كورميدر. فقط قبرلرگه عبادت ايتمك، اولكلردن استمداد قيلمق، مزارلرغه باروب قربانلر چالمق كيبى بدعتلر بونلر آراسينه تمام اورنلاشوب حكيم سورمكده در. علم اهللرى و خصوصا ملالر اوزلرني عوام قاشنده زور كورساتور والوغ آدم قلوب خيال ايتدرر ايجون باشقه لرني كيمستوب ضالالت گه نسبت يروبو شغلنو و آرزغه بهانه لر ايله اكفار ايتو بلاسى شايعدر. خصوصا هندستان مسلمانلرى آراسنده «وهايى» لق تارالا باشلاديقندن صوك، اوزلرني شهريت آلورغه وسيله بلديكلرندن اوزلرى كيبى سويله مگان و اوزلرى توسلى اويلاماغان آدملرني ملالر «وهايى» لق ايله اتهام قيلورغه كرشديلر و اوشبو عمللرى ايله افغانستان غه «وهايى» لق كررگه سبب بولديلر. چونكه ملالرنك «وهايى» ديب سوگولرى كوباوبوب كيتكاج خلقلر «بو وهاييلر كلر صوك؟» ديب تيكشررگه باشلاديلر، آنلرنك مسلك و عقيدلرني بلوب آغان صوك «وهايى» لق موندن عبارت بولسه قورقورلق بر اشدده يوق، بلكه ياراتورلق نرسه لر كوب، اول بر ياخشى مسلك ايكان «ديب سويله رگه حتى: «مين اوزمده وهايى من!» ديب ققروبو سويله ودن قورقمازغه باشلاديلر.

افغانستانده ايشانلق، مريدلك بيك شائع. حتى بونلر طرفندن كوب واقعه لرده بولوب اوتدى. آچيق عبد الرحمن خان اوزينك تيمر قولى ايله بوندى باش باشداققلرني، اوچراغان بر آدمك خواجهلىق قيلولرني باصارغه موفق بولدى.

افغانستان خانى بولوب وفات ايتكان عبد الرحمن خان، محمد افضل خانك اوغلى و مشهور دوست محمد خانك تورونى ايدى. افغانستان، شمال طرفندن بخارا و خيوه خانقلىرى، جنوب طرفندن بلوچستان، شرقدن هند و غرب طرفندن ايران ايله محدوددر. مشهور شهرلرى بلخ، هرات، سبزوار بولوب تحتگاهى «كابل» در.

افغانستان خلقى ۶ مليون تيره سنده بولوب تورلى قبيله لردن عبارتدر. اوزلرى بنو اسرائيل قومندن بولولرني دعوى ايتسه لرده باشقه لر آنلرني تورلى نسللرگه نسبت بيره لر.

افغانستان خلقى بدويلرده بولغان يامان و ياخشى خلق و عادتلرني جامع بر قوم بولوب مونك اوستينه ده صوغش سويو و صوغشده غربت كورساتو ايله آيروم امتيازلىرى بار. نى قدر باي بولسه لرده اسراف و سفاقت گه مبتلا بولمير، اوزلرني ياخشى طونا بله لر. شهر خاتونلرند حجاب بولسه ده عموما قريه لرده بو حال يوق. شولاي بولسه ده افغان خاتونلرى خصوصا قريه لرده بولغانلرى عفت باينده باشقه قوملرگه مثال بولورغه لاقدر.

مملكته مشهور بولغان مذهب سنى و حنك بولوب شيعه لر و آللق اوزرنده مجوس دينده «مزدكيه» مذهبنده گي آدملرده كورله در. دين و مذهب طوغروسنده تعصب ايله مشهور بولغان افغان قومى هيچ كمنك اعتقادينه مداخله ايتمى، مذهب طوغروسنده بر كنى ده دشمن و اوزينه مخالف كورميدر. حتى

عبدالرحمن، ١٨٣٠ نچي يلدۀ دنياغۀ كيلدى. اووقو ياشينه يتديكىندن صوڭ اووقوتوب قارايدلر ايسۀ ده بردن اووقو اووقوتولر اصولي بولماديغندن وايكىنجيدن اوزي ده ارتق رغبت ايتاديكىندن زور اش چغاره آلمادى. ذاتا اول وقتلر ده اووقوتولرنڭ خصوصاً شاهزادلر ايچون ارتق كيرك يري ده يوق ايدى. شونڭ ايچون عبدالرحمن خان اووقورغۀ، يازارغۀ ياش وقتندۀ توڭل، بزنگ بورنغى مکتبلر ده گي يكتلر نڭ قزلرغۀ بيتلر يازار ايچون يازو اوگرۀ نولرى قيبلىندن، يكت بولوب يتديكىندن صوڭ اوزينه بيلگولۀ نگان بر قرغۀ خط يازار ايچون گنه طريشوب اوگرۀ نووي حكايت ايدلنه در. ١٨ ياشينه يتديكىندۀ آتاسى ايله بر طوغمۀ محمد اعظم خاننڭ قزىنى نكاح قيلول شوڭا محبت باغلادى ايسۀ ده بو خاتونى ياشلگندۀ وفات ايتمش ايدى.

ياش وقتندۀ افغانستان تصرفندۀ بولغان توركستانده غويبر ناتور بولوب طوردى و بدخشان خانينڭ قزىنى نكاح قيلدى. آتاسى محمد افضل ايله محمد اعظم شيرعلى خاندن باش تارتوب صوغش چغاردقلىندۀ آتاسى طرفندن صوغش غۀ قاتشدى و شيرعلى خانى مغلوب قيلول آتاسى محمد افضل نى تخت گۀ چغارغۀ سبب بولدى. شيرعلى خان ايله اوغلى يعقوب خان «هرات» شهرينه قاچديلر. محمد افضل خان وفات بولديغندۀ محمد اعظم، افغانستان غۀ خان بولدى ايسۀ ده اوزىنى خلق غۀ سويدرۀ آلمادى و شيرعلى خان ايله صوغشديغندۀ مغلوب بولدى. محمد اعظم ايله عبدالرحمن اوشبو واقعدن صوڭ هر ايكىسى قاچديلر. محمد اعظم غربتچيلكده صحرا ده وفات ايتدى. عبدالرحمن ده ايران، توركمان، اورگانچ و بخارا آرقلى روسيۀ گۀ كيلدى. ١٨٦٨ نچي يلدن ١٨٧٨ نچي يل غۀ قدر شيرعلى خان افغانستانده طنچلق ايله حكومت سوردى و عبدالرحمن خانده «سمرقند» شهرندۀ روسيۀ حكومتينه قوناق صفتي ايله طوردى.

شيرعلى خان ١٢٩٥ - ١٨٧٨ ده روسيۀ طرفندن بارغان ايلچي هيئيتى گوزل قبول ايتديكىندۀ انگليزلر ده اوز ايلچيلر ينى شول روشده قبول ايتونى شيرعلى خاندن طلب ايتديلر. لکن شيرعلى خان بوڭا رضا بولمادى و شونڭ سببندن انگليزلر ايله افغانستان آراسنده صوغش چقدى. انگليز عسكرى كابول، جلال آباد، قندهار شهرلر ينى آلدلر، شيرعلى خان توركستان غۀ قاچدى و شول ولايتده «مزار شريف» ديگان يردۀ ١٢٩٦ - ١٨٧٩ نچي يلك فيورالنده وفات ايتدى.

شيرعلى خان وفاتندۀ اوغلى يعقوب خان افغانستان غۀ خان بولدى و اوشبو يلك ١٤ نچي ماينده انگليزلر ايله صلح عقد

تيمرنڭ زماننده افغانستان مملكتى آنڭ تصرفينه كركان، آنڭ بعض خلملرى هم شول ولايتده حكمدارلق ايتكانلر ايدى. ١٦ نچي قرن ميلادى باشلرندۀ مشهور بابر خان طرفندن ضبط ايدلدى. مونڭ صوڭندۀ گاهها هند پادشاهلرى و بعض وقت ايران شاهلرى قول آستينه كروب طوردى. نهايت ١٨ نچي قرن ميلادى اوللرندۀ مشهور نادرشاه (ترجمۀ حالى ٣ نچي جلد «شورا» ده مذکوردر) تصرفينه كردى.

١٧٤٧ ده نادرشاه قتل ايدلديكىندۀ افغانيلر نادرشاهنڭ احمد اسملى بر توره سيني «شاه افغان» عنوانى ايله خان صايلا ب قويديلر. احمد ايسۀ تدبيرلى و عقلملى هم ده اداره اشارنه استعدادلى بولديغندن افغانستانده طنچلق اورنلاشدردى. مملكتى كيگكيتدى، كوچلۀ ندردى. هر نه قدر دولت فتمير بولسۀ ده اهالى بايودى، كسب و تجارت كچي نرسه لر رواجلى بولدى. احمد شاه تدبيرلى و اداره گۀ ماهر بولديغندن خلقلرنڭ محبتار ينى جلب ايتدى حتى خلقلر كامل اخلاصلرى سببندن موڭا «احمد شاه بابا» ديب لقب قويديلر و بو كوز گۀ قدر شول لقب ايله ياد ايتلر. بو آدم ١١٨٧ -- ١٧٧٣ نچي يلدۀ وفات بولدى. ياشى ٥٠ ده ايدى. موندن صوڭ تيمر اسملى اوغلى تخت گۀ چغوب يكرمى يل قدر حكومت سوردى. بو وقتدۀ پنجاب، كاشمير، بلوچستان، خراسان ولايتلرى افغانستان غۀ تابع ايدى. تيمر ١٢٠٧ - ١٧٩٣ ده وفات ايتدى. اوچيوز خاتونندن ٣٢ اوغلى بولوب، بونلر تخت دعواسينه كرشديلر و افغانستانى يولقنغان تاوق حالينه كيتروب بتونلئ اشدن چغارديلر. بو حاللر تيمرنڭ شهوت گۀ اسير بولووى، كوب خاتون جيويونڭ ضررلى نتيجۀ سى ايدى.

كوب ماجرالر و كوب فاجه و فلاكتلر صوڭندۀ افغان مملكتينه اوشبو پادشاه نساندن دوست محمد اسملى بر مقتدر آدم پادشاه بولدى. ايشتۀ عبدالرحمن خان شوشى دوست محمد خاننڭ حفيديدر.

دوست محمد خان ١٢٨٠ - ١٨٦٣ ده وفات ايتدى. عقلملى، حسن تدبيرلى و داهى بر آدم بولسۀ ده افغانستاننڭ قانونسز بر مملكت ايكانلگيى باه طوروب بالالرينڭ هر بر ينى بر الوغ شهر گۀ والى قيلووى الوغ خطاسندن ايدى. چونكۀ اوشبو عملى اوغللرنڭ تخت دعوى قيلولر ينه و مملكتدۀ تكرار فتنه چغوغۀ سبب بولدى. دوست محمد خان وفات بولديغندۀ كوڭ اوغلى شيرعلى تخت كۀ چقدى و بونڭ سو قسندن قورقوب طوغانلرى بونڭ ضررينه حاضرلۀ نديلر. بوندن صوڭ بولغان حاللر گۀ اجمالاً بولسۀ ده عبدالرحمن خان ترجمه سنده اشارت قيلنه چقدر.

روسیه‌گه قوشدقلرندن سوک روسیه حدودی افغان ایله کورشی بولدی. بو حالده عبدالرحمن خان قورقوغه توشوب روسیه ایله افغانستان آراسنده حدود تعیین قیلو اشینی انگلیزلرگه تابشردی. کورشی مملکتلر ایله بولغان صوغشدرنگ کو بوسی حدود نزاعسندن باشلانیدی ایچون عبدالرحمن خان اوزینگ مملکتی استیلا قیلورغه سبب چیقماسون ایچون کوچلی دولتر آراسنده بولغان حدودنی آچیق یلگولب آیررغه طریشه‌در، اما ضبط قیلوی ینگل بولسون ایچون ضعیف دولتر ایله بولغان حدودلرنی یلگولرگه آشقی و کوز یوموب طورادر ایدی. حتی هندستان مملکتینگ انگلیزلرگه تابع بولویونه سودا شرکتلری سبب بولدیغندن اوز مملکتی ده شوندی بر حالگه توشماسون و نزاع چیغوغه سبب بولماسون ایچون اوز مملکتینه سودا و صنعت شرکتلرینگ شعبه‌لرینی ده کرغادی. افغانستانده یوررگه بولرغه رخصت ایتمادی. آوروپالور بو طوغورده عبدالرحمن خاتنی یاراغادیلر، تعصب ایله تهمت قیلدیلر ایسه‌ده حقیقت حالده عبدالرحمن خان بو فکرنده اصابت اییدی، عقلینگ طوغریلغنی کورساتدی. مشرق خلقی تجارت و صنعت شرکتلرینی مملکتلرینه کرته‌چک یرده موندی اشلرنی اداره قیلیمق علملرینی اوزلری اوگره‌نورگه، شرکتلرنی مملکت ایچنده اوزلری توزورگه کیرهک. تیز آله کینه‌مز و مملکتی بو کوندن ترقی ایتدره‌مز دیب قزو طوتونوب مملکتی چیتلرگه مال ایتوگه کوره آقرون باروب آور یوروب بولسه‌ده مملکتی قولده صاقلو، بایلغنی مملکت ایچنده قالدرو خیرلیره کدر. اوشبو سبب ایچون افغانستانده سیاحت قیلو طوغروسنده عبدالرحمن خان فرنگ سیاحلرینه رخصت بیرمادی، یوروچیلر باشینه آندی موندی قضا کیسه مسئولیتی اوز اوستینه و حکومت ذمه‌سینه آلمادی.

عبدالرحمن خان هندستان‌غه سیاحت قیلوب انگلیز نامیستیگی بولغان لورد دفرن ایله امپراتوریتسه اوغلینی زیارت اییدی و انگلیز مأمورلری طرفندن زور حرمتلر کوردی، اوز اسمینه یاصلغان ضیافت مجلسنده فلچینی قولینه طوتقان حالده آباق اوستینه باصوب قسقه. لکن یک مغالی و اثرلی روشده نطق سویله‌دی.

تورکستان غویرناتوری بولغان اسحاق خان (اعظم خان بن دوست محمد خان اوغلی بولسه کیرهک) ۱۸۸۸ده عبدالرحمن خاندن باش تارتوب صوغش آچدی ایسه‌ده مغلوب بولدی و سمرقندگه قاچدی. عبدالرحمن خان شوشی وقتده اوز اورنینه اوغلی حبیب‌الله خاتنی قالدروب تورکستانده عمر اوتکاردی و بو طرفلرنی اصلاح قیلدی. تحت گاهی بولغان «کابول» غه آنچق ۱۸۹۰ده گنه قایتوب کردی.

بر وقت انگلیزلر بوندن شیکله‌نه باشلادیلر و هندستان ویس

ایتدی. کابول شهرنده انگلیزلرنک ایلیچیلری دائم طورمق افغانستان انگلیز حکومتینگ حمایه‌سنده بولمق، انگلیز خزینه‌سندن خان‌غه سنوی وظیفه بیرلوب طورمق، اوشبو صلح نامه‌نگ شرطلرندن ایدی. لکن افغانیلر بو شرط‌غه رضا بولمادیلر، کابولده بولغان انگلیز ایلیچیسینی بتون هیئتیی ایله اولدردیلر. اوشبو وقتده انگلیزلر افغانستان اوستینه آلتی مک عسکر یارادیلر و «کابول» شهرینی کوچ ایله ضبط ایتدیلر، یعقوب خان‌ده اختیار ایله می‌یاکه مجبور بولوی استعفا قیلدی و انگلیزلرنک حمایه‌سینه کردی. بو وقتده شیرعلی خاتنگ ایکنچی اوغلی بولغان ایوب خان، تحت‌گه چغوب انگلیزلر ایله صوغشورغه باشلادی و بر قدر غلبه علامتلی‌ده کورلیدی. اوشبو وقتده انگلیزلر، سمرقندده طوروچی عبدالرحمن‌نی چاقروب افغانستان‌غه قایتاردیلر، انگلیزلرنک یاردمی ایله عبدالرحمن خان افغانستان امیری بولدی و ایوب خان عسکرینی تاراتدی، ایوب خان قاچدی. عبدالرحمن خان‌ده اوزینگ تیمر قولی ایله افغانستان مملکتینی اداره قیلورغه کرشدی.

محمدجان اسمنده بر توره. یعقوب خاتنگ موسی اسمنده‌گی کچی اوغلینی خان ایتمک قصدی ایله عبدالرحمن‌غه قارشو صوغش آچدی، غیرت و باظرفلقلری ایله دشهور بولغان غلجای قبیله‌لری‌ده عبدالرحمن‌غه خلاف بولدیلر. شول سببدن عبدالرحمن خان ایچون، تیانوب طورورلق و اوز اورنینی نفتورلق کوچ یوق اییدی. لکن عبدالرحمن ایچون، قدر یاردم اییدی. بخت و اقبال بولشلق قیلدی، عبدالرحمن خان، محمدجان‌نی طوتوب تورمه‌گه صالدی (وفات کونینه قدر چقمادی) و اوزینه خلاف بولغان تورده‌لرنی بره‌ر بره‌ر جزالادی، غلجای‌لر‌غه‌ده بر آزدرس بیردی و یواشتدی، شوشی سببلی اورنی محکمه‌شدی.

۱۸۸۱ده ایوب خان تکرار عسکر حیوب «قندهار» شهرینه هجوم قیلدی ایسه‌ده عبدالرحمن آنی یکوب ایران مملکتینه قووب چغازدی. ایوب خان ایراندن هندستان‌غه کیتدی. عبدالرحمن ایسه ایوب خان قولنده بولغان «هرات» نی‌ده آلدی و شول سببدن بتون افغانستان بر قول‌غه حیولدی.

انگلیزلر بو واقعه‌لرنی چیتدن قاراب طوردیلر و عبدالرحمن خان‌غه مادی یاردم ایتمادیلر، لکن اوزی تله گانچه حرکت قیلودنده مانع بولمادیلر. روسلر تورکمانلرنی ضبط ایدوب «مرو» شهرینه یاقینلاشدقلرنده روس عسکرینگ شول طرفلرنی استیلا قیلولرندن انگلیزلر خوف قیلدیلر و قویمه بولوب طورسون ایچون عبدالرحمن خان‌غه هر آی ایچون ۱۵ مک آلتون هدیه تعیین ایتدیلر.

۱۸۸۴ نیچی یلده روسلر «مرو» شهرینی ضبط ایدوب

شدرمسه لری بوقلی آملیر، ون اوزون بورچلوب یاتالر. تایاقلری نیک اورنلرینی آلماشدرو لازم بولسه پارلامینتودن زاقون چیقارتو قدر مشقت کوردلر، ذهناری وفکرلری شغللنه. عبدالرحمن خان ده شوشندی آدملرنیک بری ایدی. دارالفنون و اورتا مکتبلر توگل یاخشیلاب ابتدائی مکتب درسلری آلمادینی حالدہ طبیعتی انتظام و تدبیر سویهر، بتون اشی اوزینیک معاوم وقتنده اشله نور ایدی. خان ده اوزی، وزیرده اوزی، پالیتسه ده، عسکرده، قاضی ده، مفتی ده اوزی بولوب هر برینه یتشور و اشدن یالقیمی طورغان اول مؤثرینی کپی آرمی تالمی اشلهر ایدی.

ترجمه حالینی یازوچیلر خبرینه کوره عبدالرحمن خاننیک قیافت و اخلاقی اوشبو روشده ایدی: گاوده سی الوغ، سکرلری کوچلی، کوزلری قارا. یوزلری طولوغ و گوزدل، فارسیچه سویلی، آرزنه عربچه ده آکلی، غایت حر فکری و طوغری سوزلی، ریا ومداهنه دن سلامت. اوز قومینیک عادتینی و اوزی تابع بولغان دینی لازم درجه ده سویه، هیچ بر دینسز طوروغه کوره ضعیف بولسه ده بر دین طوتونی آرتق صانی، مجلسی خوش، سوزی فصیح، قیاسلری درست، مزاجی معتدل، ایسرتکچ و افیون استعمال ایتمی، مشرق خاقینیک خلافتیچه آشاو ایچوده اعتدالین چیقیمی، مسافر سیلاودن لذتانه، اوزینه بیک حسن ظنی، اوزینیک ظفر و غلبه لرینی، نی ده بولسه اوز حقنده غی شهرت و کالاتلرنی سویله رگه یاراتا، خاطرچان، کوب نرسه لر بله. اوزینیک اسکندر الما کیدونی سلاله سندن بولووینی دعوی ایته ایدی.

اوز ترجمه حالی حقنده املا طریقچه بر کتاب یازدی. بو کتابی نیچو کدر بعض انگلیزلر قولینه توشوب انگلیزچه ترجمه ایتدیکلرندن صوگ «لوندون» شهرنده ایکی جلدده باصردیلر. صوکره اوشبو نسخه مشهور لغتلرنیک هر برینه ترجمه ایدلیدی. فارسیچه سی «تاج التواریخ» اسمی ایله «بومبای» شهرنده باصلدی. ایکی جلدی ۴۶۴ بیت بولوب بز اوشبو اثرندن فائده لندک. روسچه سی گوزل باعلوب یانینه بیک یاخشی اشله نگان بر خریطه ده قویلمشدر. «اوقا» ده و قتمزده بر آز مطالعه ایتکان ایدک. تلنده اش یوق، نیندی گنه تلده یازلغانینی بولسه ده بر مرتبه اوقوب چیقارغه تیوشلی. غونه بولسون ایچون بز بو اورنده ایکی اوچ جمله کوچره مز. آرزنه نرسه دن ده بیک کوب نرسه لر آکلارغه ممکن بولادر.

(آخری بار.)

کارولی طرفندن زیارت قایتارمق شرطی ایله اوزینی هندستانزغه چاقردیله. لکن عبدالرحمن خان بو تکلیفی قبول ایتادی. کوب مناقشه و جدال دن صوگ ویتس کارول قول آستنده غی بر آدمنیک کابولغه کیلوب سویله شووینه رضالق بریدی. شوگا کوره ویتس کارول طرفندن مخصوص ایلجی یازلیدی. عبدالرحمن خان ایسه موگا تیوشلی حرمتلرنی کورساتدی و ایکی آرادده غی کوب نرسه لر آکلشلوب اوپکله یازلیدی.

افغانستان ایله انگلتره آراسنده، هندستان حکومتینک واسطه لغندن باشقه اشلر طوغری یورسون و افغانستان طرفندن «لوندون» ده دائمی صورته ایلجی طورسون، دینب صورار ایچون عبدالرحمن خان اوزینیک اوغلی نصرالله خانی انگلتره گه ییارگان ایدی، لکن بو مرادینه موفق بولمادی. انگلتره دولتی بو اش گه رضالق کورساتادی. عبدالرحمن خان مونک ایچون بیک آچووی کیددی و چترال واقعه سنده هم انگلیزلردن بر قدر اوچ آبورغه ده موفق بولدی. شولای بولسه ده انگلتره ایله بوزوشونی معقول کورمادی، خالص بولمسه ده رسمی صورته گئی دوستلغنده دوام ایتدی.

انگلتره حکومتدن آغان آچه سی ایله قورال اشهر ایچون زاوودلر یاصاتدی و عسکرینی توزه تدی، یاخشی قوراللر یتشدردی؛ زور امیدلری بار ایدی. لکن عمری وفا ایتادی. شولای بولسه ده اوز اورینه خان بولایق اوغلی حبیب الله غه انگلیزلر ایله دوست طوروغه وصیت قیلوب کیتدی.

مملکتی توزه تو ایچون زاوودلر و عسکرلر توزه لوگنه یتمی، بلکه یوللارنی ده توزه تورگه و ایگونچیک اشلرینی ده، صناعت و سودالرنی ده آغه ییاررگه، آنلرنی ده ترتیب گه قویارغه کیره ک. ایشته عبدالرحمن خان اوزینیک الوغلغنی و عقللی ایدیکنی شوشی اورنده اثبات ایتدی. عسکر ایله برلکده شهرلر آراسنده بولغان یوللارنی توزه تدی. زراعت اشلرینی آغه ییاردی، سوداگرلر ایچون بیک ینگل نظاملر توزوددی. یاو بولوب، هر کون بر یرده صوغشوب یورودن باشقه نی بلمگان افغانلر عبدالرحمن خان اجتهادی سیندن منتظم عسکر روشینه کردیلر، ایگنچی و سوداگر بر خلق بولوب کیتدیله.

بعض بر کیمسه لر نیک طبیعتلرنده انتظام و تدبیر قوه سی بیک کوچلی بولا. کیوملرینی، کتابلرینی، یازو اسبابلرینی حتی تایاق و زوتیکلرینه قدر معلوم برگنه اورنده طوتوب کیره ک وقتده شوندن آلا و بوشاچ شونده قویالر. بر کتابنیک اورینی یا کلس قویغان بولسه خاطرینه توشو ایله شول ساعته آلماشدرلر، یوق آراسنده ایسلینه کیلسه یوقولری قاچا. طوروب اوز اورینه اورنلا.

اسلام امتینی زهرله مش فکریلر

VI

قرآن کریمینی سؤ استعمال

عالم اسلامده ائباه دورندن مقدم قرآن کریمینی فقط آش مجلسلر نده، غاز آرتلر نده، قبر اوستلر نده، یول چاتلر نده غنه اوقیر و آورولر نیغنه اوشکروب ییاره لر ایدی. بولار بو حاللری ایله: «وہنہم امیون لا یعلمون الکتاب الامانی وان ہم الا یظنون...» مصداقینه طوری کیله لر ایدی. بو اشترینک شریعت اسلامیه ده درست اولوب اولماوینه مین کرشمیم. لکن بولارنک ینک زور اشلیری باردیرکه اولده: بو کون قرآن کریمینی تفسیر ایتارگه برده درست توگل؛ چونکه «من فسر القرآن برایه فلیتوباً مقعده من النار» حدیث شریفی بار؛ بز شونک ایله عمل ایتهمز؛ خازن وتیان کبی کتابلر بزگه ینتار دیب اولاولریدر. بو حدیث شریفکه آلا: بر من قرآن کریمینی برر اولگی تفسیر کتابندن قاراماینچه بالذات اوز بلووی ایله تفسیر قیلسه تحقیق اوطقه تیوشلی بولور. دیب معنی بیره لر ایدی.

مین آلارغه اعتراض ایتهمن: عالم اسلامده ایث الکن تفسیر یازوچی ذات اوزینک کتائینی هیچ بر تفسیر کتابلرینه مراجعت ایتاینچه گنه یازغان بولورغه کیرهک. سزنگچه معاذالله بو محترم ذات، گنهلی اولوب اوطقه تیوشلی بولورغه طوری کیله. شولای بولور میکانتی؛ اگرده: ایث الکن تفسیر یازوچی احادیث شریفه که تطبیق قیلوب علوم عربیه واسطه سی ایله تفسیر قیلغان دیولسه، «احادیث شریفه بو کونگه قدر صاقلانغان و بوندن صولگده صاقلاناجقدر. حاضرده قرآن کریمینی احادیث شریفه که بنا قیلوب تفسیر ایتارگه ممکن. برده استحالہ یوق. قرآن آیتلری برسی برسینی مفسر اولدیغی کبی احادیث شریفه ده قرآن کریمینی مفسر و مبین در. فقط حدیثلر ایله آیات کریمینی تفسیر ایتارگه گنه بلورگه کیردک. علوم عربیه و ادبیات عربیه که کیسهک: آنی فوق العاده بر ترقی ایتدروگنه تیوشلی. بونک واسطه سی ایله قرآن کریمینک معجز ایکنجیلگی بلنور. معنلری و معنلری ایچنده ستر قیلونغان

اسراری آکلاشیلور» دیب جواب بیرر ایدم.

استطردای بر فائده: عبدالله ابن عباس حضرتلری: «اذا سألتهمونی عن غریب القرآن فالتمسوه فی الشعر، فان الشعر دیوان العرب» دیهدر ایدی. ایندی قرآن کریمده کیلگان «السماء» نک یندی معنلرده استعمال ایتولگانلگن بلور ایچون بر آز اشعار عربیه نی تیکشروب قاریق. امرؤ القیس، بر ماتور قزنی مدح قیلوب ایتهدر:

اذا ما التریا فی السماء تعرضت

تعرض اثناء الوشاح المفصل

البته بو اورنده شاعر افدینک «سما» دن اراده قیلغان نرسه سی حسابی یوق یولدوزلر و آنلر یوزوب یوری طورغان بوشلق (فضا) یاخود بزگه کولک توسلی بولوب کولگارب کورنگان هوا دینگریدر. بزده تاتارچه آنی کولک دیب تعبیر ایتهمز. چونکه «تربیا» یولدوزی البته کولک (فضا) ده یوزوب یوریدر. قرآن کریمده عرب تلجه اینگان بولغاچ قرآنده گی «السماء» دن ده، اوشبو اوستمزده گی اوجسز، قریسز بوشلق (فضا) مراد بولورغه کیرهک. یولدوزلری ایله بزگه یالتراب ینک ماتور بر چاطر کبی بولوب کورنگانگه کوره قرآن کریمده شول کولکنی، «السقف المرفوع» دیب تعبیر ایتولگاندر. شول کولکده کورنگان بتون یولدوزلر، ایلر، قویاشلر. ایث صولکنی بر نظام و ترتیب ایله تزولوب قویولغانغه کوره، شول کولکنی قرآن کریمده «بناء» دیب تسمیه قیلونغاندر. نیتا ککه، استعمالات عربده، عسکر ترتیب قیلونسه «بنی الحیش»، کلام ترتیب قیلونسه «بنی الکلام» دیب ایتوله در.

والبدر یسری فی السماء کانه

ملك تبدی والنجوم عساکر

شولوق کولکده اولغان بتون آثار علویه و اجرام سماویه «السموات» کله و جیزه سی ایله گنه تعبیر اولونغاندر. «کولک» قاطی بر نرسه می؛ یوق. بو ایسه یالکتر یونان فیلسوفلرینک خیاللریدر. قرآن کریمینی و دینی کتابلر مرنی آلارنک اصلسز فکرلری ایله تلویث ایتودن ایندی اجتناب ایته باشلارغه

اوزی همان تفسیر ایته طور اچقدر. ایك درست و ایك انابتلی تفسیرلر زمان صحیفه لر نده یازغان افکارلردر «دیب جواب بیرمشدر. بناء علیه بوکوونگی «زمان»، علم و فیلری، اختراعات و کشفیات ایله قرآن کریمنی علمی و فلسفی اصولده تفسیرگه مسماعده ایتسه کیرهك.

اوچنچی قرن هجری دن آلوب آلتنچی قرن هجری گه قدر اسلام عالمی طرفدن بیک کوب تفسیر کتابلری یازغان ایدی. لکن بولارنگ هممسی دیورلک اهل اسلامنگ باشینه کیلگان بلالر وقتنده محو و نابود اولمشدر. اصفهانی، قرطبی، غزالی، ابن العربی، جصاص کبی ایك معتبر عالملرنگ تفسیرلرندن دانهلری ده قالمامشدر. فقط ایك صوگنه مؤرخ شهیر ابن جریر الطبری حضرتلرینگ «جامع البیان» نام تفسیری طبع قیلندی. بونک کبی عام قحطلغی زمانده بوده بیوک بر همتدر. یاشاسون اهل اسلام! حمد اولسون بو صوگ ییلدرده اهل اسلام آراسندن ده اجتماعی و فلسفی صورتده تفسیر یازوچیلر کورنه باشلادی. و بزم روسیادهده علوم قرآنی و فنون احادیث که ماهر بر ایکی اقدیلر بار اولدی. الله امثالرینی کوب ایتسون!

میان عبدالاول بن محمد حافظ الغفاری.

بو مقاله ده آرنه تصحیح قیلورغه تیوشلی سوز بار: مین شیخ جمال الدین حضرتلرندن تفسیر و مفسرلر حقنده سوز صورامادم. بلکه «هیئت جدیده اربابینگ تصویرلری بیک معقول همده الله نك قدرتینی اثباتده دخی ده کاملرک کورله، لکن قرآن آیتلری ایله برکه حیوب بولمادیغینه کوکلمز بیک اضطر ابده، شوشی حقه برر مخلص تابلمازمی؟» مضمونده بر سوز صوراعان ایدک. چونکه هیئت جدیده فرضلری اول وقتده (ایندی آکا ۲۶ یل بولدی) بیک عجیب طویلادر، شریعت گه تطبیق ایتو حقندهده هیچ بر اثر کورلمیدر ایدی. شیخ جمال حضرتلری شوشی مسئله نی تحقیق ایتدیکنده تفسیر حقنده بر آز سوز سویله رگه مجبور بولدی و بو مقاله ده گی جوائینی شول مناسبت ایله سویله دی. واقعه نك تفصیلی «آثار» ده جمال الدین الافغانی ترجمه سنده مذکوردر.

ر. ف.

کیره کدر. شولایوق قرآن ده مذکور «السموات السبع» یونان فلسفه سی اثبات ایتکان یدی قات اجسام صلبه دن عبارت اولمای. بلکه نفس کواکب سبعة سیاره و آنک دائره لریدر. بو ایسه «ولقد خلقنا فوقکم سبع طرائق» آیت کریمه سی ایله ده بیان اولنمشدر. «السبع الشداد» ایسه سبع سیاره نك نطق اوزلریدر. بولارنی عربلر اولگی وقتلرده «الدراری السبع» دیب تسمیه قیلار ایدی.

فکر مزجه قرآن کریم نك فضیلتلر بتون عالم گه نشر قیلیمق و هر زمانده علوم قرآنی و فنون احادیث که ماهر معلملر، مدسلر تیوشدرمک امت اوستنده الوغ دینی بر بورچ اولسه کیرهك. کوب سنلردن بیرلو اسلاملر اوشبو نقطه نی اعتبارغه آماد قیلرندن «تفسیر علمی» اولگی عصرلرده ایك زیاده شهرتلی بر فن ایسه ده صوگنی زمانلرده محو و نابود اولوب بتوب کیتدی. شبهه یوق هر کم علوم قرآنی و فنون احادیث نی اولگی روشانلغینه قایتارمق تیوشلی بولویونی تصدیق ایتسه کیرهك. قرآن و احادیث شریفه اولگی اسلاملرغنه خاص اولمای بلکه بتون عموم امت استفاده سی ایچون قویولمش اولسه کیرهك. اگرده قرآن وحیدلرندن بو صوگنی اسلاملرنگ ئلوشلری یالکر موکایوبقنه اوقودن عبارت اولور ایسه وای بو صوگنلرنگ حالینه، وای!

«من فسرالقرآن...» حدیث شریف نك معناسی ایسه: بر کیمسه اوزینگ شخصی بر غرضینی تحصیل ایتو ایچون قرآن کریمنی فوران ایتسه و اوز فائده سینه تارتوب اوز کسه سینه یاقین کیتروب معنا بیرسه البته اوطقه تیوشلی بولور دیکدر. سماوی کتابلر نی، یالکر اوز فائده لرینه قاراتوچیلر دنیاده ایك یاوز آدملردر. عالم انسانیتده ظاهر بولغان همه سماوی دینلر (اسلام دن باشقه سی) یالکر شول بلا سببلی خراب قیلونغاندر. بنی بشر تاریخنه دینی جهتدن کوز سالوچیلر البته بو اشنی آکلایه چقلردر. احبار یهود و رهبان نصاری کیلر نك سماوی دینلر ایله اوناولری قرآن کریمده بیک آچیق حکایه ایتولگاندر. یوقسه، قرآن کریمنی علوم عربیه و فنون جدیده یاردمی ایله احادیث صحیحه و روح اسلامیت که موافق ایتوب ترجمه و تفسیر قیلیمق بالخاصه اوشبو مدنیت عصرنده قرآن کریم نك محتوی اولدینی اسرار و جوهرلر نی بتون عالم گه اظهار ایتمک اوت ایله قورقوتلورلق اش توگل، بلکه بالعکس اهل علمدن آونغان بر عهد و میثاق هم فرض عالی الکتابیه بولسه کیرهك.

رضاء الدین افندی، مشهور فیلسوف افغانی حضرتلرندن: «قرآن کریم نك ایك بیوک مفسری کمدر؟» دیب سؤال قیلدقلر نده: «قرآن کریم نك ایك بیوک مفسری «زمان» در. زمان بالذات

« اوش » شہری ہم « تخت سلیمان »

فرغانہ ولایتندہ یش شہرنک برہوی بولغان « اندیجان » نك شرق جنوبینه قرق چاقروم چامالاری یوروگاج کچک گنه بر دوان (تاو) آشا اوتوله. بو دواتی اوتکاج. بتون اطرافنی تاشی تاو لار احاطه ایتمش کیک گنه تیگرک بارا. تاو باشینه منوب قارالغانده گویا بیوک گنه کول اولمش ده. قوروغاج اورنینه خلقلر یرله شمشلر کچی کورونه.

بو تیگرلکنک شرق جنوبنده گی تاوغه یاقین راق « اوش » اسمی شهر بار. یرلی خلق بو شهرنی بیک ایسکی ظن قیلالر. حتی: « حضرت آدم دنیاغه توشکان ایمش ده، نلک اوش شهرنده اوگر ایله یر صوقالی باشلاغان. شول وقتده اوگری آروب یاتقاج « هوش هوش » دیب قووب طورغزان، شوندن صوگ بو یرگه « هوش » اسمی بیرولوب، کوب وقتلرنگ اوتووی ایله « اوش » قه نه یله ندرمشلر « دیوچیلر ده بار.

اوش شهرینگ جنوبنده گی قارلی تاو لاردن جیولوب، بیک تیز آغوب کیله طورغان بیوک گنه دریاسی (۱) بار. قار صووینک تاش تاو لارن یروب چققان اورنن کورساگر، شهبه سز مونی کشی کیسکاندر دیب خیان قیلورسز. حال بوکه. بیک کوب عصرلر بو اورندن صو آغوب یاتووی ایله یلدن یل آقان صاین توبکه تابا توشه بارغان کوررسز.

یرلی خلقلر مونی ده نچک اولغانن ایتورگه آبدراماغانلر؛ گویا: سلیمان علیه السلام دیولرگه فرمایش قیلوب، قرق سنه مدتده بو تاوونی کیسوب صو چغامشلر. در واقع کیسوب چفارلغان دیمه سلکده توگل؛ یراقدن قاراغانده صوزولوب بارغان تاوونی آرقلی کیسوب گنه صالحانلر توسلی کورونه.

« اوش » نك جنوب، وشرق جنوبی طرفنده غی، شولایوق شرقنده غی تاو آرلرینه یوللر آرابلر کروب کیته. « اوش » دن آری روسیه گه قاراغان شهرلر یوق، فقط بر نیچه سارت اوللری ایله، تاو آرلرنده قرغز یورتلری غنه بار. آچق و تیگرده نك

(۱) سارته لر. ایدل، سردریا، عمو دریا. . . کیبلره هم زورراق تارماقلرینه « دریا » دیلر. شهر ایچوندن اوتنه طورغان کیگرمه کیبلره « صای »، یروندقزغه « آریق » دیلر.

اورونلرنده اورتاروسیه دن کوچوب کیلگان خاخول مهاجرلرینگ اوللری ده بار. کیلگانده کله نوب کیلسه لرده، حاضر همه لری بایغان، ایگن اشلرن و یورت اشلرن یرلی مسلمان لردن اشاه تهلر (۱). اوزکده وقتده ایرونسه گده، یالچی بولغاچ ایرنوب ظوروب بولمی شول!

تورکستان ولایتینگ باشقه یرلرنده گی کچی، اوش یرلری هم غایت منبت و فر اوان، صووی کوب، هواسی یاخشی. ایگونلری: شالی، (دوگی)، مامق (یاخته)، جوکاری، مکه (قووقوروز) و باشقه لردن عبارتدر.

« اوش » نك بازاری زور؛ سودالری: تاو آرلرنده بدویت حالده یاشاوی قرغزلر ایله، هر توری ماللر، قوی، صیر، آط، مانوفا کتور، چای، شکر، و باشقه ماللر.

قطای غه تابع اولان تورکستان چینی ده گی « کاشغر » شهرینه ده ماللرنی « اوش » آرقلی بیاره لر. (تاموژنه خوققدده). موگا مقابل کاشغردن ده اوش آرقلی: کله م (کلویر) کیز، بوز، تاخته (بهرن قایی) آوب کیله لر. بونلرنی فرغانه ده صاتوب، مانوفا کتور، شکر و باشقه ماللر غه آوشوب کیته لر.

تورکستان ولایتینگ شهرلری، شولایوق « اوش » شهریده بیک ترتیبسز اوطورغانلر. اوراملری تار، قشگر مگنر. فقط بو مملکتلر روسیه طرفندن ضبط ایتولوب، مملکت مزه الحاق ایتولگاج، شهرنگ بر چیتینه ره ک طوغری اوراملر کیسوب، قواقلار اوطورتمشلر، اورامنک ایکی طرفندن صو آغزمشلر، یاخشی عمارت و باقچه قیلمشلر.

قش کونلرنده، فرغانه نك باشقه شهرلرنده قار آزراق یوسه ده، اوش شهری تاو آرالارنده، هم یوقارولقده اولدغندن مونده کوبره ک یاوا، اوزاغراق طورا. یازده هواسی یاخشی. صاف، کیچهلری صالقون، قیزی کوب هم قوی بولا. معیشتی مساعده قیلغان بنده لرنک کوبره گی یازنی اوتکارر ایچون عائهلری ایله « اوش » قه کوچوب کیله لر. بعض بر آورلرده قزغه کیله لر. « اوش » ده اویازنی حاکم، بر نیچه پرستاف طورا. پوچته و تیلیگراف هم خزینه خانه سی بار. پوچته نی اندیجاندن آط ایله (پوچتاوی تراقت) یورکوزه لر (کاشغر غه ده پوچته اوش آشا کیته). یولچیلر اندیجانندن سارت عرابه سنده، آطقه آطلانوب، دیلیژان، پوچته آربالری، ایله یوریلر. ۳-۴ یلدن یرلی آقنامیل ده یوری باشلادی. (اوش ایله اندیجان آراسی ۶۶ چاقروم).

(۱) سوداگرلرینگ اکثری بنزا تاتارلری. رازنوشنیک اولوب توین کوتاروب کیلسه لرده، طرشوچان اولدقلرندن، روس اوللارنده غی سودانک اکثرن اوز قوللارینه آلا بلمشلر.

بز، مونك «سليمان تختى» لگى اعتقادى ايله توگل، بلكه «اطلبوا العلم من المهد الى اللحد» حديث شريفينك معناسن توشونوب، طبيعت نك اسرارن كوروب، احبابلر منك تعريفى بويىچە، طبيعت مكاتبندن درس الماق ايچون تاوغه منوب كوردك. غايت ده ماتور يير تابدىق. ايسكى قصه و روايت لرده «حضرت سليمان عه» نك بر نجه مك عسكرى وقوش قورتلرى ايله هواده اوچوب يوردكنى يازمشلر. اگر اول سوزلر راست اولاجق ايسه، بو اوش تاونده غى «تخت سليمان» غه سليمان عه م شول قدر مخلوق ايله دگل، زورراق سيمه لى كشى ده صياحق دگل؛ تاوانك اوستده گى كشى يورى طورغان اورونلرن مربع آرشين غه جيغانده ۲۰ كشيلىك اورون بولا، يا يوق.

موندن توبه ن تاوده غى بعض كرامتلرنى ده يازيم .
 (۱) تاوانك اوستينه منگانچه توبه نده ركه توپراقلى يرنده اسكى مقبره بار. مقبره نك يوقاروسنده بر اوى بار. بو، ابراهيم هم خضر يغمبر قدم يرلى. يوقاروراق منگانچ بر اورنده اوزونچهرق يالپاق ايكى دانه تاش بار. برينك اوستينه قازوب عربى خط ايله آية الكرسى، ايكنجيسينه اوشبو جمله لر يازلمش: «الامير الاجل الاعلم محرم فخر الامرا بر صبرالدين (؟) عثمان بن يوسف، بن محمد قتلغ...» قتلغ دن صوگيغلرن اوقوب بولمادى. شول يرده گى نذر آوب اوطوروجى خطى، سوادى يوق شيخنك ايتوى بويىچە: بو كشى امير لشكر اولوب بر روايتده حضرت ابراهيم نك قرق مگ صحابه سى ايله كيلگان. بونلر كيلگانده صو بولماغانلقدن توبه نده گى مسجدنك باچغن حضرت ابراهيم توبه سوتى ايله ايزوب بنا قيلغان. صوگره حضرت سليمان كيلوب تاودن صو چغارقتان (يوقاروده يازلمش ايدى).

(۲) تاو بيتنده ياناشا اوچ كشى صيوشلى بر مغاره (تيشك) بار. يوقارولغى بر، ايچكه تابا بويى ۱۵ آرشين لاب بولور. گويا قازوب اويغانلر ديورسن. طشدن ۳ آرشين چاسى كرگاچ اوك ياقده ۳ آبلق بالا صيوشلى بر اوى (چوقور) بار. بو يرلردن صالح يغمبر توبه سينك بالاسى چقمش. مغاره گه كرگاچ صول ياقغه بورولوب كروله. ايگ آرتى ايركنلهب اوطوررلق. شونك بر چيئده تاش آراسى يوشله نوب طور. آرتده بر چوقوروراق اورنده بيك بلچراق صو طور؛ بو صو قدرت ايله تاش آراسندن چغا، هر كم كوزينه سورتسه عمرنده ده كوزى آورمى ايش. مغاره نك ايچى طبيعى قارا كنى؛ سارته وقرغزلر تزه نوب كره لرده نلگى صودن كوزلرينه سورتوب چغالر. بونلرغ شربى (كوگرت) ياندروب قارارغ يازامى: «مازار اورا» ديلر. شولاي ده بولسه،

«اوش» يرينك توب خلقلى قرغزلار اولمش ايسه ده، فرغانه «اوزبك» لرى تجارته آلارغ قاراغانده اوتكونرله اولغانغه، سودا ايله كيلوب اوطوروب قالمش و توطن ايتمشلر.

«اوش» شهرنده بر نيچه مدرسه، و حسابسز مسجدلر بار. شاگردلى علوم و فنون تحصيل قيلماق ايچون انديجان غه، خوقدغه، و بخاراغ بارالار. (اولرله اصول جديده مكتبى بار ايدى. تاتار معلملى منع اولونغاچ اصول جديده نك دوامندن معلوماتم يوق). اوش ده قارت وياش علمالردن، مئتى و مدرسلردن وشولايوق عواملر نندنده آحق فكري ذاتلر بار. فقط بونلر قوياشدين بر ذره، دريادن بر قطره غه.

«اوش» شهرينك غرب جنوبى ياغنده قزغلت وصر توسلى تاشلردن عبارت بيوك گنه بر تاو بار. مونه شول تاوغه «تخت سليمان» ديب اسم بيرگانلر. در واقع شرق خلقنده «تخت» كى بيوك منصب، ولذتلى اورون بولماغانغه هم بو تاوانك شهر ايچنده وخلقنك سيرگه لى اولوى، اوستينه منگانچ «اوش» شهرن احاطه قيلمش بارچه قار تاو لارى نك يوزلرچه چاقرم غه قدر كورونوى و شول احاطه ميدانده غى شهر، اول، قشلاق، ير، صو، وچه چوب اوسدرگان اورمانلر نك يه شهروب طوروى هم قوت ايله شالدراب آغوب ياتقان دريالرى نك يالتوراب كورونوب طورولى اختيارسز بوگا «تخت» اسمى ويردرمش. لىكن بونك كى ماتور كورونشلى اورنلره و فائده لى اولان معدن صولرينه، طوزكوللرينه و باشقه تفرج گاهلر نك بارچه سينه ده اهل توركستان نك «مازار» اسملى ويردكلر نندن «اوش» تاوى هم «تخت سليمان» يتولن آلمشدر.

اوش شهرنده گى «مازار پرست» لر بو تاوانى شول قدر يوقارو كوته ررگه موفق اولمشلرله. حتى سارته لردن «مكه مكرمه» گه باروچيدن نلك صوريلر ايش:

- سز قاي يرلك؟
- بخارالى.
- آنده غى حجنى ادا قيلدگرمى؟
- اول نيندى حج؟
- اول اوش شهرنده گى حج ثانى، تخت سليمان.
- بز آنك حجلگن بلمه دك!
- بلمه گان بولساكز كيرى قايتوب اول آنى حج قيلوگز.
- آنى حج قيلماينچه مونده غى حجكز قبول اولاجاق توگل. مونه مونده غى «قبر پرست» لرنك ساده و پاك كوكللى مسلمانلرغه قىلا تورغان تلقينلرى شول ره وشده.

بولسه ده، آنده حضرت سلیمان منه آلمان بولسه کیرهك، آنده سارترده باری، فقط بزرگنه منوب غاشا قیلدی. (تیزرک اورتده بر خانه بار. ه کشی صیوشلیغنه. بناسی ایسکرگانلکدن تعمیر قیلغانلر. ایشکنده ایسکی هنچیلرنک قوللری ایله تاقناغه قازوب گل یاصاغانلر و ایشک ایا گنده: «۱۲۴۰ سنهده عمل ملا آق بوته اندیجانی» دیب تاقناغه قازوب یازغان. بو خانه چکنی بنا قیلوچینی قایسی برلری «قرل آرسلان» اسملی کشی دیب ایتسه لرده «اوش» ده طورغان بر نائب (پرستف) «بایر خان بنا قیلغان» دیب ایتکان ایش.

۶) موندن ئه یله نكاج بر یرده کسه کبی اوچ اوی بار هم قریسلا کبی بر اوطور نچده بار؛ موندن باشقه بر نیچه اورنلر بار؛ همه سینک اوزینه موافق کرامتلی هم نذرلی، شیخلری بار. حضرت سلیمان نك و باشقه پیغمبرلرنک هیچ بری اولسون فرغانه ولایتینه کیلگانلک کرینه دائر تاریخلرده معلومات اولماغانلق اوزمگه معلوم ایسه ده موندن غنی توغنه نی ایچون «تخت سلیمان» اسمی بیرلگانلک کنی صوراشدق. کوزی اوتکون و فکری آچق بر مفتی و مدرس حضرتلرنک ایتوونه بنا؛ موندن «سلیمان» اسملی بر قرغز دیوانه سی طورمش. بارا بارا سلیمان یانینه «تخت» قوشولوب «تخت سلیمان» اولمش، دیدی.

بو تاوئی توبانندن و یراقدن قاراغانده گویا بو یر دیگر ایش ده، بو تاو بورنی بر قریسیر بورنی ایش. تاغن یراغراق باروب قاراساگ گویا کولده وولقان اولمش ده «لاو» قایناب چغوب تاش بولوب قاتمش کبی ده کورونه. ئلی مونی یازارغه اونوتقان ایکان: تاو توبنده بتون ئه یله نه سی قبلک. بعض بر یرلرینه مسجدلر بنا قیلوب، یانلرینه نیمس تهریسی کبی آناج اوطورتوب بر طرفینه قوتاس (طاو صیری) قویروغی و بر طرفینه ده بایراق (علم) ئلوب قویغانلر. شونده بر قبرنی سلیمان عهه وزیر اصف بن برخیا قبری دیه لر. اوش شهری و تخت سلیمان طوغروسنده ایشکان و کورگانلر شوندن عبارت.

اهل الله خیر الله اوغلی. (خوقند).

سُر:

علم آل، اشله اش، تیک کیتمه سون عمرک اوزوب بوشقه باشک حسرت و قایغی چیکمه سون عمرک طوزوب بوشقه. اگر سین ازله سه ک چنلاب، تابلماس نرسه یوق برده و لکن کیلمی قولنی، چیکمیچه محنت، صوزوب بوشقه.

ولی الله الخلیل. (قوصطانی).

بز کرگاج شهم یاندروب قاراب طوردق. مازار بزنی اورمادی. احتمال نوغای نی اورمی طورغاندر.

مغاره ایچی قزغلت هم کوگلم تاش. کوب و قتلردن یرو بر طوقنامی خلق کروب یورگانلکدن ایدن، استینا هم توبه سی بله و کبی یالت ایتکان. چوقورنده غنی صوینی، نذر آوب طوروچی شیخلری کیچ برله کشی کورمگنده توبه نندن آوب چغوب قیوب قویالر. ساده، پاک کوکللی سارتیه و قازاقیه خلقلرنک پولمرنی آوب فائده لی صودیه صاصوب بتکان بلجراق صونی کوزلرینه سورتدروب کوز آورووی یروپ یاردر.

۳) بوندن یوقاروراق بر اورنده قول صیوشلی اوچ تیشک بار. بونک اسمی «اورواز» ایش. بونک یاتنده یکرمی اوگرنی رتدن طوتوب، به یله میچه صویا آوچی قبزل بر بوقاق (بوکسلی کشی) اوطورا. بونده سلیمان علیه السلام قولن طغوب چایکه گان، هر کم نذرین یروپ قولن طغوب چایکه سه، قول آورووی کورمی ایش.

۴) موندن یوقاروراق بر اورنده قیغاج شماغنه تاش اوستی بار. زیارت که کیلگان کشی آرقاسی ایله یاتوب شووب توشه. بر کشی نذرین یروپ ۳ مرتبه شووب توشه، برده بیل آورووی کورمی ایش. بو تاش عجیب کوگلم توشه، اوزونلغی آلی - یدی آرشین بولور. هر کون نیچه یوز کشی کیلوب اوستدن یاتوب شووب نذرین یروپ کیته. کوب و قتلردن یرو نیچه میلیون مرتبه اوستدن شوولغانغه، اوستی بله و کبی شما هم یالترامش. ئلگرهك بیک کوب ساده دللرنک کیوملری آشالوب تلوب بتمش ایدکی معلوم ایسه ده، فقط بوندی یردن، یکرمی اوتوز تین ایله فائده و ثواب آورغه عادت قیلغان وشوگار اعتقاد ایتکان کشیلرنک کیوملری توگل، بدنلری یرتسه ده طاقت قیلالر. «باقو» ده طوردیغمزده باقولی قرداشلرمنک محرم اونده اولان واقعه لرن کوز آدیجه کیتدم. اوز قولی ایله اوتکن ختجر طوتوب، اوز باشن یاروب، حسن، حسین حضرتلرنک کوکلن تابا. اگر ئولسه شهید ثوابن تابوب اول حضرتلر ایله بر یرده بولا ایش. بز باقوده طوردیغمزده بری تبریزی و بری اردبیلی ایکی تورک قرداشمز اوز باشلرن اوزلری یاروب شهیدلر زمره سینه واصل اولمش ایدیلر!

مذکور تاش نك اسمی «سیله مه تاش». بیل توزه تورگه ابراهیم پیغمبردن قالغان. کوزی اوتکون کشیلر شول تاشنک اوستینه قاراب ده، بو یرنک خلقی ایسکی مجوسیت و قتلرندن یرو شووب کیلکدن استلال قیلورلر.

۵) تاونگ ایگ یوقاروسنده (موندن ده یوقارو اورنی

مختوم قلى اشعارينه كوسترگيچ

(باشى ١٤ نچى عددده)

ز

(٧٦) ص. ٧٥

استار قولدين چيقار دولت هاپم
دعا قىلوب توکار بولدوق ياشمىز .

س

(٧٧) ص. ٦٩

خوش تميزلى پك اوغلى نك پشه سين
سفر يتاغنده قالماق ياراشماس .

(٧٨) نه هنرى بارىكىنىك غريباقده بلوب بولماس
غريبلىق برشوم اوقاندور اجل يتاي اولوب بولماس .

(٧٩) ص. ٧٠ . ع. ١٣

يوقسل لقدمه نچه لرنك دورانى
ياتيب ياخشى كوردهن دوشينه يتمه س .

(٨٠) و. ٤٠٩ . ص. ١٩٢

يوهوت كوكلك تعصيب ايدوب اوزيندين
چيقتى قوشون اوگى ايزى ييلنماس .

(٨١) ص. ٧٣

بلبل هجوم ايتار هوالى باغلار
بلبل سندن كيتار فعان آكلانماس .

(٨٢) و. ٤٣٧، ع. ١٤ . ص. ٧٤

بو اصله بلكك تيكه بر كوونده
آلور آوين سالور قوشن آكلانماس .

(٨٣) كچ كوكل دنيادين ايله مه هوس
فانيدر چكمه پايانى بولماس

(٨٤) ص. ٧٤

بد اصله جفا چيكمك عبثدور .
مكر سنكى سياغيدر (؟) اولماس .

(٨٥) و. ٤٣٤، ص. ٧٧ . ع. ١٤

درديم باردرد دياريم دن درديم دين
خير قيسى احسان قيسى بلنماس .

(٨٦) ص. ١٩٢

بايلار باردرد غريبلره رحم ايلار
بايلار باردور كران مالينه تيكماس .

(٨٧) ص. ٧٨

دعامه دوش كيلان كوکار كلديك
كلنگ موسى ديك دوران تابلناس .

س

(٨٨) ص. ٨١

غواص ايره برابر هيچ كمسه يوقتور
ترك دنيا بولوب چيغيب اوتورميش

(٨٩) ص. ٨٢

ايل لارهي مجنون داغي نك باشندن دومان كيتامش
منكره ملانك برمكين كوگلين گمانى كيتامش .

(٩٠) كويا بو دنيايه كيلدك كمدك

كول يغارسن مدام اشك ناسبى كس

(٩١) ص. ٧٩

اولوغ كوندور تاكلا محشر كونلرى
رسواليغيك بودور سنگ عيت كس

(٩٢) و. ٤٢١ (كشى) . ص. ٨٠

حق سكا سوز ديماس يلغان دنيايه
ايتا كور بلگانك مونده چلم كس

ع

(٩٣) ص. ٨٣

ايلكى اسمان توتمش اختر دين زينت
فرشته سى باردور سيغى صورتليغ

ف

(٩٤) و. ٤٢٢، ص. ٨٦ . ع. ١٦

آط قازانور قوج يگدنك ييده و آطى كيردك
كلانه قارشى چقماغه محبتلى كيشى كيراك .

صاغر ف

(٩٥) نصيحت ايتاين تكللا يارانلار

مبم

- (۱۱۰) ص ۱۰۷-ع ۲۸ .
قاریدوقچه قولدین کیتدی انصافم
ایا دوستلر ایلملی یه يتوسدی سالم .
- (۱۱۱) ص ۱۰۴-ع ۲۶ .
یوقدین باره کیتوردک من آنده قلوک بولدیم
دیدک الست بر بکم مین آنده قولک بولدیم .
- (۱۱۲) ص ۱۰۱ .
حق اشینه تن بر میشم کورالی
آرزو قایسی ارمان قایسی یلمدیم .
- (۱۱۳) و ۴۴۲-ع ۹۸ .
اهل حق بولسام یاتار من اوزگا حالی نیلاریم
بوساد یلماس درده سانسز غلمغالی نیلاریم .
- (۱۱۴) ص ۹۹ .
شکر حقغه بز هم بو یولغه توشدک
کیچوردیم بر نیچه ایامنی کوردیم .
- (۱۱۵) ص ۱۰۰-ع ۲۴ .
اویان خواب غفلتدین اجاسز اولان کوکلم
اومید اوزوب غلمدین درکاهنی تیلان کوکلم .
- (۱۱۶) عشق دریاسی طولوب طاشوب قاینادی
تازه خروش ایلاب قیز مالی بولدیم .
- (۱۱۷) بر اللهغه ایتای حمد و تنالار
بر قسم توفراقدین انسان یاراتدیم .
- (۱۱۸) ص ۱۰۹-ع ۲۹ .
سنکدیک قادردین تیلهک تیلهرمز
رحم ایلیوب یامغور یاغدور سبجانم .
- (۱۱۹) ص ۹۷-ع ۲۳ .
ای یرانلار یر یوزی طب آیه عاشق بولمشام
برچهغه مقصد کل رعنایه عاشق بولمشام .
- (۱۲۰) و ۴۲۷-ع ۱۱۰ .
بویادیلار کویلاگینی قان ییلان
آتی یلی عرب قلی سودوگم .
- (۱۲۱) ص ۱۰۳ .
سنده واج سرمستم بر کیمدن جدا بولدیم
بر کیمی خزان سالدی بر صوت و صدا بولدیم .
- (۱۲۲) ص ۹۶ .
دیستانک بایرینده باد صیانی کوردیم

- خاتونلر باشلاغان تویه باش بولماس .
(۹۶) هر یکیتنگ اصلین صوراب یتارسین
معرکه ده اولتوروب طوروشین کوروک
(۹۷) و ۴۱۴-ص ۹۱ .
الشمش بیش ده نوزوز کونی لویلی
توردی اجر توتدی یولین آتامنگ
(۹۸) ص ۹۲ .
قلم آلوب نامه نی کوندردکم بلماس مگ
افسون اوروب هدهدنی ایندردکم بلماس مگ
(۹۹) و ۴۱۶-ص ۸۸-ع ۱۶ .
بر کون آتاک عشق ایق صلمندین جوشه یتدک
اول صودین قان اولدک قانندین لاشه یتدک
(۱۰۰) ص ۸۷ .
کوکدین یوقارودر عرشدین آشاقدور
ای یرانلار اورنی اورنی بهشتنگ
(۱۰۱) و ۴۳۵-ص ۹۰ .
براغک وصفینه مؤمن توت قولاق
عرب تیلی سوزلر اوزی براق نیک
(۱۰۲) عالمغه داستانور ایبلره حظدور
صحبت ایچره سوزی دولت علینگ
(۱۰۳) جوله چیقار بولسه مکرار
کیک کا قولانه کوکلاک
(۱۰۴) ص ۹۳ .
کرم ایلاب یارب قدرتلی سبجان
غریب غمکین کیچان حالیمه مینک

لام

- (۱۰۵) ص ۱۳۷-ع ۳۰ .
بربی دولت ایلک ییگی بولانچه
دولتلینگ قپوسنده قل بولغین
(۱۰۶) زبانیه مایکلر قوللارنده کوز دیگیل
سیکز عرشنی کوتاران لا اله الا الله دیگیل
(۱۰۷) ع ۲۰ .
توشدی بر خوشلق جهانده دولتک کور گچ رسول
سرنگون بولدی صنملمر دولتک کور گچ رسول .
(۱۰۸) حق سنی سرور یاراتی بادشاهم یار رسول
انیاء سر دفتری نور الهیم یا رسول .
(۱۰۹) یلمادم هیچ قایسی دور دردک بلاسی دور کوکل
یارب اول بر یوقانک مو هو اسیدور کوکل .

املا مسئلہ سی

(«شورا» سؤالینہ جوابلر)

VII

(۱) یازو، آوزدن ایشتلگن طاوشلرنی کاغده تزدن عبارت. شونک ایچون هر طاوشقه آیرم بیلگی بولورغه کیرهك. شول بیلگی، اورنی کیلیدیکی کبی یازلورغه تیوشلی. اگرده هر طاوشقه آیروم بیلگی بولماسه یا که بولوبده یازماسه، یازوده، اوقوده قاعدهسز، فقط بر عادتکنه، صوفر بر تقلیدکنه بولا. قاعده اساسسز نرسه نی اوقوهم بلوقین، چوالچق هم کوکلسز بولوب آخزده قول ساته رگه سبب بولا. شونک ایچون ایشتلگه نچه هر طاوشقه بیلگی قویب یازارغه کیرهك.

(۲) قتحه ایچون کوچیک طرفندن قبول ایتلگن نچکه اوست - (۴ - ۵)، کسره اوچون (۲) حرفلری یتسه کیرهك. (۳) املازنی اصلاح. قتحه و کسره نی آیروم بیلگی ایله یازو، اوز مالمزغه، تورک - تاتار سوزلرینه گنه مخصوص بولورغه تیوشلی. ادیاتمزغه کرگان عربچه کبی چیت تلر، چیتلر مالی بولغانلقدن، آلاز اوزلرنچه و اوز قاعده لرنچه یازلورغه کیرهك. آلازنی اوز قاعده لرمزگه تطبیق، تعدی و کشی مالینه قول صوزو بولا.

(۴) بر نقطهغه جیبیلو، علم و آک حاصل بولغاندن صوگ بولا تورغان نرسه. بز ئه لی ابتدائی؛ اوزمزی ده آکلی المیمز. الک اوزمزی آگلارغه و تیزرهك آگلارورغه طرشورغه کیرهك. صوگره اول، اوز اوزینه حاصل بولور. شونلقدن املازنی اصلاحده، بالارغه تیزرهك آگلار تو یولن آورغه کیرهك. (۵) قتحه، کسره گه بیلگی قویب یازو ایله گنه املاز توزه لب بتمی. قالغان اصلاح، ملت ننگ آکلی نسبتده قبول اولتور. امام کشف الدین عمروف.

VIII

قتحه و کسره لرنی حرف صورتده گی علامتلاز ایله یازو عرب کلامه لرنده معقول توگل. قلم، رحمت، معنی سوزلرینی قهلام، رحمت، ماغنادیب بازارغه بر ضرورت ده یوق. اون اوچ عصردن بیرلی بر قالبوده یاشاگان عرب سوزلرینی اوز تلمزگه ایله ندرر ایچون حرفلرینی بوزارغه حقمز یوق. ۳ نچی «شورا» ده غی

بهاوالدین میرگولان زنگی بابانی کوردم.

(۱۲۳) ص ۱۰۲.

سحر وقتی سیران ایتیب کیزاردیم

عجب منزل کوزل جایه ستاشدیم.

نوره

(۱۳۴) ص ۱۱۲.

نومید ایکان نظرم کوردی ایکی هلالان

جانیم راحتین آلدی آلدین حسن خیالان.

(۱۲۵) و ۳۹۴، ص ۱۹۶.

آدم اوغلی اوزک بلمای کدم ایتوچاک سین

ایگاگ امرینی توغایین اوز کوکلیگه کیته چکسن.

(۱۲۶) ص ۱۱۸، ع ۳۱.

قنادین بقاغه کوچ ما کوچ بولسه

تیلموروبان باقا باقا کیته رسیسن.

(۱۲۷) ع ۲۲.

بلند داغلار بیوکک که بوسنمه

گدار صوده صو بولان زرتک بولورسن.

(۱۲۸) ص ۱۲۹.

ای یرانلار مسلمانلرولی کوکلو مجوش اولماسون

ینه بریخشی یگیت عیان ضعیف دوش اولماسون.

(۱۲۹) و ۴۴۰، ص ۱۲۳، ح ۳۱.

کوزلاب کوکل یرمه بی وفالارغه

باق کیم وفا کورمیش بی وفالاردن.

(۱۳۰) جسم قانوندین نفس تازی اوزولماسدین بورون

باشکادوری قصادوری قورولماسدان بورون.

(۱۳۰) ص ۱۲۵.

یا یراتقان مرادمه یتکورگیل

یا جمال خلیل الله حقیچون.

(۱۳۲) ص ۱۳۰.

کوکلو ایتور کیزسام دنیا عالمی.

قناتم یوق اوچا ییلمان نیلاین.

(۱۳۳) و ۴۲۹، ص ۱۲۹، ع ۳۳.

ای یرانلار عمرمز کیچتی دیوب یغلارمن

کیتی عقلم اورتندن چاشتی دیوب یغلارمن.

(دخی بار)

احمد زکی ولیدی.

دیگه نی « زرهلی » روشنده یازساق یا « زرهلی » یا « زرهلی » دیب اوقولا . « ترسانه » دیگه تی « ترسانه » ره روشنده یازساق ، « ترسانه » ، یا « ترسانه » اوقولا . ایکنچی سبب : یازو تل ایچون بولوب ، تل یازو ایچون بولمادیغندن یداغوغیا تلهوی بوینچه یا که شاگردلرنگ کوکلرن اوقودن صووندرماو نقطه سندن قاراغانده ، حرکه حرفیه ایله یازوغه ضرورت بار .

(۲) فتحه و کسره علامتی قیلوب « ۴ » ایله ن « ۲ » اورنینه باشقه بر علامت آرتدروو چوب اوستینه چومه له گنه بولور . چونکه بردن حرف صانی آرتا ، ایکنچیدن « ۴ » بلن « ۲ » که مخرجه یاقن بولغان علامتلرنی « ۴ » بلن « ۲ » دن آیروب اوگره تو ، اوگره نو زحمتی آرتا .

(۳) حرکه حرفیه لرنی یازودن فایده کیله . فایده نك برنجیسی : بالا ۴ یا که ۵ یل اوقوده یوروب ، درست اوقی آلماعن نرسه سون بر یلده درستلهب اوقورغه بله . ایکنچیسسی : ۱۰ یلر چاماسنده مدرسه ده یاتوب ، درست یازوغه اوگره نه آلماعن کشی ، ۳ یل چاماسنده درست یازارغه اوگره نه آلا . ۷ یه ش بلن ۱۴ یه ش آراسنده غی بالارنیغنه اوقو یه شنده فرض قیلغانده ده بر مک جانغه تقریبا ۱۶۵ بالا اوقو یه شنده بولا . بزنگ روسیه ده گی مسلمانلر نك بارسون تقریبا ۲۲ میلیون اتوب حسابلا ساق . ۳ میلیون ۲۳۵ مک ۲۹۴ عدد شاگرد اوقو یه شنده بولا . اگرده شول بالارغه بر یلده بلدره تورغان نرسه نی ، ایکی یل اوقوتساق . بردن یقندر بالار نك عزیز عمرلرن بوشقه نره م ایتنک و ایکنچیدن اوزمزگه یقندر مادی ضرر کیترگن بولامز . دیکه عربچه ده گی حرکه رسمیه اورنینه ، تورکیچه ده حرکه حرفیه ایله یازو فایده لیدر . فتحه و کسره اورنینه « ۴ » بلن « ۲ » یازودن ضرر کورله چک توکل ، چونکه بر قاراغانده ایسکی کتابلردن استفاده یوللری بیکله نگه ندی بولسه ده ، بردن حاضرگی مطبوعاتدن یوشانوب ایسکی کتابلرنی مطالعه قیلو خاص کشیلرگه گنه نصیب و میسر بولدیغندن آندی کشیلر مک جانغه ۱۰ غنه چاماسنده بولار . بو ایسه ، مک جانغه ۱۶۵ ، برده یوقه غنه قویغانده ده ، اوقو یه شنده گی ۱۰۰ شاگردگه چاغشدرغانده یوق حکمنده در . بوندی خاص کشیلرگه فتحه بهن کسره علامتلرنک قویولمایچه یازولوری هیچ بر توری ضرر کیتزه چک توکل . آنلر استفاده قیلاجقذر . مونا شونلقدن کتاب ساتوجیلرغه ضرر کیلو احتمالی ده یوقدر .

(۴) املانی توزه تو حقنده اساس قیلوب توتولاجق نرسه ینگلک بولو کیره ک . چونکه ینگلک شوندی بر نرسه در ، که آنک قارشوسنده دنیاده غی ایگ کوچلی نرسه لرده باش ایه چکدر . ینگلکنی بز حاضر قبول قیلماساقده سوکندن قبول قیلناچقذر .

مقاله اورنسر . اما اوز تلمز ایچون علامتلرگه احتیاج بار ، موگا بر سوزمده یوق (۱) . امام خطیب احمد شاه السلطانی .

IX

املامز حاضرنده یاخشی توزه لدی ، شوشی روشچه بارغانده غایت ینگل و هیچ مشکلک یوقدر . مذکور فتحه و کسره صورتلرن فقط ضرور بولغان اورنلرده قویو البته کفایت ایتسه کیره ک . موندن آرتقی آغریق و مشکلکنی موجب بولاجق . چونکه بو حرکتلرنی عموما آرتدرغانده لساغزده مستعمل بولغان هر کلمه گه آرتدرساق اول وقت کلمات عربیه لرگه ده آرتدروب کلمات عربیه نی اصلندن چقارمق و معناسنی بوزمق لازم بولادر . ممکن بولغانده کلمات عربیه نی لساغزدن چقاررغه و ممکن بولماغاتی بوزمازغه تیوشدر . اگرده فقط اوز لساغز و اوزمزگه خاص بولغان لفظلرغه آرتدروب الفبا کتابلرنی ده شوگا قاراب یازساق اول وقت بزگه قرائت عربیه مشکل اولوب قر آن کریمدن و حدیث رسولدن ، خزینه مز بولغان کتب عربیه لردن یراقلا شوب اساس دینمزدن محرومیتمزگه سبب بولاجقذر . همده اول کبی حرکتلرنی عموما آرتدروگرچه طبع هم اوقو ایچون ینگل بولسه ده یازو ایچون آغردر . مثلا : « حه سه ن » دیب یازمق « حسن » دیب یازمقدن البته آغردر . اشبو وجهلر ایچون مذکور حرکتلرنی هر حرفکه آرتدرو معقول توگل . ادیب و محرر لر مزدن التماس شولکه : املامز شول روشچه یاراب طور ، آنک ایچون اول قدر باش واتارغه حاجت یوقدر . بو طوغریلر الحمد لله بولغه یاخشی صالندی ، ادبیاتمز کوندن کون آرتقمده ، حاضرگی یاشلر مزنگ اجتهادلرنی و تحریرات همده یازولرینک درستلکلرنی و کمالاتلرنک کون بکون ترقیده اولماسینی اقرار ایتای حاملز یوقدر . همده بو حاللردن نمون بولوب استقبال مزنگ خیریتی ایله امیدمزنی باغلامقده مز . امام ح . اوتاک .

X

(۱) ضرورت بار . ضرورت بولووینه برنجی سبب ایسه ، حرکه حرفیه قویولماغاندا ، لغت یا کلس اوقولا . مثلا : ویستافکا معناسنده بولغان « سرگی » دیگن سوزنی شول کوننده یازساق اول سوزنی برگنه توکل ، ۳ - ۴ قابات ایشکن کنسیده « سه رگی » دیب اوقومی . « سرگی » دیب اوقیدر . « زیرهلی »

(۱) بو مکتوب بیک اوزون بولوب کوب دلایلر کیتورگان ایدی . حاضرگه بز دلایلرنی یازارغه حاجت کورمادک . اگرده بر آدم چیقوب مناقشه قیله باشلاسه ، مکتوب صاحبی مذکور دلایلرنی شول وقت شاید یاگادن یازارغه آورسنماز . اداره .

برگردد شبهه یوق. بو طبیعیدر. املا توزه تونی سوکده قالدساق، مطبوعات کون صابن میدان آلا باردقندن بزگه شاقدیغنه ضرر کیتروب توزه له چکدر. املاده، تورک ماتینگ مختلف تارماقن بر نقطه غه راق جیوب طوتونی اساس قیلو. قولده غی تورغانی جیاروب، هواده غی طورناغه اورلو کبکده بولورغه اوخشیدر. چونکه بالارغه اوقو، اوقوتونک اورلنی محقق بولا طوروب، موهوم بر نرسه که اورلو بیک موافق توگل. تورکنک مختلف تارماقنر نه لیگی ینگلک دیب نه یتکن نرسه بر نقطه غه اوزی جیباچقدر. چونکه تورکنک بار تارماغیده بر تورلی حرفلر ایله یازالر. تورکنک مختلف تارماقنر ینگلککنک بر نقطه غه جیویوی مطبوعات مطالعه قیلغان هر کیمه معلوم بولسه کیره ک. تورکیده چققان غزته و زورنالرنک املا لری، اوزبده گی ترجمان. وقت یولدر، شورا و باشقه غزته لرنک املا لری اوزگه ره باردق، ینگلککنه تابا آتادق، کوزی بار هر کیمه کورنسه کیره ک. دیکه: بر تورلی حرف ایله یازغان کیشیلرنک املا لری برله شه چکدر. بوگا قارشقان بو کون قارشور، اما زمانه ایرتهن اوزنیکنجه قیلور. ۵) حرکه حرفیه ایله یازو تورکی سوزلرگه گنه خاص بولورغه تیوشلی. ادبیاتمزه از ماز عرب سوزلری کره ایکن، حرکه رسمیه سی ایله یازو موافق بولور، مثلا: انعام، تقید، کبی. ۶) فتحه، کسره و ضمه نی یازو بله ن مطلوب بولغان املا توزه تو، بیرنه یتکن بولسه کیره ک. چونکه املا توزه تونی اوقو، اوقوتو، یازوغه اوگره تو، تل برله شدرو نقطه سندن قارالا. بعضیلر حرفی ده اصلاح قیلو حاجت دیسه لرده، بزچه حرفلرنی اوزگه رتو حاجت توگل. چونکه حرفلرنی اوزگه رتکانده ایسکی کتابلردن استفاده یولاری بیکله نه در. حرفلرنی اوزگه رتو اورینه اصول صوتیه ایله اوقوتو تیوشدر. اصول صوتیه ایله اوقوتقاندن ایکنک نلگه ری حرفلرنی ساکنلی ایتوب نه یتورگه اوگره توب، شونک سوکلی یاغینه حروف املا بولغان «ا، ه، و، ی» حرف لرکنه قوشارغه اوگره تلسه. اصول مدیه بله ن ۱۵۴ یاخود ۱۳۶ تورلی ایتوب اوقولا تورغان حرفی، ۲۸ حرفی تاتتوب شوگا حروف املا نی طوتاشدرغه غنه هم اورتا حرفلرنی اوگره تو ایله اش تمام بولاده؛ بار حرف ۵۷ تورلی ایتوبکنه تانوتولا. شونک ایله تورکی تانولا. دیمه ک: حرفی اوزگه رتوب اصلاح قیلما نیچه، حرکه حرفیه ایله گنه اصلاح قیلنو ایله اش تمام بولادر. معلم: ن. حکیمف. اوچیتیل: نظام الدین تیرغولاف.

XI

۱) فتحه و کسرلرنی حرف صورتده گی علامتلر ایله یازار

ایچون ضرورت بار. اول ضرورتلرنک ایکن قوتلیسی: ایسکی املا ایله یازغان کتابلرنی بالارنک درست ایتوب اوقی آماویدر. چونکه بالاغه اول حرف طانوتقان وقتده، حرفلرنک طاوشلری غنه اوگره تله در. حالبوکه حرفنک طاوشی برله گنه ایتکان وقتده نه فتحه، نه ضمه بولوب، بلکه فتحه ایله ضمه آراسنده بولغان آیروم بر طاوش ایشتوله در. مونه شونک ایچونده تورکیچه اوقورغه توشوب کیله تورغان بالا، هر حرفی (آخرنده حرف املا بولماغان حرفلرنی) طاوشی ایله گنه اوقیدر. تلمزده بعض حرفلر طاوشلری ایله گنده اوقولا تورغانلری باردر. مثلا: پچهن، پچاق کله نرنده گی اولگی حرفلر کبی. لکن کوبره ک سوزلر مز مثلا: به یلم، به یردم، سولگی، کوزگی، کیشته، کیرته کیلرده حرفلر طاوشلری ایله گنه اوقولما نیچه، بلکه فتحه، کسره و ضمه، ایله اوقولالر. مذکور کله لرده یازغان «و»، «ی» حرفلرنی، حروف املا دن بولغان «و»، «ی» حرفلری ایله بر تیگر یعنی مد قیلوب اوقولسه، ینه بیک کیلشسز بولادر. بناء علیه: فتحه و کسرلرنی حرف صورتده گی علامتلر ایله یازمق غایت ضرور هم ده کیچکدررگه تیوش توگل مسئله لر جمله سندنر.

۲) فتحه و کسره علامتلری ایچون «ه» ایله «ی» نی گنه آورغه تیوشلی دیوب بله مز. ۳) فتحه و کسرلرنی حرف روشنده گی علامتلر ایله یازودن کیله چک فائده لرنک برنجیسی: یاش بالارنک، خطاسز هم آسانق ایله اوقولریدر. سوک وقتلرده مطبوعاتنک کوندن کون یاکی املاغه یاقینلاشوینی اعتبارغه آلساق، اقتصاد جهتدنده آنجه ضرر بولماسه کیره ک.

۴) فتحه و کسرلرنی حرف روشنده گی علامتلر ایله یازو- تورکی سوزلرگه گنه خاص بولورغه تیوشلی. یوقسه اوزمزه استعمال ایدله طورغان سوزلرنک، هر قایوسینه ده عام بولسه، ابتدائی مکتب بالارینه، عربچه دعالرنی و قرآن کریم سورلرنی تعلیم اصوللری غایت چیتونله شور هم عرب کله لرنی اوزگه رتوب یازو بیک کیلوشسزده بولور. مثلا: اصلاح، اعتبار، استعمال کله لرنی: ابصلاح، ابعتیار، ایستیعمال صورتده یازو کبی. بناء علیه مطبوعاتزده، خصوصا قرائت عربیه که قدر اوقولا تورغان مکتب کتابلرینه، عرب کله لری کر توب یازودن ممکن قدر صاقلانورغه تیوشدر. بالضرور، اوز تلمزده ظاباماغان یا که اولدن عربچه یازو عادت بولغان، بعض سوزلر عربچه یازلسلر، آنلرنی هم یاکی املا ایله یازوب، فقط اصلده یازلو روشلرنی هر صحیفه نک توبه ن طرفینه بر خط صزوب، شول خطنک آستینه، بر صحیفه ده بولغان مجموع عربی کله لرنی، برده تدن واق حرفلر ایله گنه

«اوج» (конец) كلهسى ايله، اسماء عدددن بولغان اوج كله لرى كىي؛ اولگىسى: «اؤن» . ايكنچىسى: «اؤن»، اوچونچىسى: «اؤچ» . دورتنچىسى: «اؤچ» صورتده يازلسلر ايدى .
 معلم: عناية الله ولى اللهن . (خيوه) .

شورا: جواب يازوچيلرنك كوبره كلرى توركى سوزلرنى علامت ايله يازوب عربى سوزلرنى اولگى حاللى ايله يازونى موافق كوردلر . عربى سوزلر ايله توركى سوزلرنى آيره بلو اوزى هر چيتونلرنك يوقاروسسندنه طوروچى بر چيتون اش توگلهى صوگ؟ . ابتدائى مکتب بالالرى بر طرفده طورسون ، ابتدائى مکتب معلملرندن كوبرينه بو اش ينگل بولماسه كیرهك . هر حالده بو فكرگه كوره قولينه قلم آلوب يازارغه باشلاوچى ، يازلاچق كله نك عربچه مى توركيچه مى ايدىكنى تفتيش ايتارگه و شوكا كوره اش كوررگه مجبور بولاچقدردر . بالقصد علامتلر ياصاتورغه و مونك ايچون ده مكلر ايله سوملر مصرف طوتارغه حاجتلى بولديغندن «طوقاق» دن يازلغان مکتوب درج ايتولمادى . شوندىن باشقه جوابلر كروب بتديلر .

شعر:

طبيعت هم كشيلىر

(روسچهدن)

بارچه آدمى طبيعت طارتادر اوز كور كينه ،
 هر كم اوزنچه قارى كوكنك جوماردلق ، اير كنه ...

بر قوبى اورمانده طاب كىلدى ايكي ذات بر زمان ،
 برسى باى ، ييك شاد ، حياتدن رضا ، مسعود قام ؛
 برسى طورلاقسز وايكمه كسز ، تله نچى ، بر غريب ،
 طورمشن قارغاوچى - نه نكم نيك كيتوردى چيرگه ! ديب .
 يولچيلار هييت ، زور اورماتى كوروب ، نه كرون يوروب
 باردىلار ، هر برسى بر تورلى خيال ، مكرن قوروب .
 برسى اوپلى : «استراحتچون بو جبر ييك ياخشى» دى ؛
 برسى : «مونده آصلوب توملكه نيچوك شهب باغچى !» دى ...
 اسكندر كيلهولى .

يازسه ، معقول بولور ايدى . مثلاً : مه مسجد ، مه كتهب ، كىتاب .
 قهلم كىي يازوب ، توبه نكه : مسجد ، مکتب ، كىتاب ، قلم صورتده
 يازو كىي . بو طريقه يازو البته قرائت توركيه لرده گنه بولور .
 شولاي بولسه ده بر سوزنى ايكي مرتبه يازو بر آز كولكى كلك
 كورنور . لكن بولاي بولماغانده فائده اورينه ضررغنه بولور ؛
 چونكه عرب كهلرينى ده ياكي املا ايله يازسه يوقايرده غى سبب
 لردن باشقه : بو كونگه قدر يازلغان كتابلرمز يارقسز طابلوب ،
 اقتصادى جهتدن ضرر آرتوغراق بولور . (صوگ يلارده مطبوعاتقز
 ياكي املاغه ياقلاشقان ديگان سوزم توركى سوزلر حقدندردر) .
 ۵) املازنى توزه تويولنده اساس قىلوب طوتولاچق
 قاعده : يوقايرده يازدقم كىي بالالرنى ينگل اوقوتقدردر . اما الوغ
 تورك ملتنيك ، مختلف طارماقلىرى بر نقطه غه جىوب طوتومق
 ايچون كوروله تورغان فائدهسى ، ايكنچى درجه ده بولوب املا
 برلگينه گنه خدمت ايدچكدر (بوده زور اش) ؛ چونكه املا
 برلگى ايله لسان برلگى طابلماس .

۶) املازنى توزه تمك ايچون يوقايرده يازلغان «ه» ،
 «ي» علامتلى ايله گنه ، مطلوب بولغان ياكه ضرور كورلگان
 اصلاح قام يرينه كىلگان بولماينچه ينه بر نيچه تورلى علامتلرگه
 احتياجز باردر . اول علامتلرنك بر نيچسى ضمه (۱) علامتيدركه :
 مذكور ضمه ، حروف املادن بولغان «و» حرفى ايله بر تيگز
 مد قىلوب يعنى صوزوب اوقولماسون . مثلاً : طوغرى - تيگز
 معنى لرنده بولغان «توز» كلهسى ، چداملى بول - صبر ايت !
 اورنلرنده نه يتوله تورغان «توز» كلهسى كىي يازلماينچه ،
 بلكه اولگىسىنى «توز» ، ايكنچىسىنى «توز» ديوب يازلسه
 ايدى . اوشنداق حرفلرنك ، قالدون . نچكه ايشتلولرني ده اعتبارغه
 آلوب بوللرنى ده بر برسندن آيرا طورغان بر علامت (۲) كيرهك
 بولور . مثلاً : اوج (بارماق توبلرى) كلهسى ، عربچه اتقام معنى سندنه
 بولغان «اوج» ايله بر صورتده يازلماينچه ، بلكه اولگىسى قالدون
 ايشتولگانلىكى ايچون «اؤچ» ديوب ، بر علامت ايله يازلسه
 ايدى . بو وقده بعض سوزلر قالدون نه يتولگانلىكى ايچون بر
 علامت هم شولوق كله قسقه اوقرلغانلىكى ايچون ايكنچى علامت
 (ضمه علامتى) گه محتاج بولدقندن بر كله گه ايكي علامت توغرى
 كيله در . لكن بوده مطبعه ايچون آرتق چيتم اش بولماسه كيرهك .
 مثلاً : «اون» (мука) ايله ، طاوش معنى سندنگى «اون» هم ده

(۱) ضمه ايچون بعض كتابلرده : «و» حرفى اوستينه ينه بر كىي
 «و» قولغان بولادر .
 (۲) قالدون نه يتوله طورغان اورنلرده اوشبو «~» علامت قويلسه
 نيچوك بولور ايكان .

اسلام عالمندہ انقراض دوری و آنک سبیلری

II

معاسز تقیلدر بیک نق طامر جایدی. طورمش و اقتصاد مسئله لرنده آتا بابالر زمانینه چاغشدرلوب، آلارنک ئزلرندن ذره چیتکه چغارغه چاره بولمادی. کیله چک دنیاده یه شیم دیگانلرمز که شیخ فانیر پلان و بول توزدیله. ئوزلرندن مقدم و اوزلرنیک یاش دورلرنده کی نرسه لرنی گنه اشله تور که غیرت ایدوب و آلارنک طورمش لرنه آرنه بر نرسه باشقه چه بولسه قیامت قوباردیلر – گرچه دیندن بولمسه ده زندیق کافر اسمی و بروب کیله چک عمر سورر که – یاشار که تله گانلر که زور زور سد بولدیله. ئوله ر که حاضرلنگان و شیخ فانی بولوب صبی حکمنه کرگان قارتلرنک پلانلری نیچوک یاراسون؟ هیچ بر نرسه آرتقه کیمی بلکه آغه تابه آغادر.

علما و خواصلرمز سلف صالحین که اتباعی بیک نق بولسه لرده سلف صالحین دیب جاهلیت دورلرنده کی مبتدع علمالرنی آلوب، چن اصحاب و تابعین بولغان سلف صالحین که اتباع ایتمه گانلر. خلاصه: سلف صالحین سوزی بیک تیوشسز معنده سؤ استعمال ایتلگان. مسلمانلق کوبسنجه یوق نرسه لر که اسم بولوب چن – حقیقی مسلمانلق نه برله بولدیغی وشونک برله اهمیتلی مسئلهلر آرتده قالب اهمیتسز و اسلامیت اعتبار ایتمی طورغان نرسه لر آده طوتولغانی، ساج، صقال، کیوم کبی باش آیاقلرون تیکشروب ئله نی حدلی زانجال آچقانلر. بو سیدن اهل اسلام آراسینه عداوتلر توشوب حقیقتلر پردهلنگان، تعصب میدان آغان. چن دین طوتو، دیانتلی بولو فقط تلده گنه بولوب، چن دیانت کوبسنجه اسلامیت اعتبار ایتمی طورغان نرسه لرده استعمال ایدلگان. تلی برله ئله نیلر اشله سده عمل که کیلگانه بتونه ی باشقه بولغان. ئوزلرنیک عمل، فعللرن باقساک سوزلرنه بتونه ی خلاف بولغان. اسلام دینن ئوزلرنیک خصوصی فکر و مسالک لرنه طارتقانلر. هر نرسه ده دین قورال بولسه ده بتونه ی دیندن بولمغان نرسه لرنی ده «دینده شولای، دین شولای ایته» دیب ئوزلرنیک شخصی انتریسلرنه تابع ایته کیلنگان. بو حقیقت هر زمانده شویله: «بو- دیندن» دیله، نیچوک دیندن؟ دیب سؤال قیلغانده بر دلیل و بر سندلری بولمی. سند فقط قورال بولمق اوزرنه تلدن «دین» دیب ایتوگنه بولادر.

تله سه کم بولسه ده دین دن ذره حدلی خبردار بولمسه ده دیندن خبر بیرمئر. دین طاراتوچیلر، دین دن خبر بیروچیلر کوبسنجه نادانلر بولوب شول سیدن دیندن بولمغان نرسه لرنی دین که علاوه قیله لر. دین توزومک الله تعالی و رسول اکرم وظیفه سی بولدیغی حالده بزنگ صوفیلرمز، یالغان مریدلر و یالغان عواملرمز علما اسمنده بولغان ملالرمز دین توزدیله. نیدر ئوزلرنه بر فائده لی نرسه بولدیسه دین که کوچلاب کرتوب، نیدور ئوزلرنه بر ضرر بولسه آنی خاطر دن چقاردیلر. دین خاطر ده بولسه ده ئوزلرنیک کیفلرنه تابع بولوب، کیفلرنه موافق صورتده تأویل ایتدیله.

اسلامنک چن عالم و قهرمانلرنی شول نادان عواملر تقویم ایتکانلر (اولجه گانلر). آلارنک عالی و حق سوزلری اعتبارغه کرمان – نوزلری و سوزلری تمام یوغالغان. هر عصرنک چن علماسینه شویله ایتکانلر و شویله ایتله لر. ترقی، تعالی، انسانیت، تأمین حقوق توسیع معیشت تحدید فلاکت، ضعیف و بیچاره لر که امداد و معاونت کبی حقیقی بر مسعودیت برله یاشاو که اهمیت و اعتبار ایتمگانلر.

بایلقنی بیک یاراتور بولغانلر، تیک یالقاولق، جنک سبیلی اسباب معیشت که بر چاره نابا آورغه ممکن بولمغان. یالقاولقنی آغه آلوب بالضرور فقیر بولغاج، مه چی قیلندن، بایلقدن نفرت بنگانلر، بنا علیه فقیرلکنی ماقناغانلر، فقیرلکنی الله ناک ماقناونه ده کرکانلر. آرالرندن بره و یاخود چیتدن معیشتی ایرکن بولو سبیلی نلگی نادان و فقیر مسلمانلرنک آزمازغه بولغان حیووتقلری ده شولارغه جیلوب نوزلری ده شولارغه قول بولغانلر. . .

حاصل اوز آرالرنده غی بایی باخود آ کلیسی طرفندن ایکنجیلرنک اکللی و طورمشلری گوزهل بولوونه غیرت ایتلگان. (بر هیئت شکنده بولوب طورمشلرنیک راحت و گوزهللاگینه قصد ایتلگان). جنت مثانده گی یرلر که مالک بولسه لرده آنده فائده لنه بلمگانلر. الوگگی مسلمانلر دنیاده ایگ بیوک ناملی قهرمانلردر. چونکه بر بریله حقیقی قرداش اولمش انسانلر یالکر آلردر. بر برسی ایچون قایغرشماق قزغانشمق بو قزغانش و قایغرشونی فعل و عمل برله میدانه قوعیق، انسانلر آراسینه قارداشلک اورلقینی ساجه بلمک کبی فضیلت هیچ یوقدر. ذاتا انسانلرنی حیواندن ایرغان خاصیتلرنک معنویسی: توشوب آ کلامق بولسه مادسیسی ده کندندن باشقه لر ایچون قایغرمقدر.

دنیاده صمیمی حرمت و ایگ خالص محبت و علو جنابلره مظهر اولانلر هر شیدن زیاده بو قایغرشماق، آچی و قاره حیاتده بر برسیله بواشمک کبی خاصیتلر اولده کیملرده بولغان؟ . . .

سلفلرمز بو فضیلتلری برله تاریخلرنک قیمتلی صحیفه لرندە قالمادیو؟ آنی تیک بزگنه بلورگه تله مادک .

مسلمانلق الہی بردین بولوب هر خصوصده اعتدال کوزدقش، انسانلرنک بری برینه قارشى یاردم و شفقت هم ده مهربان ابله یاشاولرینی لازم ایتمش ایکان بو حاللردن حاضرندە اسلام دنیا سندنه نیندی نرسه لرگنه قالدی؟

کیرهک فکرلرمز و کیرهک بدغزنگ ملک و قوتلرینی آرتدراچق، بزنی دائماً ترقی یولندە بولندراچق، اولاد و عیالمرنی - کیه چک ملت بالالمرنی اوزمزدن عالی بر درجه گه چغاراچق بر اسلام «تربیه» سینه، ضرور بولغان صحت حیات و قوتلرینی آرتدراچق ریاضت طرفدارى بولمقلغمز لازمدر.

اسلام دنیاسینی بریشان کیترگان نرسه لرنگ زورراغی مذهبده تقلیددر. «ائمه اربعه» مسئله لرده فوق العاده منانت کورساتسه لردە اوزلرینه تقلیدنی فرض ایتمه مشلر و اوزلرینک اجتهاد ایتوب طابقان مسئله لرندە ایکنچیلری برله چاغشدروب قارالدقن صوگ نیچوک تابلسه شویله ایته رسز کبی توصیه لردە بولمشلر. لکن صوگهی مسلمانلر اشنگ حقیقتندن غافل بولوب اولگی عصرده غی مسلمانلردن برسینی گنه مقتدی به ایتوب فرقه لرگه بولنگانلر. مسئله نی احوال و زمانغه چاغشدروب کبی موازنه لر لازم درجه ده بولماغان. بر آده راغی: مین حنفی، دیسه شول اطراف بتونله ی حنفی بولوب «مذهبن صواب و غیر مذهبنا خطا» کبی ایکنچی مذهبده گیر خطا عد ایدلگان و بر برینه ایکنچی دین و ملت کشیسی کبی قاراغانلر. نیچون حنفی بولدک؟ دیسهک آکلیراقلری: «ابو حنیفه سراج امتی» دیب حدیث او قیلر و مونک اوستینه ده ابو حنیفه عالمهک، شونک ایچون حنفی بولدم، دیلر. شافعیلرنک دلیللری ده شوندن کوب آرتق بولماسه کیرهک. قرآن و حدیث مسلمانلره هیچ بر وقت طارالورغه قوشمادیغی حالده بو کبی آیرلشو سببندن اسلامنک ییلی نیچوک بوگولماسون؟ دورت امامغه ده تقلید ایتمسه و هر قایوسی محترم سانالسه، زمان و احوالگه قاراب هر قایوسینک سوزی طوتولوب کیسه شریعتنک قای ماده سی بوزولادر عیبا! . . .

حیات و هیئت اجتماعیه مز ایچون نیندی گنه اهمیتلی سوزلری بولسه ده بالین والرأس آلارنک سوزلرن آلامزغه، اما آلار زماننده بولماغان بیك کوب مسئله لر میدانغه چنوب طورادر. ایندی، شولار حنفده بز آلارنک قایسی بر قاعده لرینه اصناوایت ایتمکده قای بر مسئله لرینه تقلید ایتمک، اجتماعی و حیاتی مسئله لردە تقلیدنکده برر تورلی دائره سی بولورغه کیرهک. امام اعظم

منقود حقنده یوزیلغه یاقن کوندلور، ایرگه بارو یاراماز دیگان؛ اول وقتده خاتون نیچه یاشده بولور؟ دیکه بارو هیچ یارامی. امام مالک دورت یل کوندلور دیمش. موگا قاراغانده بر آز مدت صوگنده بارو (قاضی طرفندن آیرلغان صوگ) یاری بولادر. مظلومه لر حقنده حنفی مذهبده فرقت گه یول یوق. اما امام محمد مظلومه لرینی ایردن آبرو سقنده ایرلرنک اختیارلرندن چغاراغان. البته بو ایکی مسئله ده امام مالک و محمد سوزلری موافقدر. وحالا که، قولانگنه بولسه ده بر مذهبدن چتسه حتی که تعذیر ایله حکم ایتمشلر. مونده تعذیر، نی ایچون تیوش؟ اول یت دیندن چقماغان! مدنیت بو کونده فوق العاده آغه کیتدی و کیگایدی. طوبراقتک ایچنده بولغان نرسه لر طشقه چغاردی. صوده و هواده غی قوت آدم لرگه محکوم و اسیر اولدی. قدرت نعمتلرندن استفاده بولمری آچلدی. دنیانک اینک قارانغی و مجهول پوچاقلری معمورلک نوری برله یاقتردی. لایتناهی بولغان نعمت و قدرتلر باشقه ملتله رزق بولوب اسلام دنیاسی مونى یراقدن قاراب قالدی. چیکسز اختراع و ایجادلر ایله بتون دنیانی شاولانوب طور دقلری حالده بز همان شول اویانا آلامزدا ی غنلت یوقوسنده یاتامز، عبرت آلا آلمیمز. حاللرمز شولای بولغاچ بز ترقی و سعادتتی نیچوک امید و اوشبو دهشتلی مرضمزدن ترلوگه نیچوک غیرت ایتمک؟ کیله چک بالالمرز بزنی و بزدن مقدم بولغان و بزنی بولای تربیه ایکان آتا بالالمرزنی نیچوک یاد ایدرلر؟

خاتون قزلرمنی آرتق درجه قسنتی طوتوب، بتونله ی کشیلک گه حساب ایتمو درجه سنده آلا رغه وحشت برله قارالدی. آلار الله نک بررگان نعمتلرندن استفاده ایتماسون، تیک آلار ایرلر ایچونگنه یارانغانلر حکمنده آصرالوب ایرلرنک دنیالری ایچونده یاردمچیلری بولورغه استعداد و قابیلرلی بولا طوروب، حیات و اقتصاد طوغریلرندە بر تینلک یاردملری تیمه گنددر. خاتونلرمز ایرلر طرفندن ظلم کورر ایچونگنه یارانلیدی ایکان؟ خاتون قزلرمنی تربیه بر یاقده طورسون آلارنی تربیه و تعلیم حرام دیب مشهور بولدی. شولای بولغاچ بزنگ ملت نیچوک آچلسون؟ مادی و معنوی تربیه کورمه گچ گوزهل فکر اورقلری نیچوک حاصل بولسون؟ خاتون قزلرمنزغه توگل، ایرلرمز گه ده گوزهل تربیه نصیب بولماغان، ابتدائی تربیه لرمنز بتونله ی معناسز، اخلاق و طورمش ایچون فائده سزدر. حاضرگی مترقی مملکتلرنک مدنیت که ایرشولری ابتدائی تربیه آرقاسنده در. بزنگ علم و مدنیت آلوب چغا طورغان مکتب مدرسه لرمنز بالعکس فساد اخلاق غه سبب بولوب، شاگردلرنی مدنیت گه دشمنان ایتوب چغاره کیلدیلر. «علم» دیگان سوزده کوبسنجه اصلی بولماغان نرسه لرگه حصر

حیات و هیئت اجتماعیه مز ایچون نیندی گنه اهمیتلی سوزلری بولسه ده بالین والرأس آلارنک سوزلرن آلامزغه، اما آلار زماننده بولماغان بیك کوب مسئله لر میدانغه چنوب طورادر. ایندی، شولار حنفده بز آلارنک قایسی بر قاعده لرینه اصناوایت ایتمکده قای بر مسئله لرینه تقلید ایتمک، اجتماعی و حیاتی مسئله لردە تقلیدنکده برر تورلی دائره سی بولورغه کیرهک. امام اعظم

کیتە ھەم چیشمەنگ (چوقورنک) توبن قارماب نیدە بولسە قولینە بر ئە بیرئە کتروب چغا. یوزوکمی، آقچەمی، بر نرسە ئە کنگان بولا ایندی. بو بیردەگی خلقنک اعتقادینچە اگر دە قول سالغان کشتی ایزگی و گناھسز آدملردن بولسە آقچە، یوزوک، آقا، بلەزک کبی برە فائیدەلی نرسە ئە گوب چغا. اگر دە یاوز و گناھکار آدملردن بولسە قولینە قارا جلان اورالوب چغا. ملالردن باشقە آدملر قول سالورغە جرئت ایتە آلەیلر.

بو چیشمە مین طورغان قشلاققە یاقن بولغانلقدن ھەر جمعە ایدەشلر برلەن تاماشا قیلوب بارا، قول سالوب آقچە و باشقە نرسەلر آلا ایدک. لکن ئە لیگە قدر بر کشتینگ دە قولینە جلان اورالوب چقغانی یوق.

بر کون، عالم و فاضل آتالغان اوچ دورت مدرس بزنگ قشلاقنک بابلرینە کیلوب توشدیلر، بر ایکی کون قوناق بولغاندن صوگ ئە لیگی «قرق قز» غە کتیدیلر. تاماشا قیلوب قایتقاج «قرق قز» نك کرامتلی حتمدە سوز باشلاب، چیشمەگە قول سالغانلقلری، قوللرینە جلان اورالماينچە آقچەلر تابقانلقلری بلەن افتخار قیلوب اوزلرینک گناھدن پاک و منزە ایکانلکرینی بلدردیلر. چیشمەدن چقغان نرسەلر حتمدە بو ذاتلردن معلومات آلماقچی بولوب: «تقصیر اول نرسەلر قایدن کیلەر ایکان؟» دیوب صورادم.

«قرق قز» نك ئە بیرلری، آنلر نك کرامتلی ایلە کیلە، دیدیلر.

نیندی «قرق قز»؟ دیدم.

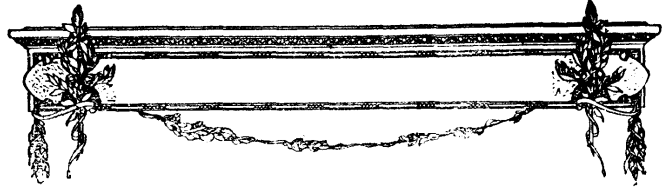
بورونعی زماندە «جاو» وقتندە قرق دانە مسلمان قزلی جاودن قاقوب کیلوب شول چیشمەنگ یاتندە بر نیچە یلر اقامت قیلغانلر. تاشدن یاساغان اوی اورنلری وصو آلورغە توشکاندەگی مبارک آباق ازلیری حالا موجوددر. شولایغە طورغان چاقدە بر وقت قپچاقلر بو قزلرنک اوستلرینە کیلوب چقغانلر. قزلردە: «کافرلر یوزلریزنی کورمەسونلر!» دیه قرغسی بردن چیشمەنگ ئە لیگی تیشکینە کروب یوغالغانلر و شوندن قایتوب چقماغانلر، دیدیلر.

صوگ تقصیر، اول آقچەلرنک کویسی حاضرگی زماندە چقغان آقچەلر بیت! مونه مین اوزمده قول سالغاندە ۱۹۰۶نجی یل دە چقغان روس آقچەسینی تابوب آلم. بوگا نی ئە یتەسز؟ دیدم. مدرس آچولانوبراق: اول شول قرق قز نك کرامتی ایندی، اول حقدە کوب سویلەرگە یارامی - گناھ بولا، دیدی.

چیشمەنگ توبن یاغندە بر کول بار، اول کولدە ھەر وقت

ایندلی. انسانتی مسعود و راحت یاشاتە طورغان مدنیت گە بدعت اسمی بیرلوب، مکتب مدرسە لمزددە دین و دنیا ایچون فئدەسی بولمی طورغان سفسطلر برلە سلامتسز نك آلوب، عمر اسراف ایتوب ملت بالالری ئەرمە و ضایع بولا کیلدیلر.

مبارک شاه الخنقی.

خرافات و اکیهت

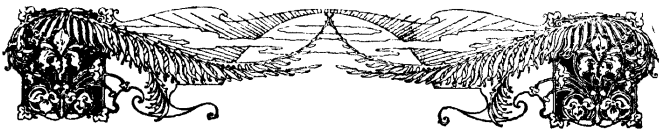
I

قرق قز چیشمەسی

تاشکند شہرینک کون چغشی طرفندە شہرگە ۶۰ - ۷۰ چاقروم بردە بر توبەنگ کون باتش یاغندن بیک ہیبت بر چیشمە چیقوب آلتی یدی قشلاقنک ایگون و پچە نلرینی صوغاروب طورادر. بو یر خلقی چیشمەگە «قرق قز» دیلر. چیشمەنگ یاتندەغی تاش آرلرینە چیقوب اوسکان بیک قارت و یوان توت آغاچلری بار. بو آغاچلر نك بوتاقلری قالون ویافراقلری قوی بولوب بیرگە بردە کون توشمیلر. شونلقدن بو آغاچلر نك تویی بیک صالقون ھم دە حضور بولا.

یراق بیرلردن کیلگان سیاح ومهمانلر «قرق قز» نی زیارت قیلمی کتیمیلر. قای چاقدە زور توردرلر- چینا و نیکلردە خاتون وبالالری ایلە تاماشا قیلوب مذکور آغاچلر آستندە چیلر اچوب کیتلر. خستە و آورو خاتون قزلردە کیلوب طورالر. بو خاتون قزلر، چیشمەنگ اطرافندەغی آغاچلرغە جب و چوپرە ککر بە یلەب بترلر، چیشمەگە آقچەلر، یوزوک و بلەزک، آقا و توبمە کبی تورلی نرسەلر سالوب کیتلر. نذر قربانلری چالوردە کوب بولا. بو چیشمەنگ قایناب چغا طورغان بیرى زور و فاتی تاش بولوب بو تاش، بر کشتی صیشانی، اچکە تابا اوکرە یوب کروب کیتکان. تیرە نلگی بر آرشین یارم مقداریدر. شول چوقورغە «قول سالو» عادتى بار. بو عادت ایرلر آراسندە غنە کورینە. خاتونلری سالامی یوقمی بلوب بولمی. چونکە بو بیردە خاتونلر برلە ایرلر برگە یوری آلمیدر.

قول سالونک ترینی بولای: اول بیک یاخشى ایتوب طهارت آلا، صوکرە قورقا قورقاغنە کولمەگینی سالوب بیرگە قویادە بسم الله ئەیتوب، خداغە صغزوبقنە مذکور چوقور اچینە باشی ایلە کروب

تسيهلر حقننده بر ايكي سوز

۱۲ نچي عدد «شورا» ده غ عثمانی افندی طرفندن: «قرآن فن کتایی توگل، شویله اولسه ده عرضی اوله رق جدی و فنی معلوماتلرغه اجمالی صورت ایله اشارتلهر قيلمشد، عقل و معلوماتلری نسبتده بونلرنی آکلاوچیلر بولورغه تمکن» دیگان جمله لر آراسنده منافات وار، بزم بلومزده بونلرنک برسینی قایتاروب آلورغه تیوش» ديه ذکر ایدلمش ایدی.

۱۳ نچي عدد «شورا» ده محرر افندی شول سوزلر آراسنده منافات یوقلمش بیان قیلوب اوزینک بازا طورغان بر کتایینه یالغانه چق شیلر حقننده شبهه سی بولغانلر خبر قیلولری مطلوب، شوگا قازاب رساله نی اوزگرتو یا که بیان و ایضاح قیلو ممکن بولور دیگان. مذکور سوزنی کورگچ بزده اوز طرفزدن شو سطرلرنی یازارغه مناسب کوردک:

الله کریم قرآن عظیم الشانی انزال ایتونک سببلرن شول آیت کریمه لرده بیان قيلمش - الم سجدة سوره سنده: «تزیل الکتاب لاریب فیه من رب العالمین لتذکر قوما ما اتینهم من نذیر من قبلک لعلمهم بهتدون». طه سوره سنده. «ما انزلنا علیک الکتاب لتشقی الا تذکره لمن ینحشی». ابراهیم سوره سنده: «کتاب انزلناه الیک لتخرج الناس من الظلمات الی النور». «و نزلنا علیک الکتاب تبیاناً لکل شیء وهدی ورحمة ونبی للمسلمین» - سورة نحل.

بوندن باشقه کوب اورنلرده تورلی تورلی بیان ایتمش. ص سوره سنده: «کتاب انزلناه الیک مبارک لیدبرو آیه و لیتذکر اولوالالباب» کبی آیتلر کوب. حاصل بو آیتلرده، بز قرآنی مسائل فیه نی بیان ایچون ایندردک ديه تصریح یوق، هدایت و بشارت هم انذار، تدبیر و تذکر هم تفکر ایچون ديه تصریح ایتلمش. بو بر.

بزم قرآن کریم حقننده بولغان اعتقادمز جناب الله بیان ایتدگی کبی قرآنی «لا یاتیه الباطل من بین یدیه ولا من خلفه تزیل من حکیم حمید» ديه اعتقاد ایتمکدر. همده باشقه کیمسه لر طرفندن بازلغان کتابلردن اوستون حتی کتب سماویه نلکده افضلیدر. فن نظریه لرینک فوقنده در. کشفیات فیه کاملله شوبده بعض فنی مسئله لر قرآنی (قرآن بیانیه) موافق کیلوی ممکن. اگرده فنی مسئله لر ایله بر آیتی (آیت بیانون) بو کون تطبیق ایته آلماساق

تری - تری بالقلر بولا. بو بالقلرنی برده طوتوچی بولمی. مین بر کونی شول بالقلرغه قارماق صالماقچی بولغان ایدم، مینم بو اشمنی ایدمه شلم کوروب: قوی! اول بالقلرنی طوتارغه یارامی، آنی طوتقان کشی چیرلی، دیدیلر.

مین، بونک سببن صورادم. «چونکه، اول بالقلر حقیقی بالق توگل، بلکه آیتلر تگی «قرق قز» درلر. خدانک قدرتی، اولیالرنک کرامتی ایله آنلر صوغه توشکاندن صوگ بالق بولوب کینکلر» دیدیلر. بر وقت روسلر کیلوب شول بالقلرنی توتوب آشاغانلر ایدی، آلا رغه بر ضررده تیمه دی. نوشیروان یویشف. «قویاش».

II

قوچقار آنا احوالی

«چکند» شهرنده بورن زمانده «قوچقار آنا» اسملی بر اولیا اونکان ایکان. شول اولیانک قبری شهردن اوچ چاقروم پیرده در. شونک زیارتی یانندن صو (چشمه) چقغان. بو پیرده یلده بر وقته (مارت اچنده) شول قوچقار آنا دیگان اولیانک زیارتی یانینه ساریه خلقی تماشاغه چقادر. اوزلری ایله برلکده آراق، پیواشیکلی اجمیلکری ده بولادر. بو تمانا وقتنده بو اولیاغه قرآن اووقوغان آدم بولیدر. بو زیارتی اوزلرینه بر فرض شیکلی کوروب بایلری هم فقیرلری قوچقار آنادن قالمیدر. قوچقار آنادن بایلری یاروم فقیرله نوب، فقیرلری نان آشارغه طابالمی قالادر. بو یرده قچقرش صوغشدن باشقه هیچ نرسه یوقدر. اوزلری قوچقار آنادن قایتقاج زیارت قیلوب قایتق دیلر. بو غافلر هر نرسه دن بوش قالغان بر خلقدر. قوچقار آناغه چغامز دیب زراعت اشینه قارامیلر حتی زراعت اشی بولای طورسون، باشقه خدمتلرینه ده اعتبار ایتمیلر. شول سببدن بو یرده زراعت، بغدادی، آریا، صولی، پاخته هم سودا صاتو همه سی چیتلر قولینه کوچوب کیله در. اگرده موندی فعللرنی قویاسلر البته بر اون یل اچنده همه سی چیتلرگه کوچوب بتوب ساریه خلقی هر نرسه دن بوش قالاچقدر. اورص موژیکلری کوزلکده بغدادی کیتروب صائقانده ساریه خلقی: بو موژیکلر قایدن مونچه ایگون کیتروب ساتالر؟ دیب تماشا قیلوب طورالز. اوزلری بر آز پاخته ایکنکان بولالر.

ش. حسنف، ع. هبت اللین. «ایدل».

کریمنی ایسکی ویاگا فلسفه‌گه تطبیق سیئه‌سندن بار کوچم ایله صافلاناجم» دی. تجربه هم محرر افدینک سوزینک حقیقی بولون اثبات ایته. مثلا بو کون عربلرنک فنون عصریه دن بالکلیه محروم قالورینه سبب ده «ولا رطب ولا یابس الافی کتاب مین» آیت کریمه سینه یا گلش معنا ویروب، کانه قرآند هر فن وار دیه آکلاب، قرآننگ اوزن بتمامه آکلاودن هم باشقه علوم عصریه دن محروم قالمشدر. شول حالرنی تفکر ایتسهک «شورا» نگ یوقاروغی جمله لرنی سویله وی ایچون تشکر ایتارگه بورچلیمز.

یوقارده غی سوز خلقنی علم گه تشویقدر. گویا ایته: سز باشقه فنلرنی بلسه کز قرآنی بحق بلورسز، دی. بو سوزگه، قرآن فن کتابی بولماوی ایله برابر فهم ایه لرنیه مسائل فیه گه اشارتی حاوی دیگان سوزی دلالت ایتدر.

قرآن تهذیب اخلاق ایچون، انسانک سعادت ابدیه گه و صولینه سیلرنی بیان ایچون دیگان جمله گه بره و امثال ایتوب، مین قرآنی بله م، اوقیم، مقصودم آند بولغان خلقلر ایله متخلق بولمق، سعادت ابدیه سیلرن بلوب، آگا و صولغه اجتهاد قیلمق دیره البته بو کیمسه کالات تاباچقدر. الله کریم رسولینه خطابا: «انک لعلی خلق عظیم» دیه ثنا ایتمش. بو آیت کریمه تفسیر نده عائشه رضی الله عنها: «وکان خلقه القرآن» دیمش. قرآن خلقی ایله متخلق کیمسه البته هر فننک خالصنی بلورگه اجتهاد ایدیه چک، مقصود بولغان نرسه لرنک هر برسن آله ایدیه چک. ایندی بر کیمسه هر فنی قرآندن آم قرآند هر فن بار دیه اوطورسه آندن گوزل خلقلر آلمسه، فنی اوزی بلامازدن قرآنی آگا تنیق ایتهم دیه شغلله نسه، بو کیمسه نک قرآندن هم فندن محروم قالووی بیک یاقن احتمالدر. بونی واقع دیورگه ده بولا. قرآنی فنگه فلسفه گه تطبیق ایله اوقوتامز دیگان مدرسه نرمنک طلبه سی ایله حکومت مکتبلرنده اوقوغان طلبه لرنک حالینه نظر ایدرسهک شونی آکلامز: بزم مدرسه طلبه سنده بولماغان اخلاق، صلابت دینه، فعاللق، حکومت مکتبی طلبه سنده کوبرهک بولور. بوگا ایسه اوتکان سنه بالقان محاربه سی وقتنده شاهدلر اوتدی.

قرآنی فنگه تطبیق قیلودن نه چقدی؟ نزاع! اوز آرا اختلاف، باش باشداق، قاعستزلک، نه اوزمزه گه فائده ایتدک و نه ملته! محرر افندی شو خسته لکرمزه بلکه دوا ایچوند، قرآن فن کتابی توگل دیمش. اصابت ایتمش. قرآن فن کتابی توگل هر کتابدن عالی در. ئلک، تو باند بولغان فن کتابلرن بلوب بترگه کیرهک، آنلرنی بلوب بترگانگه قدر قرآن کریمنی تهذیب اخلاق، سعادت ابدیه گه وصول سیلرن بلور ایچون اوقورغه کیرهک. موندن صوگ علملر آله اوله ییلور. نه گوزل ارشاد بو.

اول آیتی اول مسئله لرگه طارتوده معنا یوق. بو کونگی فن نقطه نظرندن بر آیتنک معناسینی آکلامادق بر کون کیلور بلکه فنده کاملله شوب آیتده بولغان کبی بیان هم اولنور، دیه مز.

قرآن کریمنی فنگه تطبیق ایتهمز دیه آرسطو و باشقه لرنک اختراع ایتدیکلری فن نظریه لرنیه تطبیق ایله اوغراشقان فخر رازی کبی آدملر بو کونگی علما نظرنده کولنج و حقیقتدن اوزاق بر آدملر بولوب قالدقلری هر کمنک معلومیدر. نه قدر وقتلر، کاغز، فاره لر، فکرلر بیهوده صرف اولمش. موندن ده عجبیرهک شولدرکه: شوندی حاللر کوز اوگمزه ایکان فن متخصصی بولماغان و قرآننگ وجوده عربیه سندن هم آز خبردار بعض معا. صرلرمز نک خلق جهالتندن، طلبه لرنک یتشسزلگندن استفاده ایتوبده قرآنی فنگه، فلسفه گه تطبیق ایتهمز دیه اغفال ایدوب. شول عزیز ملت بالانرمز نک فکرلرنی زهره لب، عائله اچنده یا که باشقه بر عادی مدرسه ده کسب ایتدیکلری صلابت دینه لرن بتروب، ملی مدرسه لرمزدن، عموما ادبیات اسلامیه مزدن بتون بتونه نقرت ایتدرولریدر. باشقه لرمز بو آیاتلرنک وجوده عربیه گه بناء مفهولری بویله، بو کونگه قدر آکلاشه کیلگان معناری بویله، بزم آکلامز بو قدر، بو کونگی کشفیات فیه بونلره موافقت درجه سینه ایرشمه گان، بلکه کیله چک کونلرده فن ده شول آیتلره موافق بیان درجه سنه ایرشور دیرهک بزلر جهالت که نسبت اولنوب قلامز. بو بر نرسه توگل، چونکه جهل انسانک فطری حالی. اما طلبه افندیلر شول افندیلرنک، خرافاتدن عبارت بولغان فنی توجیه لرنی دلیل سز، بر طاقم علمدن محروم خلقغه سویله بده آنلرنی اوزلرندن نقرتلندروب، شول مسکین خلقنی لازم و کیرهک بولغان نرسه لرن اوگره نولرندن محروم قالدرونی تأسف اولناز حالردن توگلدرد. بوگا ایسه یوک مدرسه لرده تعلیم خدمتده اولدیغندن وجدانم شهادت ویره در.

«شورا» نک «قرآن کریم تهذیب اخلاق ایچون، انسانک سعادت ابدیه گه و صولینه اسبابی بیان ایچون کیلگان، مقدس بر کتاب سماوی بولووی ایله برابر، فهم گه اقتداری بولغان کیمسه لر ایچون فنی مسئله لر اشارت طریق ایله فهمله نورگه ممکن، یوقسه قرآن کریم بر فن کتابی توگل» دیگان سوزی آتون ایله یازلورغه تیوش بر سوزدر. بویله اولماغان تقدیرده ده بو سوز، فرض محال اوله رق، ضرری سوز بولسه ده، مونگ ضرری، قرآن کریمنی فنگه، فلسفه گه تطبیق ایتهم دیه سویله وگه فارغنده یوق مثابه سنده بولور ایدی. شولوق آتون ایله یازلورغه لائق، هم قرآن کریمنگ شرفینه مناسب موسی افندی بیگیفنگ «خلق نظرنیه بر نیچه مسئله» رساله سنده، تفسیرن یاننده بولغان سوزی. اول: «قرآن

- (۲) کشی ایچون باشامه گن کشی ، اوزی ایچون ده یاشامی .
موتوبن .
- (۳) خیال قوتقارمی ، باری اش قوتقاره . ایسین .
- (۴) اگر ایرلرنی الوغ و یاخشی باسیسگر کیسه ، الوغلقنک
نی ایکانون خاتونلرغه اوگره تکر . روسو .
- (۵) بزگه الله تعالی ایکی آیاقنی « آغا » تابا کیتەر اوچون
بیرگان . گیه بنه .
- (۶) بالار قارا کھیلقدن قورقار ، بز الوغلریش یش یاقتیلقدن
قورقازم . روسو .
- (۷) باری برگنه نرسه - حقیقی شهرتگنه صانولمی در ،
صاتولوبده آوغنی ؛ اروغلیرگه بیرله . وینه .
- (۸) یالقون ، تنج یاقتیلق بیره آسون ایچون ، یاقتیلق بیروچی
نرسه حیلدن صاقلانولغان اورونغه قویولغان بولورغه تیوشلی .
هند مقالی .
- (۹) بتون انسانیت ایچون یوک خدمت کورساتکان کیشیلرینگنه
مین یوک کیشیلر دیوب آطیم . وولتیر .
- (۱۰) بتون خلقی ابتدائی مکتبئی کورب اوزغان خاقلارده
همده کتاب وغزتهلر اعتبارده بولغان یرده گنه هر بر خیر اش
کیک میدان آلا . چوپرف .
- (۱۱) اقتصادی ایرکنچیلک بولماغانده سیاسی ایرکنچیلک
هم روحانی ایرکنچیلک (حریت) بوش خیالغنه بولوب قالا .
گه شوید .
- (۱۲) دنیاده سوزدن کوچلی . . . هم سوزدن کوچسز بر
نرسه ده یوق . تورگینف .
- (۱۳) اشده نباتلک ، اشنگ ترقی ایتوون تأمین ایته .
- (۱۴) معارفسز خلق اوزن اوزی یورته بلمه گن بالالرشیکلی .
- (۱۵) تورمش هیچ توقالمی تورغان حرکتدر . ل . طاستوی .
- (۱۶) عشق مینوتنده حرکت ایتو ایشکه کسز کیمه ایله داولغه
چغو شیکلی .
- (۱۷) بر تامچی قارا بر میلیون خلقنک فکرن قوزغاتورغه یته .
- (۱۸) بختسز ، ایرکسز اوله رق بخت حقنده اویلی . گیوته .
- (۱۹) اگر اوزگرگه بتمی طورغان « پامتیک » تله سه گر
اوزگرنک قلیگرنی یاخشی کتاب اچینه سالوگر .
- (۲۰) یوقاری منگان صایون یراق قارارغه تیوشلی .
بو آست .
عبد الجلیل آشیرف .

«شورا» نك بیان ایتدیگی جهلر، حکمی جهلدر. بزم
جراحتلرمزنی کشف ایدوب ایك تیوشلی بولغان نقطه غه دوانی
قویاقدر. قرآن کریمده بولغان: «ما فرطنا فی الکتاب من شیء»
همده «ولا رطب ولا یابس الا فی کتاب مبین» آیات کریمه لری
ینده مخالف توگلدرد. کتابدن قرآن مراد بولغان تقدیرده ده
«خلق لکم ما فی الارض جمیعا» دیه قرآنتک بیانی نه قدر
نرسه نی بیان بولوون بر الله اوزینگنه بله . «له ما فی السموات
وما فی الارض وما بینهما وما تحت التری» کبی آیاتلر هر شینک
اللهغه بولوون بر نوع بیان ایله هر شینی بیاندر . «تیسنالکل شیء»
جهله سی ده بو قدر بیان ایله منطبق بولادر . «قل هل یتوی
الذین یعلمون والذین لا یعلمون» آیت کریمه سنده مفعولنی ذکر
ایتاوی ، البته هر نرسه نی و هر فتنی بلو تیوشلک ایله ، هر فتنی
بیاندر . شونی ده ایتیم نلی : قرآنتک همده اسلامنک علوتیتی اثبات
ایچون ، قرآنده هر فتنک مسائل جزئی سی ذکر ایتلوی لازم
توگلدرد . انساننک کالاتینه سبب بولغان هر نرسه نی بلو همده اجتهاد
تیوشلکنی امر قیلوب طوراً طورغان بر قرآن ، بر دین بولغاچ ،
عقل سلیم صاحبی البته او یله دینی او یله کتابنی عالی دیه حکم
ایته چک . قرآن هدایتی ایله مهتدی اولام دیگان کیمسه هر بر
علم و فتنه تشی طرناغی ایله یا شاجق ، مونگ ایله برابر اجتهادنی ده
رهبر ایتسه جمیع کالات آله اولدی دیمک ؛ هر بر فتنی قرآندن
آلکر دیگان برکنه آیتده قرآنده یوقدر . تدبر ، تذکر ، تفکر ایله
امرلر بیک کوبدر . شونک ایچون مین محرر افندینک «شورا» ده
بولغان همده یازاچق رساله سینه یالغایه چق سوزلرن حقلی ، فائده لی
حکمی تابدم . بو کونگی طلبه افندیارنی و یاش مدرسلرمزنی
ارشاد طریقله یازلمش و سویلنمش سوزلردر . بونی قایتاروب
آورغه تیوش توگل .

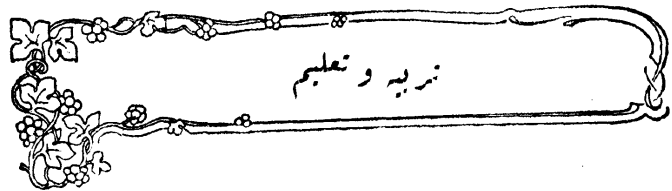
بزم حالمز فلسفه دینییه . حکمت اخلاق ، دینی فتنه تطبیق
دیله اوغراشوب ، دینسز ، اخلاقسز ، فلسفه سز قالورغه بیک یاقن
حالدر . بزگه صلابت دینییه درسلرن آوروپالیر بیرهلر . بزم
مدرسه لرمز بیرمی . عجب توگلمی ؟ بوساعت فکرمه کیلنر بو قدر
اولدی . صوابی خطامی ، خطا اولورسه بزده قایتاروب آورمز .
سید شریف احمد جهانشین . (تامبوف) .

بیوک آدملرنک سوزلری :

(«Объединение» زورنالندن چوبله نوب جیولدی)

(۱) تاریخ ایله تعین ایتولگان نرسه لرنی طبیعتنک صوقر
کوچی اشله می ، کشی اوزی اشلی . اقتصاد عالی : آ . چوپرف .

مکتبہ علم حال درسی

اصول تعلیم دہ اساس ایتلوب طوتولغان قاعدہ لرنک ایک مہمی، معلم نك یرگان درسلی و سویلہ گان سوزلرنک بالالرنک آ کلاولری بلن متناسب بولویدر. معلم نك بالالرنک ذہنلی صیدماسلق، آار آ کلاب بترہ آماسلق سوزلر سویلہوی، بالا لرنک آ کلاماسقہ عادتلہ نولرینہ، سبق غہ اخلاص قویا ولرینہ، دقتسز و التماسز بولولرینہ، نہایت استعدادلری کیمو و آ کھرا یوب قاولرینہ سبب بولادر. بر معلم اوزرنک متناسب حرکتی بلن بالانک، بر یوغالغای بتون دنیا بهاسن بیرویدہ قایتارلووی ممکن بولماغان، ذہنہ خیانت ایسہ، آ کار فائدہ ایتو اورینہ زور جنابت قیلغان بولور. بناء علیہ بالالر اویرہ تونی اوستینہ آغان ہر کشیگہ اصول تعلیم نك بو مہم قاعدہ سینہ دقت ایتہرگہ، بالالر آدندہ سویلہ دکاری ہر بر سوزنک، آارنک آ کلاولری بلن متناسب تیکشروب قارارغہ بورچیلردر.

«اول آدم» ہم ایچک اویرہ تہ طورغان ایسکی مکتبلرمز حقتدہ سویلہرگہ دہ حاجت یوق. آارنی اوز حالرنچہ طہچلقدہ قالدیرقدہ، اصول جدیدہ کتابلری بلن اوقوتا طورغان «جدیدی» مکتبلریزنک پروگرامینہ بر کوز صالحیق. آارندہ تطبیق ایدلمکدہ بولغان اصول بلن، اصول تعلیم نك مذکور قاعدہ سن چاغشدروب قاریق.

سوز باشم «علم حال درسی» بولغانغہ، مین بو اورندہ، ابتدائی مکتبلریزنک پروگراماسندن جز بولغان ادغام مع الغنہ حکملری، پیغمبرلرنک توردلی معجزہ لری، طاش اچندن دویہ چغو واقعہ لری... کیلرنک بالالرنک آ کئی بلن متناسب تیکشرمیم. فقط علم حال درسی گنہ معلم لرنک دقتن جلب ایتہم. - فرض شول عملدر، کہ اول دلیل قطعی بلن اثبات ایدلگاندر. ثبوتینہ انکار ایتکان آدم کافر بولور...

رحیم ایتوب اوزگرنی بر بالا ایتوب فرض قیلکوردہ، شول «دعالم» نك معنی سن بالا باشی بلن آ کلاورغہ طریشوب قاراگڑ. عمل نرسہ؟ دلیل قطعی نی دیب ایتکان سوز؟ اول بر کشی اسمی می، حیوان اسمی می؟ ثبوتینہ انکار نرسہ تاغن؟ بالانک، توغاندن بیرلی عملدہ کوردکی بولماغان، نیچک ایتوب آ کلاورغہ ذہنی ایرشمی طورغان بو نرسہ لرنی آ کار

معلم نك مغلق عبارہ سی بلہ ننگنہ آ کلاورغہ طریشو - تکلیف بنا لایطاق ایدکنندہ شبہہ یوقدر.

ابتدائی مکتب نك اولگی صفتلرندہ بالالرغہ، علم حال درسندن اویرد تیلورگہ تیوشلی نرسہ لرن (*): اللہ نك بار و برلگی، حضرت محمد نك پیغمبر بولووی، بو دنیا بتوب بر جزا کونی بولاجغی، آندہ ہر کم دنیادہ قیلغان اشترینہ مناسب جزا و اجر کورہ چکلری... مسئلہ لرنندن عبارتدر.

موندہ دہ، ییلگولی، بالالرنک ذہنلی صیدرہ آلورلق نرسہ لرن گنہ سویلہ نورگہ تیوشدر. شرطلر، رکنلر، فلانلر اول یاشدہ گی بالالرنک ذہنلی صیدرہ آلمی طورغان نرسہ لرندر:

اللہ نك بارلغی، طبیعت نك وجودندن مؤثرنک وجودینہ استدلال اصولی و شول یولدہ بالالرنک آ کلاوینہ متناسب مثاللر بلن ایضاح ایدلور. اللہ تعالی نك صفتلریدہ اثرلری بلن آ کلاورغہ تیوشدر. اول صفتلرنک اسملرینی سویلہو، آارنی بولودن صاقلانورغہ تیوشدر.

محمد علیہ السلام نك پیغمبر لیدگیدہ، ثلہ نیندی مبہم جملہ لرن بلن توگل، آنک سیر و تاریخی واسطہ سیلہ آ کلا تلمایدلر. حضرت پیغمبر نك مناقبنی ذکر ایتکاندہ، بالالرنک دقتن جلب ایتہرک، آارنک کو گلرن تسخیر ایتہرک محاسنی سویلہ غہ ایدر. اعمال بحشینہ کیلگانندہ، آار بالالرغہ بالفعل کورسہ تلوب اویرہ تلورگہ تیوشدر. مثلاً: طہارت بو روشلی آلونا... نماز شوشی طریقہ اوقولا... طرزندہ ایتوب، آارنک کوز آدندہ کورسہ غہ ایدر.

علم حال درسی نك ایکنچی درجہ سی بولغان تفصیلاتنی اویرہ تکاندہ ہم تدریج گہ دقت ایتارگہ تیوشدر.

فرض، واجب، سنت، حراملر... نی آیروب سویلہو لازمدر. فقط آ کار، آارنی تسمیہ و تعریف بلن کرشمہ سکہ تیوشدر. ثلک مذکور عمللرنک نتیجہ لرنی کورسہ غہ ایدر. مثلاً: «ہر بر مسلمان روزہ طوتارغہ مجبوردر. روزہ طوقاغان کشی زور گناہ اشلہ گان بولور. فقط مونک بلہ ننگنہ دہ قالماس - اگر روزہ طوتو تیوش توگل دیسہ کافر بولور، دیندن چغار».

«طہارت آغاندہ یوزنی یوارغہ تیوش. برہو یوز یووننی اونطوبقنہ قالدیرسادہ، طہارتی بوشقہ کیتہدر، اول طہارت بلن غاز اوقو درست بولماس».

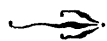
«طہارت آغاندہ بورون آوز چایقالورغہ تیوش. برہو چایقاماسہ آنک طہارتی بوزولماس، لکن چایقاغان کشیگہ نواب

(*) مقالہ نك موندن صوگنی قسمی تورکچہ «تدریسات ابتدائیہ» مجموعہ سندن اقتباس ایدلمشدر.

كوره، ايڭ زور سبب مڪتبلر مزده ملي تاريخ اوقوتولماوي و آڭگار آرتق اهميت بېرلماويدر. بر ملتنگ بالاسي اوزينگ ملي تاريخ بلمادگندن صوڭ آنڭ قلىينه ملت محبتى قايدن كروب اورناشنن و ملتينه ياردمده بولو يولن قايدن باسون؟ شونڭ ايچون متمدن ملتير بالالرينگ تاريخ ملي درسينه باشقه درسلىردن آرتوغراق اهميت بېرلر، بورنغى زمانلرده ملتيرينڭ باشندن نيندى واقعهلر كېچمشن كورسه تېلر؛ كوڭللي واقعهلر بولسه شادلاندرروب، كوڭلسز نرندن تأسف ايتدروب ملتيرينه محبت باغلاتلر. ملتينه دائم ياردمده بولو و آنڭ يولنده جانلرن فدا ايدەرگه تيوش ايدگن بالالرينگ قانلرينه سڭدرلر. شول روشچه آنلرنڭ ابتدائى مڪتبلرى بالالرينى مملك قالىينه قويوب مستقبلمده بر مات اعضاسى و آتاسى اولورلق ايتوب چغارلر.

بزنگ حاضرگى مڪتبلر مزده تاريخ مقدس گه ياخشى غنه اورن بېرلمشدر. بونى بلدردن مقصود نه ايدگن اعتبار ايدملى، بالارغه اوقوتولا و بيككه توله در. آتامز آدمڭ بالچقدن، و آتامز حوانڭ آنڭ صول قابرغاسندن ياراتولوى، آڭا ابليسنگ سجده ايتى الله نڭ درگاهندن سورلولرى، قايل، هاييل و طوفان قصهلى، عاد قومينڭ ماجراسى، صالح يغمبرنڭ طاشندن بوطالى توه چغارووى، ابراهيم ع. نڭ اوتغه تاشلانوى، يوسف يغمبرنڭ قويوغه سالنوى، حضرت موسى نڭ تاياق ايله صوغوب دينگرنى ياروب چقوب كيتوى كېي واقعهلر ۱۰-۱۱ ياشلنده گى بالالرنڭ فكرلى ادرڭ و احاطه قىلا آلماسلق بولدقندن، ذهنلرينى چوبالتوب ساتاشدروب، بونلرنى اوقوتق و بيككه تڭ بالالر ايچون فائده سز ايدكى تعليم ايله شغلانگان ذاتلرغه معلوم بولسه كېرهدر. اگر بونڭ اورينه ملي تاريخدن شول بالارغه اوزلرينڭ تورك اوغللى ايدگن و بالالرينڭ زماننده نيندى موقع توتدقن و آنلرنڭ باشندن نيندى واقعهلر كېچدگن بلدرلسه آنلرغه فائده و تاثير بېر چكنده شبهه بوقدر.

مكتبلر مزگه تاريخ ملىنڭ كره آلاوينه برنجى سبب قولمزده بالارغه درس ايتوب اوقوتورلق تاريخ كتايى يوقلغى بولسه كېرهدر. بو صوڭ وقتلرده محرلر مز طرفدن بايقفته تاريخ كتابلرى ميدانغه چقسده، درس ايتوب اوقوتورلق طرزده ترتيب ايدلمه دكلرندن بالارغه اوقوتور ايچون موافق توگللردر. بو افنديلر بو قدرسن ميدانغه قويارغه همتلرن صرف ايتكچ شايد ابتدائى مڪتب بالالرينه درس ايتوب اوقوتورلق طرزده ترتيب ايدەرگه وقتلرن قرغاسلر. امام م. خليل يادگارى.

كوبرهك بولور...» طرزنده معلومات بېرملهيدر. شول طريقه تورلى عمللرنڭ نتيجهلرى آراسنده غى آيورما لرنى كورساتكاندن صوڭ آلارنى آتاب نه يتمه ليدر: - مين سزگه بر عمل حقنده، اگر بر كشى آنى قيلورغه تيوش توگل ديسه كافر بولا، ديب سويله گان ايدم. نه نه شوندى عمللرنى فرض ديب ايتلر - يولنده تعريف قيلماليدر. شول روشچه بالالرنى مسئله بله ن بر درجه طانشدرغاندن صوڭغنه. فرضلر بله ن واجبلر آراسنده غى فرقنى كورسه توب. برنجيلر حقنده غى امرنڭ قطعى، ايكنچيلر حقنده غى امرنڭ ظنى بولووينى سويله رگه ياريدر. «خطى»

آنا تلى اوگره نو ايچون كوبى وقت كيتنه؟

پروفيسور «والتر ريمان» نڭ ياصاغان تجربيه سنه كوره: اورتا استمدادلى بر ايتاليان بالاسى آنا تلىن ياخشى اوگره نو ايچون عمرندن مڭ ساعت وقت صرف قىلادر. حالبوكه غسه بالاسى آنا تلنده شول قدر معلومات آلو ايچون ۱۳۰۰، بر انگليز بالاسى ۲۳۰۰ ساعت طريشورغه مجبور بولا. بونڭ سببى انگليز تلى نڭ املاسى قيونلقدر. بوندىن آڭلاشيلادرگه: بر انگليز بالاسى بارى املا حيكه يتلمه و سببلى ۱۳۰۰ ساعت خدمتيني حيلگه اوچرادر.

مكتبلر مز نڭ بالارغه ملي روح بېره آلاوى

مكتب و مدرسه لر مز نڭ حاضرگى حالى، يكرمى اوتوز يللر مقدمده گى حاللرينه قاراغانده بر آز اصلاح ايتولگان كېي كورلسده لكن بالارمزغه ملي تربيه و ملي روح بروب چغارا آلورلق درجه گه هنوز يتمگاندر. مڪتبلر مزگه صوقاچى، طرماجى، ميلشچى... بالالرى بولوب كيلوب كردكلرى حالده ۴-۵ يللر ايڭ عزيز وقتلرينى اونكاروب چقدقن صوڭره كنه شو صفتلر. ندىن آيرلا آلورلق معلومات و تربيه آلوب چغا آيللردر. بالالرمز قبللى صاف و طبيعتلى هر بر تربيه نى قابل بولغان وقتلرنده، مڪتبلر مز آنلرغه ملي تربيه و قبللرينه ملي روح ايگوب ملتگه محبت باغلاتورلق و آنڭ يولنده مادى و معنوى ياردمده بولو تيوشلگن بلورلك بولوب چغارا آيللر. ذاتا ابتدائى مڪتبلر مزده اصل مقصود بر آز اعتقاد و عبادت مسئله لرندن صوڭ شونلر بولورغه تيوشدر.

مكتبلر مز نڭ بالارغه ملي روح بېره آلاوينه بنم فكر قاصر مه

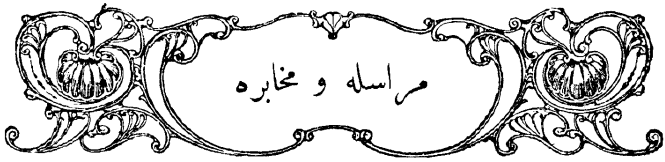

شعر:

شولای تو گللی؟

کیله سن دنیاغه کولگان شیکلی
کیه سن لاله زار صولغان شیکلی!
آچلمی کوز کیچه کوندوز، باشکده
قارا قارغا قونوب طورغان شیکلی .
یوطوب او طلار یوطوب یالقن وموکلار
اچک قاینی، طشک سونگان شیکلی .
عمر بتکانه بتمی آه و فریاد
«بورازنا!..» دیب صابان سورگان شیکلی .
اوته عمرک واق اشلرنی صاغشلاب
پچاق برلن آغاج یونغان شیکلی .
صاتاسن پاك کولگنی «پاك توگل» گه
«غروش» اوستونده باش جویغان شیکلی!
باراسن کوز یوموب وجدانغه قارشى
نومبرده تیبترب قونغان شیکلی! . . .
حیاتکنی «حیات» دیب بلمه گانگه
طوراسن دنیادن طویغان شیکلی .
اوسهر اوسمهس چاغکنان قارطایاسن
اوسملک اوسمیچوک کویگان شیکلی .
اوزگدن اوزگه لرگه کوزنی صالساك:
آلار نور بحرینه چومغان شیکلی .
قایا قاجسا گده قایغک قالماغانغه
بولا بو کیگک جهان زندان شیکلی .
قایا باقساك یاوز تقدیر تیمردن
بیگ قلمه قوروب قونغان شیکلی . . .
کوزک قورقا اوزگنک شوملوغکن
قارورمانده بورى کورگان شیکلی .
ماتور دیب کوتکانک یه مسز بولورن
سیزه سن کورمیچوک بلگان شیکلی .
یاوز تلر یازقسز تلگه لیلر
پوره گکنی - آغو تلگه ن شیکلی .

کیره ک چاقده کیره ک سوزلر طابلمی
اوزغه قورغاشین قویغان شیکلی .
نی ایتسه گده «کوکل توپونی» چیشلمی
کوکلنی «جن قولى» اورگان شیکلی . . .
باشکنی قایدده قویسا گده صیلمی
جهانغه جیز جلان طولغان شیکلی .
قولى حیتسه سینی صوگ کم طوتامو؟
آطوب یققاچ قویان صویغان شیکلی؟!
سوزگنی جیلگه اوچورا کوچل دنیا
اوزگنی باز قازوب کومگان شیکلی .
فلک تدیرینه کونگی چاره ک نی؟
چامان آط قامچیغه کونگان شیکلی .
شولایده صوغشاسن قای چاقده قارشب
فلک برلن میراث بولگان شیکلی .
چفالساک «دامقه» غه بو شطرنجده
بولاسن فایدده سن کورگان شیکلی
غالب بولدم! دیوب کوکره ک قاغاسن
ماتور فزغه مالک بولغان شیکلی . . .
اوطولساك سین، جیگسه ک ایندی آبهای!
طوراسن ئولمیچوک ئولگان شیکلی .
اویاتک دن اوشیسن، قالتیرسن
قار آستنده قالوب طوگهان شیکلی . . .
تاملاخی تازا ایزگی نیتلر
«طنش» قه جیتمیچه طنغان شیکلی!
اشک اشلاخی قالغانغه جهانده
ازک قالمی - صوغه سگان شیکلی .
طوراسن تیک «امید بتدی!» دیگاکله ب
ئوله ر حالده تیرچنگان شیکلی! . . .
یه شنده یه ش کوکل «یالت!» ایتسه گه گاه
جلاغانده صبی کولگان شیکلی .
یاقلی باشیسن آی غه قویاش غه
بیگ باسقیج قویوب منگان شیکلی .
ولکن - کوبده اوتی سورلوگه سن
بیگ طالنک بیل صغان شیکلی!
کونگ - بر جل؛ ولکن بارچه عمرک:
کوزگنی بر آچوب یومغان شیکلی! . . .
حسین آوشایوف آطلاشی . «آبولاق»

مراسله و مخبره

ساربول . هر توری خلقلرنك اورامده یورگان کیوملری و آول کشیلرنك اویوق چاباتالری ایله تابتاب یورولری سببلی بعض وقتلرده محکمهلرنك ایدهلری بیک بچرانادر. شوندی وقتلرده مسلمانلر طوغری کیلوب آند ایٹکان چاقلرنده تزله نوب اوطورسالر، بتون کیوم سالوملری بچرانوب بتهرگه تیوشلی بولادر. شوشندی وقتلرده ضرورت بولغان سببندن آیاق اوزره طوروب آند ایٹارگه شریعتنک رخصتی یوقیدر؟

حافظ سیمانوف .

سورا: برده ضرورت بولمی طوروبده آیاق اوستونده آند ایته حفته شریعتده منع بارلغی بزگه معلوم توگل . شاید آنک برله محکمه اهلالری تکلیف ایتمی طورغانلردر. الله اسمینی ذکر قیغانده حرهتلی صورتده بولورغه تیوشلی . لکن مسلمانلرنک احتراملری تزله نوگه گنه خاص توگل . بلکه آیاق اوستنده طوروده احترام علامتیدر. آند ایٹکانده آیاق اوزره طورو درستلگینی، غازده آیاق اوزره طورونک فرضلغینی ایسگه توشرو ایله گنهده هر کم آکلارغه ممکن .

استرلباصی . وهملر، خرافاتلردن صاف بولغان تفسیرلرنی قایدن آلودرغه و نیندی اسملر ایله صورارغه تیوشلی؟
عطا ۱ ییکفولوف . «عمر» آوانده .

سورا: عربچه بلوچیلر ایچون موندی تفسیرلرنک ایٹک ینگلی . مصر مفتیسی محمد عبده نك درسلردن اقتباس قیلنوب و شول اصولده ترتیب ایدلوب طورغان «تفسیر القرآن الکریم» اسملی تفسیردر . بو اثرنک بر از جلدلری باصلوب چیقیدی . اورسکی شهرنده «شرق» کتبخانهسنده ساتولادر . «المنار» تفسیری دیب صوراسه کر، یا گلشمازلر .

یوحی . ۱) هر کم گه معلوم و کوبدنکی درس کتابی بولغان «الله دیگل بدوام» ، «شرائط الایمان» کتابلری کملر اثری؟ و قایسی زمانده تصنیف ایٹگانلر؟ بدوام کتاین محترم شهاب الدین المرجانی جنابلری «مستفاد الاخبار» ده : «اوتوز ایهنلی عبدالرحیم ملا تصنیفی دیک جزاف» دیسهده، کنک ایکانن آبروب نه یتمه گان . ۲) هر ماتنک اعتقادنده نق و یک اوزن آغان «سحر» ، نرسه اول؟ بوزو و توزه توده تأثیر باریمی؟ قرآنده

آنک قول اشلرن کورگانده

آه مونی قیلغان کشینی برگنه کورمک بولام
احتراما حضرتینه ، قوللرن اوبک بولام .
اول سمای کوزلرن ترنفلرین بارماقلرن
بر کوروده آنلری بن منگی جانلاغق بولام .
بلکه روحی آنک هم بر خدانک وحیدر
ماقتامیم تیک آنلری بن، اشلرن الهام کوردم .
کوبدنوک والغان جوغالغان حسلمنک همه سی
نی کوتارگان ، نه نه شونده بهیلی جیلرن کوردم .
تابدی راهن حسمنک اولوک ایکنه سی آنک
جیلرینک ، بارماغینک شونده یاردمن کوردم .
بولدی هادی بولدی مرشد ایندی اول قبله میگا
بر یونه لسه م شول طرفغه کویا جبریللر کوردم .
اوتسه گر گر بو طرفدن ای ماتور قبله جیلی
بر خبر بیر حضرتینه بن آنی کورمک بولام .
آلماسه هیچ التناقه نینداین حیوان؟ دیسه
بر قابانله سوزلرمنی بن آنی کعبه م کوردم .

اوزن کورگاندن صوگ کوکلیمه

(تورکچه)

بارمه دیدم ، یورمه دیدم های کوکلیم . بن سکا
ینه توشدک اوشبو دردکه ، کیم بولور بولداش سکا .
طوتدی اول قدرت قولیله قاتی اوچلاب بو کیچه
ایسکی دیوانه دیدی ای کوکل اول «آی» سکا .
بولمه مایوس ای کوکل سین تابی قالمزک یولی
توغری یولی یلیدیر حضرت الله سکا .
عبدالصمد اوغل عبدالحق .

بره وگه

بونماغان بولسه سینک شول آداوک . قورقافلغک ؛
«چن» غه دشمان بنده برلن دوستلغک ، اورتافلغک
مه گگیگه «ابلیس» کبک ملمون بولوب قالماز ایدک ،
«اول نهله کچی» . «اول متافق» آتلرن آلماز ایدک !
ع . یگی .

گی سحر، هاروت و ماروت قصه‌سی نیدن عبارت؟

کشی عمروف.

سورہ: ۱ «الله دیگل بدوام» هم «شرائط الايمان» رساله‌لری حقنه مرجانی حضرتلرینک فکری درست بولسه کیره‌ک. لکن قایسی عصرلرده و کیملر طرفندن ترتیب ایدلدکلری حقنه معلوماقز یوق. «شرائط الايمان» رساله‌سی «سیمت» قریه‌سینک مرتضی حاجی اثری بولوی ظن قیلنه‌در. روایتلرگه کوره مذکور مرتضی حاجی - خواجه احمد یسوی طریقنه - مرخص و جهریه ذکر ایله مشغول بولشد. شونک ایچون «کیم سلسله‌سندن طوررسن؟» دیب بر سؤال صورتی یازمش، آگاده: «خواجه احمد یسوی سلسله‌سندن طوررسن» دیب جواب صورتی تلقین ایتمشدر. (قبرده‌ده قیامتده‌ده موندی بر سؤال بیرله چگی حقنه هیچ بر نرسه کورگاگز یوق). ۲) سحر، اوزینک اربابندن باشقەرغه سبیلری معلوم بولماغان عجیب نرسهلردن عبارت. فوکس و حکمتلری معلوم توگل هنرلر. الکتریق و شونک کبی طبیعی عاملر، روح علملرندن خبردار کشیلرک و هم واسطه‌سی ایله بولغان تأثیرلری، بو کونده شهرت تابقان تحضیر ارواح و حیت آدملرنی تسخیر قیلور، الحاصل حقیقی هم وهمی بولغان هنرلرنگ مجموعنی شامل بولغان نرسه‌در. شونک ایچون بعض افرادینک حقیقتی بولورغه و بعض فردلری صرف خیال و وهمدن عبارت بولورغه ممکن. اگرده بلوچیلری الکتریق سرلرنی فاش ایتماگان بولسه‌لر ایدی، بزلی تیغراف و تیدفون هم الکتریق یاقتیلری و کینیماتوغرافلرنی «سحر» صاناغان بولور ایدک. بورنغیلرده موندی نرسهلرنی اوزلرندن باشقەرغه فاش ایتکان بولسه‌لر ایدی، آنلرنگ ده سحرلری هر کیم بله طورغان عادتی اشلردن بولغان بولور ایدی. بوزو و توزه‌تو اسملی نرسهلرنگ و هم واسطه‌سی ایله تأثیر ایتماکن باشقەر قوه‌سی بولمازغه تیوشلی. آنلردن اثر بولسه، خیالغه مائل و وهملرگه تابع آدملرگه‌گنه بولور. طبیعی هم وهمی نرسهلرنی بورون زمانده سر ایتوب صاناوچیلر خلقنی اشاندر ایچون غریب و یات اسملر اوقوب گویا جنلرنی چاقروب شونلر آرقلی اشله‌تکان بولوب ماتاشقانلر و شوشی حیللری واسطه‌سی ایله بایقلر جیفانلر و شهرت کسب ایتکانلر. شوشی جمله‌دن اسملری قرآنده مذکور بولغان هاروت ایله ماروت اسملی آدملردر. بونلرنگ تخصیص ایله قرآنده ذکر قیلنولری بنو اسرائیل ایله مناسبتلری بولدیغنددر. بالغاچی ایشانلرنگ: «بزنگ قولده بر هنرده یوق، بز باری شیخلمز همتی و شونلرنگ تصرفلرندغه خدمت ایتکان بولامز» دیب ایرکه‌له‌نولری قیابندن هاروت ایله پاروت‌ده اوزلرینک هنرلرنی شهب کورساتوب

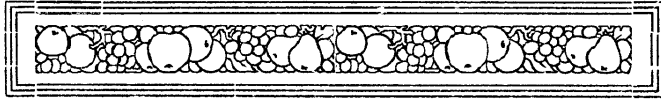
کسبلرنی آله یبارر ایچون اوز هنرلرینک تأثیرلی بولاجقنی خیال قیلدر بولغانلر، مونک ایچون‌ده: «بزنگ هنرمز هیچ تخلف قیلو احتمالی یوق، آنی بلسه‌گر، تله‌گان نرسه‌گرنی اجرا قیلورغه اقتدارکز بولادر، شونک ایچون بز ایدی قته، مونی اوگرغاوگر یاخشی!» دیب ایرکه‌له‌نوب طورر بولمشلر و شوشی حیللری ایله اوز بانلرینه خلق جیمشدر. یهودلر بو آدملرگه اخلاصلرندن «فرشته» اسمی بیرگانلر. سویگان کشیلرینه «فرشته» اسمی برو فرنگلرده بو کونده‌ده بار. قرآن ایسه یهودلر تعییرینی حکایت یوزندن بونلرنی «ملک» دیب تعییر ایتکان بولادر. احتمال بونلر «اسپیریتیزم» ایله شغلانگانلردر.

مینزه‌له ۱۳۰ نجی عدد، ۴۰۷ نجی بیت، برنجی باغانا «شورا» ده سؤالمزنگ جوابی کندمزدن بر جوابقه توقف ایدلووندن ناشی جوابز اوشبودر: مین اوزم ابن تیمیه اثرلرندن برینه‌ده مصادف بولوب مطالعه قیلدقم هیچ یوق بولسه‌ده، آنک اثرلرنی قازاب مطالعه‌غه چومغان جلال الدوانی، خلخالی هم مرجانی لرنک ترتیب و تألیفاتلرینه کوز صالوب فهم قاصر و فکر عاجزمزنی اجراء و یورتکاله‌گنم بارد. آلارنگ ابن تیمیه حقنه سویله‌مش سوزلری «شورا» ده مذاکره ایدوله طورغان ابن تیمیه‌گه باشقه ابن تیمیه بولووننی ظن ایدوب، شوندی بر سؤالغه مجبور بولدم. شویله‌که: حدوث عالم مبحثنده عقاید عضدیه شرحی ملا جلال: «وقدرأیت فی بعض تصانیف ابن تیمیه القول به فی العرش» دیه‌در. موگار حاشیه خلخالی: «هو من الجسمة الفائلین بكونه تعالى فی جهة ومكان قال انه لا فرق عند بدهاة العقل بین ان يقال هو معدوم او يقال طلبته فی جمیع الامکنة فلم اجد. فاستدل بقوله تعالى علی العرش استوی بكون العرش مكانا له تعالى» دیه‌در. دیگر حاشیه‌سی مرجانی: «ابن تیمیه هو ابوالعباس احمد ابن تیمیه من افاضل الحنابلة الذین یقولون بالجهة والمكان» دیه‌در. نه‌نه شول عبارتلردن مینم آکلوم «الله عرشده» دیب سؤیلی طورغان بر ابن تیمیه بار، دیب بلوب «شورا» ده کورله طورغان ابن تیمیه مین بلگان ابن تیمیه‌گه باشقه بولوون بله‌سی کیلوب ایدی.

سورہ: ایدی اش معلوم بولدی. «وقت» طرفندن باصلوب ساتولا طورغان «ابن تیمیه» اسملی بر رساله بار. مشهور کتابچیلرنگ هر برنده ساتولسه کیره‌ک. لطف ایدوب شول اثرنی مرتب اوقوب چغووگرنی اوتته‌مز. سؤالارکرنک جوابلری شونده بار. اگرده شوندن صولده‌ده برده شبهلی نرسه‌گر قالسه، یازوب معلوم قیلورسز. قولمزدن کیلگان قدر خدمتلرکزرگه حاضرمز.

درست، مونی جل ایتمک وظیفه سی اول مکتبلر نده طور و بده بر قدر نحو و صرف کورگان صوگ دیاغه چغوب ملا بولغان وشول اولندهده اوپون کیسوب و پچان تاشوب غنه عمر اوزدرغان نادانلر اوستینه توگل، بلکه بخارا آقادی میه سنده. مکّه دارالفنوننی ایله مدینه کلیه سنده، استانبول انجمن دانشنده تربیه آلب چقغان علامه لر اوستینه توشار. شولای بولسه ده دینلرینه محبتلی بولغان یاشلر، شوشندی طوغر و لرده بر قدر حاضرلق کورساتوب طور سه لر ضرر بولماز ایدی؛ هر حالده عبدالله ایچون یوز دویه فدا قیلنو مسئله سیننی بلوگه کوره آرتق بولور ایدی.

مطبعات خیریه سی

ترجمانه . انسان بر اوچ طور اقدن یاراتلیدی . شونگ
ایچون طوپراق، بارلقنک مایه سیدر. ایچکان صولرمز، آشاغان بوغدا یلرمز، کیگان مامقلمز طوپراقدن آلتور. بالتامزنگ تیمری، آقچه مزنگ معدنی طوپراقدن چیقارلور. قسقه سی هر نرسه طوپراق و هر شی طوپراق دندر. انسانلر، یرتقچلر روشنده بولوب طوپراق ایچون کیسشورلر، بوغشورلر، بوغولورلر، بوغارلر. مال ایله آقچه آراستده دائمی بولوب طورغان محاربه ده طوپراق ایچوندر. دنیادن ودنیانک کیله چکنندن خبرلری بولماغان خلقلرنگ طوغایلری، یر و اورمانلری، بولون و باقچه لری کیتوب طورادر. بونلر برابرینه نی قدر کوب آقچه کیلور بولسه ده طوپراق ساتوچی آدانوب آلوچی قازانادر. موندن قرق یل مقدم یش تنکه گه صانلغان یرلرنگ قیمتلری بو کونده بیشوز تنکه گه یتدی. قرق یلدن صوگ اوچ مک تنکه بولور. مونک مثاللری هر طرفده کوزله در. تیلیغراف. پاراخود، تیمر یول یتکان یرلرده هر اون یلده یرنگ حق بر گه بر کوته رلوب بارادر. تجارت و صنایعهده باشقه خلقلر قدر اش کورسه ته آمادیغمز ایچون دورت قولز ایله بز. طوپراق غه یابشورغه تیوشلیغمز. طوپراقز کیتسه بز اوزمزه بته مز. هر نرسه مزنی صاتقان و قتمزده ده طوپراقزنی صاقلاب قالو لازم. آلتون غه آدانورغه یارامی. طوپراق آلتوندن قدرلیدر.

♦♦

تورکستانه ولا یتینک غزنی سی . بعض بر سارنلر شهرنگ الوغ اوراملرنده و عمومی باقچه لرده اوزلرینی یتک ترتیبسز روشده طوتالر. او طورغان وقتلرنده ایتا کلری ایکی یاقغه

یاکی بارملک . ۱) ابراهیم ییغمبر اوزینک بر اوغلینی قربان قیلورغه بورووی حقنده غی قصه مشهور وقر آندهده مذکور. لکن بو اوغلنک اسمی بیان ایتولمه گان. بو، اسماعیل اییدی یوقسه اسحاق می ایدی؟ (۲) رسول الله نك قزی زینب، ایری ابوالعاص مسلمان بولدیغندن صوگ آکا کیرو قایتارلوب بیرلووی معاوم. «نورالیقین» صاحبی اولگی نکاحی ایله قایتارلوب بیرلیدی دیدیکی حالده «مشهور خاتونلر» کتانبنده یاکی نکاح ایله قایتارلیدی دیگان. بو سوزلرنک قایوسی درست؟ (۳) عبدالمطلب، اوزینک اون اوغلی بولسه، برسینی قربان قیلاجغنی نذر ایتکانده شوباغ عبدالله غه چقغان، لکن عبدالمطلب آنک اورنینه یوز دویه بوغازلاب فقیرلرگه آشاتقان و شونک ایچونده رسول الله: «انا ابن الذیجین» دیگان دیب بر حکایت مشهور. شوشی حکایتک اصلی بارهی؟
رضاء الدین حکیموف.

شورا: تورات خبرینه کوره مذکور اوغل اسحاق ایدی (سفر تکون. اصحاح ۲۲). شونک ایچون یهود عالملری و عموما اهل کتاب، ذبیحنگ اسحاق ایدیکی حقنده اتفاق ایتمشلردر. اما اسلام عالملری حتی صحابه لر دن باشلاب ایکی طرف بولمشلر: بری اسحاق دیب دعوی قیلدیغنی حالده ایکنچیلر اسماعیل ایدی دیشلر. هر ایکی طرفنگ دلیللری تفسیر کتابلرنده مذکور. ابن تیمیه و آنک شاگردلری صوگ فرقه دن بولوب بونلر تورات عبارتده تحریف بارلغنی دعوی قیللر. (۲) زینب حقنده هر ایکی تورلی سوز مرویدر. (۳) عبدالله حقنده شوندی بر واقعه نی ابن جریر، ابن الاثیر کبی معتبر عالملر روایت ایتلر. فقط «انا ابن الذیجین» سوزینک درست حدیث بولوونده شبهه مز بار. صور اوچی بولدیغنه کوره بو سوالر حقنده شوشی قدر جوابلر یازدق، اما بونلرنگ نی ایچون کیرهک بولویونه توشونه آلمادق. بو کونده مسلمانلر اوستنده یتک اهمیتلی مسئله لر بار. حاضر ایوالوتسیه (نشو و ارتقا، تحول و تکامل) مسئله سی باش کورساتوب طورادر. بو جای باشنده پیتر بورغدن بر پرافیسور کیلوب شوشی مسئله حقنده اورنورغده دورت - یش کیچ طوتاشدن لیکسیه سویله دی. مسئله نی شول قدر آچق کورساته و هر بر مطابنی تجرب به لرگه بنا قیلوب اثبات ایتدرکه بوگ فخرالرازی نظریه لری، غزالی فلسفه لری ایله قارشو طورو هیچ ممکن بولمازکی طویلادر. ذبیح کم بولسه ده بولور، زینب نیندی نکاح برله بولسه ده اولگی ایرینه یرلگان بولور، بونلرنگ اهمیتلری کوب توگل. اما بو ایوالوتسیه مسئله سی یتک الوغ بر مسئله بولورغه اوخشاب طورادر. شوشی حقده مسلمانلر بر مسلک حاضرله ب قویارغه تیوش ایدی.

هر نرسه نی جیتلردن آقچه برابرینه آوب زیتله نه طورغان خاتونلر کیددی. اولگی یاخشی خلقلر و صاف طبیعتلر یرینه فساد، ریا، مکرلر، دشمنلق و کینه لر اورنلاشدی. شولای بولغاچ بو خلق نیچوگ ایتوب اوز اوزلرینی مدافعه قیله آسونلر؛ ایندی تورکرنگ اولگی گوزل کونلری یالکیز تاریخ کاغدلر نده گنه اوقورغه قالدی.

قازاق • قازاق بالارلردن روسچه کوب اوقوغانلر توره لک یولینه کره لر، ایلده طورمیلر؛ شونگ ایچون یورت قایفوسینی کوب کورمیلر حتی اوزلرینگ کم ایکانلکلر نده چالا بله لر. مسلمانچه غنه کوب اوقوغانلر ایچون توره لک یولی آچیق بولمایدغنلر بونلر ایل ایچنده قالورغه و خلق برله برلکده یاشارگه مجبور بولالر. شول سیدن بو شاگردلر ایل ایچنده طوروب همه یاخشی ویامان حاللرینی بله لر. بونلر روسچه اوقوماغان بولسه لرده روسچه اوقوچیلردن کوبره ک روشده ایل گه فائده کیتورولری ممکن. شاگردلر ایل گه چیقوب ملا معلم بولالر. ملا: مسجده عبادت وقتنده امام بولوچی، وعظ سوبله وچی، نکاح اوقوب یاکی طوغان بالارغه آدقوشوچی، اولگانلرگه جنازه اوقوچی دیمک بولوب، معلم: بالار اوقوتوچی دیکدر. شونگ ایچون کشی اوز وظیفه سینی اوزی بلورگه و اوز اشندن چیت که چیقمازغه، ملا اشینه معلم ومعلم اشینه ملا قاتشمازغه تیوشلی. بو، هر بر خلفده شولایدن. برده و ملا بولسه تیوشلی صدقه سینی آسونده اوز وظیفه سینی اوتاسون. برده معلم بولسه بالا باشندن تیوشلی حق آسونده اوقو- تسون. صدقه امید ایتماسون، اوقوتا طورغان بالالرینی تاشلاب اولک صدقه سی آور ایچون کیتاسون. اگرده قازاقلر، بالا باشندن اوقو حق بیرمی طورغان بولسه لر مونگ عیبی قازاقلرده توگ بلکه شاگردلرینگ اوزلر نده در. اگرده شاگردلر اوزلری تله نیچیک قیلمازغه، بلکه آزمی کویجی بولسه ده بالا باشندن حق آوب اوقوتورغه سوز برکتسه لر بو اش بولاچقدر. شاگردلر ایچون بو روشده سوز برکتو بیک ممکن. اگرده شاگردلر بالا اوقوتو و معلمک ایتو ایچون مین حق آورغه بولسه لر قازاقلر موگا کونه چکلردر. قازاق خلقلری بیک کوبدن مسلمان بولوب اسلام حکملرینی یاخشی بله لر. شونگ ایچون شاگردلر ایل گه کرو ایله اوزلرینی گویا دین گه اوندوهچی روشنده قیلوب قتوالر بیروب یورولری اوز وظیفه لر نندن چیت گه چیقودر. چونکه بو خدمتلر آنلر اوستلر نده توگل. اگرده آنلر خلق غه فائده کیتورمکچی بولسه لر بوش وقتلر نده دنیا احوالندن کیره کلی معلومات بیرسه لر، فائده لی کتابلر اوقوب توشندرسه لر الوغ آدم لر گه ده معلمک ایتکان بولورلر.

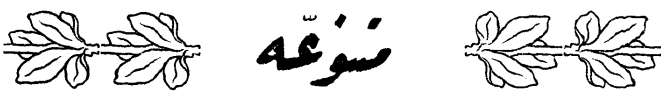
آبولوب کیتکان و اشتان بولری صالحان، قارینلری و کندیکلری آچلغان بولادر. شونلرنگ آلر نندن الوغ آدم لر، خاتون قزلر اوتوب یوررگه طوغری کیه. موندی عادتلر سارترنگ اوز آرانزنده درست بولسه ده روسلر قاشنده برده کیشمی و بیک عیب صانالادر. روسلر اوز آرانزنده قارینلرینی کورساتوب اوظورو توگل حتی مویشلرینی کورساتوب اوظورونی ده عیب اش صانلر. روسلر قاشنده خاتون قزلرغه قاتشوب یورو عیب اش بولمسه ده مسلمانلرنگ اوبلرینه بارغان روسلر، مسلمانلرنگ عادتلرینه رعایت قیلو یوزندن حرم بولمه لرینه کر میلر، مسلمانلر نی حقارت ایتو بولور دیب موندی اشلردن صاقلا نالر. سارترده روسلر قاشنده حقارت حساب ایدلگان عادتلردن صاقلانورغه تیوشلی ایدی.

سیریه • آسیاده معیشت ایدوچی تورکرلردن کچوک بر فرقه سی آروپاغه کیابوچ نچقدیلر و آروپانک الگ الوغ امیراطورلقلرینی اوزلرینگ تصرف لرینه ایدیلر. آناطولی ده طوروچی بو تورکرلرنگ شول آناطولی غه صیمی، آناطولی بایلیغنه قناعت ایتمی روم ایلی و مجارستان صحرالرینی ده ضبط ایدولرینه سبب نیندی نرسه بولدی؟ مونگ درست جوابی ایسه «تورک قوتی ایدی» دیمکن عبارتدر. اول وقتده غی تورکر بیک قناعتلی و ساده ترکلک ایتسه لرده بدن تریه سی حقنده عادتدن طش اعتنا قیلورلر ایدی. شهر خلقنده بولغان اسراف، سفاهتلردن تورک قومی صاف ایدی. شوشندی بر قوم گه، بدنلری ضعیف، اخلاقلری بوزوق بولغان ایسکی بیزاتیه امیراطورلغینک قارشو طوراً آلمایاچنی شبهه سز ایدی. صرب، بولغار، بوسنه و مجار قوملری ده تورکر قارشوسنده تر چوگرگه مجبور بولیدیلر. آزغنه خلقلردن عبارت بولغان تورکرلرنگ شوشندی زور امیراطورلقینی عروب آنک اورنینه ده بر تورک دولتی تأسیس قیلولرینه سبب، حیات اجتماعیه لرینگ گوزل صورتده تشکیلی و عائله اصولینک ترتیبی بولوی ایدی. تورک حکومتی، چنگیز تیمورلنک حکومتلری قدر الوغ و محکم ایدی. ایندی بو کون تورک دولتی توبان توشدی ایسه مونگ سببی ده حیات اجتماعیه و عائله احوالی بوزولودن باشقه نرسه توگدر. بو کونگی تورکرلرنگ معیشتلری، باباری بولغان تورکرلرنگ معیشتلرینه بونله ی خلاف روشده در. اولده قاتق سوت، سوزمه و قورت اورنینه حاضرگی تورکرلر قهوه حتی الکتول استعمال ایتلر، شونگ ایچون اولگی کوچلی و بدنلری سلامت بولغان تورکرلر اورنینه حاضرنده ضعیف و خسته بر نسل اوظوردی. اولده هر نرسه نی اوز قوللری ایله اشله ب اوستلرینه کیه طورغان خاتونلر اورنینه

برده کورنیدر. جنازه مراسمین شریعتکه موافق، میتکه حرمت نی آرتدرو ره ووشنده اصلاح ایثارگه لزوم بار.

• تورك - تاتار نسلینك باشقه قوملردن بر آیورماسی آلارنك هنر سوتولورنده در. تورك تاتار قیسهلری اینك كوچلی چاقلر نده ده، اینك ضعیف چاقلر نده ده هنرگه اخلاص قومباغانلر، هنرگه بیرلمه-گانلر. حاضرگه چه شولای کیله. سوکئی زمانلرده او قوغه و معرفتگه بر آزهوس آرتدیغی حالده هنر اویره نوگه. اش اشله وگه هوس آرتقانی کوب کورغی. اما دنیانك حاضرگی باریشنده بر ملت نك ترقی ایتووی آنك افرادی آراسنده هنرگه هوس آرتو هنرلی کشیلر کوبابو ایله گنه نمکندر. مسلمانلر اوزلرینك بالالرن هنرگه اویره تدریملر، هنر مکتبلرینه بیرمیلر، هنرگه قزقیلر، هنرگه بر توری مسخره کوزیله قاریلر. بو حال - ملتیز ایچون بر آفت بولوب تیزرهك مونك اوزگاروون تله رگه، و شول یولده اجتهاد ایثارگه تیوشلیمز. بالالرنی هنر مکتبلرینه، و هنر خانهلرگه (ماسز سکوی لرغه) بیروب هنرلی کشیلرنی کوبیرهك تیوشدررگه و شونك ایله ملتیزنك یاشاون تأمین ایثارگه لازمدر. بالالرن نك «هنرلی بولماس، هنر سز کون کورماس» دیگان سوزلرن عملگه قویا باشلارغه وقت. بو سوز نیچه یوز یلر بوش سوز بولوب یورگان، درستلگی کورنسه ده آندن عبرت آتوچیمز آز بولغان. ایندی هیچ بولماسه موندن سوک شول مقالنك فائده سسی کورنسه ایکان. احمدبای مرحوم نك استیپنیدیه لرندن اینك اوزاق بوش طورغانی هنر مکتبلر نده گی استیپنیدیه لر بولدی. هر بر شهرده اونار توگل، یوزره هنر خانه بولدیغی حالده شولارغه کروب هنر اوگره نوچی مسلمان بالالرن بارماق ایله صانارغه ده یوق. یاشاکنده هنر اوگره-غه گچ قارا اشک، آور اشک باررغه مجبور بولاققیری معلوم بولدیغی حالده اوزلرینك بالالرن هنر اوگره نوگه بیروچی یوق.

دنیاده اینک ایسکی موزه خانه. اول زمانلرنك برنده یاپونیا نك پایتختی بولغان «نارا» شهرنده بر موزه خانه بار. بو موزه خانه دنیاده اینک ایسکی موزه خانهلردن عد قیلنادر. بو موزه خانه ۷۵۶ هجری میلادیده تأسیس قیلنغان و شول کوندن بیرو، یاپونیا ده نیندی سیاسی اوزگارشلر بولسه ده، هان سلامت کونچه طورادر. اول موزه خانانی یلینه فقط برگنه مرتبه آچار؛ بناء علیه یاوروبایلردن اول موزه خانانی کورگان آدم

کوکب آفریقا (الجزائر). «وجد» شهری و آنک اطرافنده طور وچیلر ایچون جمعیت خیریه تأسیس ایدلدی. مونك وظیفه سسی ایسه خلقلرغه بورچ قیلوب آقچه، اشاق ساچار ایچون اورلق بیره چك، ایگون ساچو و آغاج تربیه لهو، عیش و یاشلچهلر یتشدرو علملرینی و حیوان اورچیتو یوللرینی اوگره ته چك، اشاق ساچار ایچون یاکی ماشینه لر آلوب بیره چك، خسته لرنی دولاندره چق، آفات و قضار کیسه یاردم قیله چقدر. اعضا بولوب یازلوچی کشیلرنك ملکلرینی. اشقلرینی یانودن، بوز صوغو و قوربلیق ایله هلاک بولودن استراخاوات ایتدره چك. بو فائده لی جمعیتی تأسیس ایتدروگه سببچی گویرناتورمز (فرانسز) بولدیغی ایچون آگا تشکر قیلورغه بورچلومز. (یلگولو. موندی اشلرنی مسلمان کشی اشله ماز، مسلماننك اشی ایسه فائده لی اش اشله و توگل، بلکه نیندی گنه فائده لی بر اش بولدیسه «بونرسه یارامی، شریعتگه خلاف» دیب طور مقدر. اگرده شولای بولماسه ایدی بو قدر الوغ اسلام مملکتی فرانسزلرغه صالوق صغر بولماز ایدی).

وقت. یاخشیلیق ایچون چغارلغان بر عادت بعض وقتده سو استعمانگه اوچراب یمانغه ایله نوب کیتدر. اولوک اوستنده صدقه اوله شوده شونلر جمله سندن. بره و وفات بولغاچ آنك روحینك شادلغی ایچون فقیرلرگه صدقه اوله شمك یاخود کشی اوزی مونی وصیت ایتوب قالدردمق البته بر ثوابی عملدر. لکن بو عادت حاضرگی زمانده شوندا بر ره ووشکه کرگان که. آنك حاضرگی ره ووشندن ثواب امید ایثارگه کوب اورون قالمغان، حتی اوکغایسز یاقلری غلبه قیلوب اوستکه چغوب کیتکان. مثلا: بر حالبرهك کشی وفات بولسه آنك تیره سینه اینك الوک صدقه قوزغونلری جیولا. میت نی تکمین، تجهیز ایتوب قبرگه کومگانچه طمعچی و قومسز خیرچیلر آنك تیره سندن آیورلمیلر. زور جنازه لرده میت نی سوکئی یورتینه اورنلاشدرغانده، مشهور تعبیرچه آنك «سوکئی طوینده» جیولغان کشیلرنك کوبسی میتگه حرمت ایچون توگل، بلکه اوزینه برر نرسه نله کدرر ایچون کیلگان بولالر. مونده صدقه اوله شنگان کشیلرنك کوبسی اهل صلاح (صدقه غه مستحق) بولمیلر. اما قبرلکده آلارنی آیوروب طوررغه طوغری کیلمی هم ممکنده بولمی. شونك ایچون قبرلکده و میت اوستنده صدقه اوله شو عادتین بتروب، میت نك روحی شاد بولسون ایچون بیروله طورغان صدقه لرنی چنلابده آنك روحی شاد بولورلق ره ووشده، خلق ده طمعچیلیق و قومسزلقنی آرتدررغه سبب بولماساق ره ووشچه طوتولغان یاخشی بولور ایدی. عموما بزنگ خلقده جنازه مرا-سملرنده میتگه حرمت ایتو هم آخرتی ایسکه توشوررلک وضعیت

شونلرده فقط قرق دانه استودینت اوقی در. پرافیسور هم مریلری یکریمی در. (بزده گی کبی رسمی تلده بولسون دیه نزاغلاشمی - باش واتمی ایکنلر، بلکه شمال صمویدلرن اعتبارغه آغانلرده آنلره اوزلری خدمت ایتهلر. مونه بز شول آدملره چن معنی سی ایله «آدم» دیمز. یوقسه ..)

«غاز» دیکله سوز فایرله هفغانه ؟ البته کوب آدملر بو سوزنگده، باشقهلر، مثلا: «ئله کتیریک» . «تیرمامیتر» شکلیلر کبی فن ایله لرننگ اویلاب چغاردیغی خصوصنده شک وشبهه کتیرمه سله ل کیرهک . تیزال نامنده بر پرافیسور بو سوز، باشقه اویلاب چغارلوب قویلغان اسملرننگ ائقسه لرنلندر، دی. هم . حقیقتا، فن ایله لرننگ قویغان اسملرننگ ایگ قسقه سیدر. بو «غاز» سوزینگ محوری پاراتسیسه شاگردلرندن علم کیمیا عالمی هم طبیعت او آن - بابتیست وان یلمونف در. (۱۶۴۴-
دیگن سوزنی اوزی کشف قیلغان و آگار قدر معلوم بولمغان - طوبولغان «اوگی کیسلاتا» غه قوشقان . بو آنک اوچون، هواغه باشقه، غازلرنی مولد بولا تورغان جسملرننگ قوتلرنک برنجیسی بولغان . اول اوزینگ مشهور کتابنده : «بو، مینم کشف قیلغان نرسه، هواننگ ائق برنجیسی در، مین آنی «غاز» دیب اسم وبرد، دی . یلگولی آگاردن صولک نی حالتکه کیرهک بولسه شوکار اوزگرتکه نلر . حاضرگی کونده شهرت تابوب فن اصلاحنده استعمال قیلنمقده بولغان : «فهره میت - фереминт» لفظیده شولوق هوللانندیلی علم کیمیا عالمی و طیب ننگ کشف قیلدیغی ویردیگی اسملرنلندر. غ. عثمانی. (غازی آباد).

آروریاده طوبو . ۱۹۱۲ نجی یل گیرمانیاده ۱۵ مک ۵۰۰ طلاق بولغان . بو بلا یلدن یل اوسه باردینی حالده نکاح آرتمیدر .

عسکرلک . فرانسیه ده هر ۱۰۰ یکتیک ۷۸ ی، گیرمانیا ایله آفستریاده ۶۰ ی روسیه ده ۳۵ ی عسکرلک گه آله در. عسکرلکدن الوغ آورلق کوروجی خلیقلر تورکیاده گی تورکدر. بولنر آراسنده عسکرلکدن قوتولویچیلر فرانسیه ده غیدن ده آزارق. گیرمانیا و آفستریاده موگا قدر هر ۱۰۰ کشینک بری عسکر بولادر و ۶۵ میلیون خلق غه ۶۵۰ مک عسکر توشه در ایدی . حاضرنده بو سان آرتدرلدی . گیرمانیانگ دائمی عسکری ۸۱۵ مک گه یته در. اگرده روسیه ده عسکر آلو گیرمانیا درجه سینه مندرلسه بر میلیون ۷۰۰ مک عسکر تیوش بولادر. (حاضرنده بر میلیون ۳۰۰ مک قدردر). اگر یاگا گیرمانیا درجه سینه مندرلسه روسیه ننگ عسکری ۲ میلیون آرتق بولاچقدر.

محدوددر. بو موزه خانه ده ۳۰۰۰ (اوج مک) دانه تورلی نرسه لر بار، که بولنر، بلکه بتون دنیا موزه خانه لرنینی زینتلی تورغان نرسه لردن بولسه احتمال . مونده آغاج دن کیسلگان نرسه لر، نفیس میبلر، اماللی اشتر، تورلی. تورلی توقلغان نرسه لر باشقه لر... کوب نرسه لر قشای غه منسوب بولوب قشای دن چقان، قوریه آطه سندن کیتلگان، دخی جنوبی آزیادن کیتلگان نرسه لر ایله تزیین قیلنمشدر. که کوبسی فارسی (ایران) استیلنده، اما بعضیلری جنوبی آوروپادن کیتلگان بولورغه تیوشلی. (یونان اثرلری و شولنر اچنده «په گاس» ننگ رسمی بار). بو نرسه لرننگ ایسکیلگی VII (یدنجی) عصرغه منسوب بولماق تیوش، حتی موندنده مقدمگی نرسه لر بولماغی لازم. چونکه ۷۵۶ نجی سهدن سوکره حاضرگه چه بو موزه خانه گه هیچ بر نرسه ادخال قیلنماشدر.

قار بازی اورینر (فنی تجربه) - قار بازنده غی کبی لیماناد (تورلی مینرالی صولرنی)، سوت و شوگا اوخشاشلی نرسه لرنی صوق کونچه بوزمینچه صاقلامق ایچون توبانده گی کورسه تلگان روشده فائده لانتقده ممکن : یومشاقغه ماتیریادن، اوزگنک قویارغه ایستدیکنک نرسه صیارلق برقاچق تکمک تیوش. قاچقنک یوغاری باشی جیرمالی ایدلورگه. هم طارتوب به یله و ایچون بر تاسمه قویارغه کیرهک . اشی قام بولغاچ صوغه باترلوب یوشله نور هم شیشه اچینه قویولغاچ . قاچق شیشه ننگ هر بر یرنه تیوب طورسون ایچون، مذکور تاسمه ایله قاچق باشینی به یله گایج، آرتغی ایله شیشه چرنالوز. سوکره صوطورلغان میسکیگه قویلور، میسکیده صالقونراق یاخوت ییل اوتوب یوری طورغان یرگه اورناشدرلور. اما میسکیده گی صونی قاراب طورمق هم تیز تیز آلاشدرمق کیرهک . چونکه یلنوب کیتسه اچکه اثر ایتوی احتمال. قاچقنی یش یش یودروب طورمق کیرهک . چونکه اوزنده نولک معلوم که، شول کونچه طور ابرسه، قاچق یوولمسه میسکیده گی صونی یوقاریغه تارتا آلی باشلیدر. شوشندی قاچق لردن بر دوژینه یاخود یازم دوژینه غه مالک بولسا گر، بو قاچق لرننگ یاخشی خدمتلی سایه سنده، شهر یرلرنده و باشقه اورنلرده قار بازسز طوررغه قولگدن کیله در!

دباده ایک کجوک دارالفنونه . کوبدن توگکنه ؛ ایسلانندیه آطه سینگ . مشهور شهرلرندن بولغان ریکائوگده بنا قیلنغان دارالفنون دنیانک ایک کچکنه دارالفنونلرنندن حساب قیلنه در. مونده لیکسیه لر، درس لر، دارالفنوننگ اداره سی دانیه مملکتی قولنده بولسه ده، ایسلانندیه لیلر تلنده اوقولادر. اوزی دورت شعبه گه تقسیم قیلنه : طبی، دینی، حقوق شعبه سی، فلسفه .

ایندی صوغشله، ایندی صوغشله دیب طورسام ده نیچو کدر صوغشما دیلر. بیک قاتیغ قچقروشو چیاردن و قناعی قارلغوب بئکان بر آدهنگ ایته کندن تارتوب بر آز حیت که آلوب حیققدم ده اوشبو روشده سویله شدک:

مین - علی طرفندن بیک قاتیغ سویله شدک، صوگ اول «علی» دیگان کشیک اوزی کیم بولادر؛ لطف ایدوب آیتسه گز منون بولور ایدک.

مناظر - بیک آحیق بلیم، فاطمه نك آتاسی توگلمی صوگ؟ مین - فاطمه اوزی کیم بولادر؛ مناظر - پیغمبرمزنک خاتونی و معاویه ایله بر طوغمه بولغان عائشه نك قزی توگلمی صوگ؟ مین - آلائی ایکان! . . .

«آزاده ایدک شهب و اوز دعواسینی اثبات ایتو طوغور و سنده ایدک غیرتلی بولغانلری شوشی آدم بولماچ باشقلری ایندی نیچو ک بولورغه کیرهک» دیب یانلرندن کیتدم. آنلر هنوز قچقرشه قالدیلر.

ایکنچی بر مؤلف اوشبو حادثه نی یازادر:

«بغداد» مسجدینه کرگان ایدم. یراق توگل یرده ابو حاتم السجستانی «قوا انفسکم و اهلیکم نارا...» آیتنگ تفسیرندن درس بیروب اوطورادر، آلدنده بایتاق آدم بار ایدی. آیتنگ لفظینی تحلیل ایتدیکنده «قوا» ننگ جمع و امر صیغه سی ایکانلگینی سویلهب ق، قیا، قوا، قی، قیا، قین دیب تصریف ایتدی. نیچوندر مونی بر ایکی مرتبه تکرار قیلدی. شوشینی ایشتدیکلرنده مسجدده بولغان خلقلر سیکرشوب طور دیلرده: «بو آدم زندق ایکان، قرآن کریم آیتلرینی تاوق بولوب سویلی و مسخره قیلهدر، ای مسلمانلر! مسجدمزه زندق کرگان!» دیب قچقرشدیلر. تاوشغه حکومت آدملری کروبو ابو حاتم السجستانی ایله شاگردلر-ینی برلکده آلوب کیتدیله. نی بولور ایکان دیب مینده برلکده کیتدم، آرتق اشمده یوق ایدی. حکومت یورتینه بارغان صوگ اشنی تیکشردیلر، واقعه آگللاشدی. محکمه کشیلری اشننگ اصلینی، فصلنی بلدیکلری حالده عوام خاطرینه رعایه قیلوب ابو حاتم السجستانی گه ویغورور بیدیلر (شله قیلدیله) و شاگردلرینک هر برینه اونار قامچی صوقدیله.

موندن یدیوز یلر مقدم بر زمانده علم شهری و اسلام مرکزلی بولغان، پیغمبرمزنک خلیفه سی طورغان «بغداد» شهرنده حاللر شوشی روشده ایدی. درست بو وقتلرده اسلاملر ایچنده یوک عالملرده بولور ایدی. لکن آنلر بیک آزلر و کوبرهک

روسیده طیبیر. رسمی حسابغه کوره بو کونده روسیده ۲۵،۹۲۷ عدد طیب بار. شونلردن ۲۳،۷۳۴ عددی ایرلر ۲،۱۹۳ عددی خاتونلردر. تش طیبیلری ۲،۵۷۶ عدد بولوب حیوان طیبیلری ۴،۷۲۶ عدددر.

ایسکی آقچهلر. پیرسلاف اویارنده «دینیس» اولی یانده یر آستدن باریسی ۸ قداق ۶۳ مقال آورلغنده تورلی کموش آقچهلر تابلغان. پتربورغده «ایسکی آقچهلر جمعیتی» طرفندن تیکشیرلگاج بو آقچهلرنک بیک قدرلی آثار عتیقه دن بولوقچیلری آگللاشلغان. بولر ایچنده کیف کنازلرندن اولادئیر هم یارسلاف آقچهلری بار. بونده شرقی آقچهلری ده کوب ساسانلرنک، ابن بویه هم زیادیلرنک آقچهلری بار. حاضرگه چه آروپا مؤرخلری طرفندن قید ایتولمگان شرق پادشاهلرینک اسملری کورونهدر.

روسیم اسامی کتب. «علم الکتاب» متخصصلرندن بیتوؤت ۱۷۰۸ نجی یلدن باشلاب حاضرگه قدر روسیده نشر ایتلگان همه کتابلرنک حسابندن عبارت الوغ بر اثرن امپراطورغه منسوب فنون آقادیاسینه طابشرمشدر. بو کتابنی ترتیب ایتوگه ۲۰ یل عمر صرف ایتکان. بو اثر باصاغانده هر بری ۷۵ توبلک (۱۲۰۰ بیتلک) ۱۵-۲۰ جلد بولماچقدر. فنون آقادیاسی بو اثرنی اوز حسابینه طبع ایتدرهدر. «بیتوؤت» نك قطعیا درست بولغان حسابینه کوره: ۱۷۰۸-۱۸۹۷ یللی آراسنده ۱۹۰ یللق مدتده روسیده ۲۰۰ مگ قدر اثر طبع ایتلمشدر. ۱۸۹۸ یلندن ۱۹۰۶ گه چه ۱۵۰ مگ تورلی اثر چققان. ۱۹۱۱ نجی یلده ایسه ۲۲ مگ اثر باصلمشدر.

ایزگی زمانلر

مشهور عرب مؤلفلرندن بر ذات دارالخلافه بولغان «بغداد» شهرنده کورگان بر واقعه سینی اوشبو روشده حکایت ایتدر: «بغداد» شهرنده زور بر میدانده خلقلرنک مناظره قیلشو مجلسلرینه اوچرادم. بونلر ابو بکر و عمر، علی و معاویه حقتده سویله شهلر ایدی. یانلرنده طوقتاب عجب قیلوب تکللاب طوردم. بیک اوزون وقت مناظره قیلشدیلر، قچقرشدیلر، تاماقلری قارلغوب قارلغوب قارغالر تاوشلری چیقاره باشلادیلر، بر برینه یودورقلر کورساتو، کیزه نولر کوب کوردلی (بعینه بزنگ ایسکی مدرسه لرمز روشنده بولغان بولادر). یامان سوزلرگه یتدیله.

کوره بلغاریا برہمہ بر اوسہ چک ، بالقان یاروم آطہ سینک اور تاسندہ بولغان مناستر، کوپر یلو شہر لری دہ آنک قولینہ کرہ چک ایدی۔ صریہ ایسہ بلغاریہ دن یک کچوک بولوب قالاچق ایدی۔ یونانستانک شمال حدودی ییلگولنمی طورغانلغندن «سلانیک» شہرینک کیم گہ قالاچق آچیق معلوم توگل ایدی۔ اما ایکنچی صوغش سوگندہ بلغارلر، سلانیک، مناستر، کوپر یلو شہر لری نہ کورہ دہ اوزلرینہ یاقین بولغان یرلردن محروم قالدیلر و ایکنچی طرفدن رومانیہ گہ دہ بر قدر یر بیررگہ مجبور بولدیلر۔ صوگنی صوغشندن انک زور فائدہ ایتوجیلر یونانستان ایلہ رومانیا بولدی۔ حاضرندہ بالقان دہ عام اوزلوب بتمکان مسئلہر «آرناودلق» نک جنوب طرفینی ییلگولہ و ایلہ «ادرنہ» نک کیم گہ قالونینی آیرودن عبارتدر۔ ایشدی بولر تیز حل اولتودلر۔

تورکیا عسکری ۹نجی اییولدہ «ادرنہ» گہ کروپ یک کوب قورال و آزوق غنیمت آلدی، شول کوندن یرلی «ادرنہ» و آنک غوبیرناسی تورکیا قولندہ طورادر۔
قطای حکومتی، اختلاچیلر نی باصارغہ موفق بولدی۔ موندن صوگ بلکہ قطایدہ طنچلق باشلانور۔

وقتلردہ خلقلردن چیتدہ طورلر و دائم اوز حاللری ایلہ مشغول بولورلر ایدی۔ شونک ایچون اسلام دنیاسندہ «افکار عمومیہ» اسملی مبارک کوچ۔ ایسکی وقتلردن باشلاب بو کون گہ قدر بازار خلقلری، عالم قیافتدہ گی جاہلر، صوفی اسملرینی تاشوب یوروجی فاسقلر، نادان متسکلر فیکرلرندن عبارتدر۔ اوشبو سبدن اسلام دنیاسی ریا و مدانہ ایلہ مبتلا بولدی یک الوغ ذاتلر شوشندی «افکار عمومیہ» تأثیری سببندن اذیتلرگہ اوچرادی۔ مثلاً علمی اعتمادلی و متفکر عالملردن بولغان ابراہیم ابو اسحاق الرفاغی وفات بولدیغندہ جنازہ سینہ باروجی بولمادی حتی میتہ سینک مسخرہ قیلنوندن قورقوب اوزینک یاقینلردن ایکی گنہ کشی تونلہ قبر قازوب خلقلردن قاجوب کومدیار۔ زیرا مذکور ذات عوام قاشندہ رافضی بولمق ایلہ متہم ایدی۔ شوندن بر ایکی کون صوگ وفات بولغان بر باغورا جنازہ سینہ بتون شہر خلقی حاضر بولدی و بتون کیتلر نی یابدیلر۔

شوشی حال اسلام دنیاسندہ مک یل دوام ایتدی و شونک یامان تأثیری ایلہ کوندن کون حاللر توپان گہ کیندی۔ لیکن شاید بو حالنگ صوگ وقتلری یتہ طورغاندر۔ انشاء اللہ کونلرنگ برندہ «افکار عمومیہ» علم اہلترینک قولینہ کروپ حلق غہ بوی صونار۔ «و یومئذ یفرح المؤمنون»۔

حوادث

بالقان حکومتلری اوز آرلرندہ طویغانچہ صوغشدیلر۔ بلغاریہ تمام ییکلدی۔ بر طرفدن بلغارلر نی صریہ، یونان و ایکنچی طرفدن دہ رومانیہ قسرقلاب قوارغہ باشلاغان وقتدہ تورکیادہ بلغاریہ گہ صوغش اعلان قیلدی۔ نہایت بلغار پادشاھی رومانیہ، یونان و صریہ دن صلح صورارغہ مجبور بولدی۔ شوگا کورہ ۱۸نجی اییولدہ رومانیہ ننگ «بوخاریست» شہرندہ صلح مجلسی باشلانوب دوام ایتدی و ۲۴نجی اییولدہ صلح عقد قیلندی۔ بالقان حکومتلرینک اوز آرلرندہ بولغان صوغشندن مقدمگی حاللرگہ

تصحیح ۸نجی عدد - ۲۳۴نجی صحیفہ ۱نجی باغانا ۹نجی یولدہ «احیا» سوزینی «احبا» دیہ، ۱۳نجی یولدہ «۲۴نجی شورا» سوزینی «۲۳نجی شورا» دیہ، ۲نجی باغانادہ ۳۱نجی یولدہ «قاریشو» سوزینی «قاریشو» دیہ، ۳۴نجی یولدہ «Транскрепція» سوزینی «Транскрипція» دیہ، ۲۳۵نجی صحیفہ، ۲نجی باغانا، ۱۶نجی یولدہ «۱۸۹۳نجی یلغی کالینداری قلم یازووی» سوزینی «۱۸۸۳نجی یلغی کالینداری قلم یازووی ایلہ مطبوع» دیہ، ۲۳۷نجی صحیفہ، ۱نجی باغانا، ۲۲نجی یولدہ «عبدالله الشردانی» سوزینی «عبدالله اوغلی الشردانی» دیہ اوقورغہ تیوشلی۔

نجیب بن شرف الدین

محرری: رضاء الدین بن فخرالدین۔
ناشری: محمد شا کر و محمد ذاکر رامیفلر۔

«شورا» اورنبورغہ اولہ بشمہ کونرہ بر مفقادہ ادبی، فنی و سیاسی مجموعہ در۔

ТАКСА ЗА ОБЪЯВЛЕНИЕ: НА 2-Й СТРАНИЦЪ (СЛОЖНИ
30 КОП., НА 3 И 4 СТР.—10 К. ЗА СТЪСКУ ПЕТИТА.

Адресъ: г. Оренбургъ, редакция журн. „ШУРО“.

آبونہ بدلی: سنہ لک ۵۔ آلتی آیلق ۲ روبلہ ۶۰ تین،
«وقت» برلن برگہ آلوچیلرغہ:
سنہ لک ۹، آلتی آیلق ۴ روبلہ ۶۰ تین در۔

جناب حقنك عنايتي ايله بويل دن اعتبارا، خيالمده گي شول هدف كه واصل بولور ايچون تريه و تعليم امورنده اوستا معلمه لرنك اشتر اكيه قزلرغه مخصوص مكتب آچدق و بويل مازدن اعتبارا ابتدائي شعبه سنه شاگردلر قبول ايتنه باشلادق .

مكتب ننگ ييره چيگي معلومات . ابتدائي . رشدي واعدادي درجه لرنده اولاجق در .

عموما مکتب لرنده قبول ايتولگان و درجه لرينه بولنگان علم لردن بشقه ، بالا تريه سي ، معلمه لك و يورط ايچنده طبيه لك ، آش پشرو ديگيش و چيگش كبك برنجي لازم علم لرنده شاگردلرنك تلاگينه ، استعدادينه قاراب تعليم ايتلورگه بولوب پروغرامغه كرتلدي . شولايوق چيت يولردن كيله چك شاگردلر ايچون استحصال صنف لرنده آچلدي .

هندستاندن و مصردن ده شاگرد خانملرنك كيلوي اميدلي بولغانغه مکتب مزده ، تله و چيلرگه اختياري صورتده : تاتارچه ، عربيچه انگليزچه و روسچه برله ، موسيقي (پيانينو) درس لري كورسه تيله چكدر . بو درس لر جمله سي پراكتيكا اصولنده بولاجقدر . چيت مملكت لردن كيلوچي شاگردلرنك تورلي كشي يورط لرنده طوروب اوقولردن تريه لرينه نقص كيلو احتمالي نظر اعتبارغه آلتوب ، مکتب مز ياشده برده پانسيون آچارغه قرار بيرلدي .

پانسيوننده طوروب اوقوچي خانغلرنك اخلاق لرينه و ديني تريه لرينه دقت ايتهر ايچون آبروم مريه لرنده حاضرله غمده در . مکتب ايله پانسيون نك برگه اجرتي ۱۵۰ تنكدر (تحصيل زمانتي ۹ آي اعتبار ايتولگان) . تحصيل آفچه سي ايكي گه بولنوب برنجي قسمي سنتابر باشنده درس لرگه شروع ايتولگان چاقده و ايكنچي قسمي يانوار باشنده توله نيله در .

مکتب مز نك اداري و اقتصادي باغي استانبول نك معتبر و عالي خانغلري طرفدن تايمين ايتولگانلكنندن مادي فائده و ضرري هيچ بر شخصقه عائد بوليچه يالكر جمعيت بشريه گه خدمت و عالم اسلامغه تريه لي و معلوماتي آنالر بيرون عبارتدر .

شوشي سبيلرگه مبنی ، بالالرن اوقتورغه بيرو نتي ايله مراجعت ايتوچي آنا و آنالرنك تريه فنيه و دينيه ده بالالرنك كامل تريه لي و متدين بولاجقلردن امين بولولري توشدر .

فوزيه عبدالرشيد .

مکتبكه قبول وقتي اونيش اوكتابرگه قدردر . مراجعت ايچون آدرس :

Константинополь

مرکز پوسته خانه سنده ۱۲۶ نومرولي قوطي

بلميلر . عمر اسراف قيلوني ني گده صاناميلر . مونه انگليز محمد (عليه السلام) امتي بولورغه تيوشلي ايدى . بولنرنك زوروش . يوروشلري ، بتون معامله و دنيا كوروشلري قام بزنگ يغمبرمز سويگان روشده . اشچانلر ، اش باشقار و چيلر . عاد قوملري ، سليمان يغمبرنك جنلري بولنرغه قاراغانده بر نرسه ده توگل »

ديب سويله گان سوزي خاطر مه توشدي و : « بولده غي تاشني و ني بولسه ده اوگعايسزلاب طور طوران نرسه ني گنه بولسه ده آلب تاشلا و چيلرني كوتارگان ، ماقاغان يغمبرمز اگرده اوز املرنك شوشندي اورال تاولرني تيمر يول برله اوتوب چيقعا نلرني كورسه و ولغه ده تيمر كوپرلر سالورنني باسه ، پاراخودلر ياصاب يورتلردن خبردار بولسه شادلاغا ز ايديمني ؟ » ديب كوگلمه بر خيال توشدي .

موندن صوك مين اورال تاوي بوللردن ده عجب يوللرني كوردم . بيك كوب و اوزون تونيلردن آرقلي اوتدم . جهنم چوقرلري كبي چه قورلر قريلردن پوزد ايله اوتوب كيتدم . بولولردن يوقاري كوتاردم . لکن بولنرنك هر برى اورندقه او طوروب طورديغم حالده كينيماتوغراف پرده سي آلدنده بولدي . شوندن صوك اورال تاوندن يول سالوچيلرغه ايسم كيتمي باشلادي . بر كون ايرته ۷ ساعتلر ايدى « اوقا » واقزالينه كيوب طوقتادق . كون ياخشى ، هوا صاف ، چيق توشكان . ايرته نكي صالحون هنوز بتمگان ايدى . واقزالده خلق سيره ك بولوب ، كوكللي و راحت ايدى . ايركنلهب چاي ايچدك ، واقزالنك باقچه لرينه كروب تاماشا قيلول يوردك . بو اورنلر بزگه بيك آشنا بولوب بيك كوب و تورلي خاطرلر قالدزمشدر . كيتار ايچون زوانوق بيرلديكندن صوك اورغزغه كردك و آچيق ترزه دن وداع ايتديكمزدن صوك :

بلاد بها كنا و كنا نجها

اذ الناس ناس و الزمان زمان .

ديب اوقوب كيتدك . ر . ف .

مسلمه لر ايچون مکتب

(اداره گه مکتوب)

عموما اسلام خاتونلرنك علمدن آز خبردار بولولرني و عائله تريه سنده بيك كوب ياكلردن نادان بولولرن نظر اعتبارغه آلب موندن بر نيچه يللر مقدم دن بيرلي تريه لي آنالر اوسدرو دين و دنيا باغندن مكمل درجه ده خبردار معلمه لر تريه ايتو ايچون بر مکتب آچوني خيالده اوسدرو ايدم .

Ш У Р О

№ 15.

АВГУСТЪ 1 = 1913 ГОДА.

„تورک یوردی“

بو ژورنال استانبولده ۱۵ کونده بر چغا. آچق تورک تاننده یازیلا. ادبیات دن، اقتصاد، اجتماعیات، سیاحت، علم وفنلردن بحث ایته. تل بحثلرینه اهمیت بیره. تورکلک نڭ ترقیسینه عائد نرسه لر نی کوب یازا. بو ژورنال غه تورکلر نڭ معتبر یاش ادیب لری مهم مقاله لر یازالر. مدیری شهر تورک شاعری محمد امین بک در.

ژورنال نڭ آبونه بدلی روسیه ایچون یللق ۳ صوم ۵۰۰. آلتی آیلقی ۲ صوم.

Константинополь, Въ ред. журнала „Тюрюкь-Юрды“ ул. Нурь-Османію. № 40.

„اجتهاد“ ژورنالی

استانبولده هفته ده بر مرتبه چغا طورغان اقتصادی، اجتماعی، ادبی مجموعه در. ناشر و محرری دوكتور عبدالله جودت بك. بو مجموعه ده اصلاحات دینی و حقوق نسوان غه دائر مهم بحث لر و مقاله لر درج اولونقمده در. تلی جیگل و آچق تورکچه در. روسیه ایچون یللق بهاسی: ۴ صوم، آلتی آیلقی ۲ صوم ۵۰۰ در. آدریس:

Константинополь. Въ ред. журн. „Иджтигадъ“ Джаагаль-Огло д. доктора Абдуллы Джевдата.

„دیگی فکر“ مجموعه سی

استانبولده آیده بر مرتبه چغا. مسلگی: ملی تربیه گه و مکتبلرده زراعت فکری طاراتورغه طریشودن عبارتدر. مؤسسلری ادهم نژاد، ع. فرید. روسیه ایچون یللق حقی ۱۰۲۰۰.

Константинополь. Въ ред. журнала „Ени-Фикр“ ул. Бабъ-Али, № 49.

(Кн. магазинъ „Чифитчи“).

„شهبال“ ژورنالی

استانبولده چغا طورغان رسمی ژورنال لر نڭ ایگ اعلا وایک نیسی ۱۵ کونده بر مرتبه چغا طورغان «شهبال» مجموعه سیدر. بو ژورنال ادبیات دن، علم، فن، صنعت، مدنیت دن و ترقیات عصریه دن بحث ایته. رسملری غایت گوزمل انتخاب ایته. کاغدی و باصلووی بیк نفیس اولوب، یاوروپا رسمی ژورنال لرندن قالشمیدر. بو نڭ هر نسخه سی ایو ایچون بر زینت در.

آبونه حقی روسیه ایچون یلغه ۱۰ صوم. آلتی آی غه ۵ صوم.

Константинополь. آدریس:

Въ ред. журнала „Ша балъ“

Стамбуль. противъ Новой-почты № 9-10.

آچقنی عادی یراوادنی بلانقه ایله، آدرس نی یالکز روسچه غه یازوب ییاررگه ممکندر. آندن ژورنال کیله چک آدرس نی روسچه اوقوناقلی و آچیق ایтوب یازارغه تیوش.